

**Ministru prezidenta
Krišjāņa Kariņa ikgadējais
ziņojums Saeimai**

**par Ministru kabineta paveikto
un iecerēto darbību**

Rīgā, 2021. gada februārī

Saturs

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI	3
IEVADS	5
I. Nākotnes tautsaimniecība	9
Fiskālā un budžeta politika	11
Nodokļu politika	13
Finanšu tirgus politika	17
ES budžeta un vienotā tirgus politika	18
Investīcijas tautsaimniecībā un proaktīva, mērķtiecīga investīciju piesaiste	21
Labākā biznesa vide Baltijas valstīs	23
Produktivitātes kāpināšana	24
Eksporta atbalsts	25
Mājokļu politika un būvniecība	26
Zinātne un pētniecība	28
Vides un dabas kapitāls	30
Lauksaimniecības politika	32
Gudra transporta politika	37
II. Latvijas cilvēki	39
Demogrāfija	40
Labklājība	42
Izglītība	44
Veselības aprūpe	47
Kultūra un nacionālā identitāte	53
Mediji un informācijas telpa	55
Sports	57
III. Valsts drošība un ārlietas	58
Bezkompromisu tiesiskums un likuma vara	58
Iekšējā drošība	63
Valsts aizsardzība	66
Ārpolitika	69
IV. Moderna pārvaldība	72
Vietējo pašvaldību pārvalde	73
Ilgtspējīgāka un mērķtiecīgāka reģionālā attīstība	74
Valsts pārvalde un valsts aktīvu pārvaldība	76
IKT, e-pārvalde un publiskie pakalpojumi	78

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

Altum – Attīstības finanšu institūcija

AiM – Aizsardzības ministrija

ANM – Atvesejošanas un noturības mehānisms

AREI – Agroresursu un ekonomikas institūts

AS – akciju sabiedrība

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

ĀM – Ārlietu ministrija

DLC – sadarbības platforma "Demogrāfisko lietu centrs"

EAF – Eiropas Aizsardzības fonds

EEZ – Eiropas Ekonomikas zona

EK – Eiropas Komisija

EKA – Eiropas Kosmosa aģentūra

ELGF – Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds

EM – Ekonomikas ministrija

ES – Eiropas Savienība

ESFRI – (angļu val. *European Strategy Forum on Research Infrastructures*)

Eiropas Pētniecības infrastruktūru stratēģijas forums

ETIAS – Eiropas ceļojumu informācijas un autorizācijas sistēma

FATF – Finanšu darījumu darba grupa

FID – Finanšu izlūkošanas dienests

FTK – Finanšu un kapitāla tirgus komisija

FM – Finanšu ministrija

IEM – Iekšlietu ministrija

IIN – iedzīvotāju ienākuma nodoklis

IKP – iekšzemes kopprodukts

IKT – informācijas un komunikācijas tehnoloģijas

IUB – Iepirkumu uzraudzības birojs

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

KM – Kultūras ministrija

KNAB – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs

KLP – kopējā lauksaimniecības politika

LAP2020 – Latvijas Lauku attīstības programma 2014.–2020. gadam

LIAA – Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra

LM – Labklājības ministrija

LNA – Latvijas Nacionālais arhīvs

MK – Ministru kabinets

Moneyval – Eiropas Padomes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas ekspertu komitejas 5. kārtas novērtēšanas ziņojums, kurā iekļautas rekomendācijas Latvijas Nelegāli iegūto līdzekļu legalizēšanas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas sistēmas uzlabošanai

MUN – mikrouzņēmuma nodoklis

MVU – mazie un vidējie uzņēmumi

NAP2027 – Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam

NBS – Nacionālie brugotie spēki

NVO – nevalstiskās organizācijas

OECD – (angļu val. *The Organisation for Economic Co-operation and Development*)
Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

OIK – obligātā iepirkuma komponente

P&A – pētniecība un attīstība

PKC – Pārresoru koordinācijas centrs

PVN – pievienotās vērtības nodoklis

RIS3 – (angļu val. *Research and Innovation Strategy for Smart Specialization*)

Viedās specializācijas stratēģija

RRF – atjaunošanas un noturības mehānisms

SEG – siltumnīcefekta gāzes

SIF – Sabiedrības integrācijas fonds

SURE – Eiropas Komisijas pagaidu atbalsta instruments bezdarba risku mazināšanai
ārkārtējā situācijā

SVF – Starptautiskais Valūtas fonds

TM – Tieslietu ministrija

UIN – uzņēmumu ienākuma nodoklis

UR – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs

VAM – valsts aizsardzības mācības

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

VAS – valsts akciju sabiedrība

VID – Valsts ieņēmumu dienests

VK – Valsts kontrole

VKKF – Valsts kultūrkapitāla fonds

VSAOI – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

VSIA – valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību

VSS – Valsts sekretāru sanāksme

VUGD – Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests

ZM – Zemkopības ministrija

ZRP2020 – Rīcības programma zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020. gadam

ZRP2027 – Rīcības programmas projekts zivsaimniecības attīstībai 2021.–2027. gadam

IEVADS

Ministru prezidenta ikgadējais ziņojums Saeimai ir sagatavots atbilstoši Saeimas kārtības ruljā 118.¹ panta pirmajai daļai, Ministru kabineta iekārtas likuma 15. panta sestajai daļai, kā arī Nacionālās drošības likuma 9. panta 2. punktam.

Ziņojuma struktūra veidota atbilstoši valdības paveiktajam laikposmā no 2020. gada 1. marta līdz šā ziņojuma sagatavošanas brīdim, kā arī tajā atspoguļota turpmāk plānotā rīcība, lai nodrošinātu Covid-19 izraisīto seku novēršanu un ekonomikas atveseļošanu, nozaru prioritāšu un mērķu īstenošanu un veicinātu stabili un ilgtspējīgu Latvijas attīstību un valsts drošību turpmākajos gados.

Aizvadītais gads kopš 2020. gada marta Latvijai, tāpat kā visai Eiropai un pasaulei, ir bijis nepieredzētu un smagu pārbaudījumu pilns, ko izraisīja Covid-19 izplatība, iegūstot pandēmijas apmērus. Covid-19 pilnībā izmaiņa dienaskārtību arī Latvijā, priekšplānā izvirzot vīrusa infekcijas ierobežošanas pasākumus, lai pasargātu cilvēkus no saslimšanas un glābtu dzīvības. Tā kā Covid-19 izraisīja arī krīzi ekonomikā, valdība strādājusi pie krizes seku samazināšanas un novēršanas tautsaimniecībā, sniedzot atbalstu krizes skartiem iedzīvotājiem, nozarēm un uzņēmumiem. Pēc triju mēnešu intensīva darba un plašas sabiedrības iesaistes ārkārtējās situācijas apstākjos 2020. gada pavasarī izdevās apslāpēt infekcijas izplatību, bet rudenī tā diemžēl atgriezās ar jaunu spēku, liekot atjaunot ārkārtējo situāciju valstī un turpināt īstenot stingrus Covid-19 ierobežošanas un atbalsta sniegšanas pasākumus.

Lai arī epidemioloģiskā situācija ieviesa korekcijas daudzās jomās un lika pārorientēt prioritātes arī valdības dienaskārtībā, paralēli cīņai ar Covid-19 ir turpinājies darbs pie iepriekš noteiktajiem uzdevumiem valdības deklarācijā. Piecu politisko partiju veidotā valdība līdz šim ir strādājusi konstruktīvi un atbildīgi, gan mazinot Covid-19 pandēmijas izraisītās sekas, gan laikus pieņemot izsvērtu valsts budžetu 2021. gadam un īstenojot nodokļu izmaiņas, samazinot darbaspēka nodokļus, ieviešot vienoto nodokļu kontu uzņēmumiem, palielinot minimālo algu, mediķu un skolotāju atalgojumu. Valdība 2020. gadā ir turpinājusi darbu pie finanšu sektora uzraudzības izmaiņām, īstenojusi mūsu valsts attīstībai nozīmīgas pārmaiņas veselības, izglītības, nodokļu un administratīvi teritoriālajā sistēmā. Kopīgā darba rezultātā ir atgūta mūsu valsts starptautiskā reputācija, un tas ir Jāvis piesaistīt mūsu ekonomikai arī jaunas investīcijas. Visos valsts attīstībai nozīmīgajos jautājumos, neraugoties uz Joti plašo piecu partiju koalīciju, līdz šim Ministru kabinetam ir izdevies nonākt pie kopīga redzējuma, lai turpinātu uzsākto ceļu uz labklājības valsti.

Covid-19 pandēmijas laikā izšķiroša ir spēja operatīvi pieņemt lēmumus, uzticēšanās epidemiologu un ekspertu vērtējumiem un palīdzības sniegšana krīzē visvairāk cietušajām nozarēm un iedzīvotāju grupām. Ministru kabineta darbs ārkārtējās situācijas laikā tika pārkārtots, valdības sēdes sasaucot divas reizes nedēļā, lai sēdēs vērtētu epidemioloģisko situāciju un atbilstoši tai lemtu par Covid-19 izraisītās krizes ierobežojošiem un seku mazinošiem pasākumiem sabiedrības veselības, drošības, sociālās aizsardzības un ekonomikas jomā. Ar regularitāti reizi nedēļā valdība strādā kopā ar Krīzes vadības padomi.

Lai Latvijā pēc iespējas drīzāk varētu atgriezties pie ierastā ikdienas ritma, ir nepieciešama ātra rīcība, lai iespējami īsākos termiņos īstenotu pārdomāti organizētu iedzīvotāju vakcināciju pret Covid-19 un pilnveidotu atbalstu infekcijas izplatības ierobežošanas pasākumu skartajiem. Cīņā ar Covid-19 un tās izraisītās krizes pārvarēšanā svarīga ir precīzi koordinēta institūciju un starpnozaru sadarbība.

2020. gada 26. maijā valdība apstiprināja pirmo Stratēģiju Latvijai Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai, 27. oktobrī – Ilgtermiņa Covid-19 infekcijas izplatības kontroles stratēģiju. Savukārt 2021. gada janvārī tika pieņemts vakcinācijas stratēģijas ieviešanas plāns, bet 9. februārī valdībā atbalstīta Stratēģija par nepieciešamo pasākumu kopumu Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldīšanai, kas paredz soļus, kā mazināt Covid-19 izplatību, informēt sabiedrību un sniegt ekonomisku atbalstu. Kopīgi ar nozaru ekspertiem, pilsonisko sabiedrību, sociālajiem un sadarbības partneriem tiek meklēti un rasti risinājumi, lai īstermiņā panāktu pēc iespējas mazāku negatīvo ietekmi uz ekonomiku un uzņēmumu darbību, savukārt ilgtermiņā nodrošinātu produktivitātes pieaugumā balstītas ekonomikas strukturālas izmaiņas par labu zināšanu ietilpīgai preču un pakalpojumu eksporta attīstībai.

Lai palīdzētu uzņēmējiem un iedzīvotājiem mazināt un pārvarēt Covid-19 izraisītās krīzes sekas, valdība īstenoja mērķtiecīgus atbalsta pasākumus, tos regulāri pilnveidojot un paplašinot. Valdība ir izstrādājusi šādus atbalsta mehānismus: dīkstāves atbalsts darbiniekiem, pašnodarbinātajiem un patentmaksas maksātājiem; algu subsīdijas uzņēmumiem, kam Covid-19 pandēmijas dēļ samazinājies apgrozījums, lai tie varētu turpināt nodarbināt darbiniekus un izmaksāt algas; atbalsts apgrozāmajiem līdzekļiem uzņēmumiem un citi pasākumi, tostarp nodokļu samaksas termiņu pagarināšana, garantijas banku kredītu brīvdienām uzņēmumiem un atbalsts ģimenēm ar bērniem, sniedzot vienreizēju 500 eiro atbalsta maksājumu par katru bērnu. Valdība ieguldījusi arī līdzekļus tautsaimniecībai būtisku projektu īstenošanā, lai stimulētu ekonomiku un nodarbinātību.

Jau kopš Covid-19 pandēmijas sākuma Veselības ministrija ciešā sadarbībā ar citām iestādēm ir uzraudzījusi epidemioloģisko situāciju, lemjot par nepieciešamajiem drošības pasākumiem slimības izplatības ierobežošanai un sabiedrības veselības pasargāšanai.

Covid-19 pandēmija aktualizējusi arī sabiedrības emocionālās veselības stiprināšanas nepieciešamību. Valdība atbalstījusi virkni pasākumu, lai samazinātu ilglaicīgu negatīvo ietekmi uz sabiedrības psihisko veselību, ko rada Covid-19 pandēmija. Plānots palielināt pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, sniegt nepieciešamo psihoemocionālo atbalstu medicīnas personālam, kā arī uzlabot speciālistu savstarpējo sadarbību psihiskās veselības aprūpes nozarē, t. sk. ģimenes ārstu prakšu motivēšanu iesaistīties savu pacientu psihiskās veselības novērtēšanā un uzraudzīšanā un veikt regulāru un salīdzināmu iedzīvotāju psihiskās veselības monitoringu Covid-19 pandēmijas laikā. Turpinās aktīvs darbs pie Pedagoģiski psiholoģiskā atbalsta dienesta izveides, lai Latvijā radītu vienotu agrīnās prevencijas sistēmu bērniem un jauniešiem, sniedzot kompleksu un integrētu pedagoģiski psiholoģisko atbalstu.

Nemot vērā kontroles būtisko lomu pandēmijas ierobežošanā, paplašināts uzraudzības institūciju loks, proti, papildinot to ar Valsts policiju un pašvaldības policiju un atsevišķu nosacījumu kontrolei piesaistot arī Valsts robežsardzi un NBS. Tas ir jāvis palielināt noteikto epidemioloģisko drošības prasību uzraudzības kontroles kapacitāti.

Savukārt Ārlietu ministrija nodrošinājusi Latvijas vēsturē vērienīgāko valstspiederīgo repatriāciju no kopskaitā 15 pasaules valstīm, lielākajā daļā repatriācijas reisu organizēšanā sadarbojoties ar Satiksmes ministriju un nacionālo aviokompāniju "airBaltic".

Iekšlietu ministrijas izstrādātais un ieviestais Covidpass.lv iedzīvotājiem padarīja ērtāku robežu šķērsošanu un informācijas apriti.

Kultūras ministrija izstrādājusi atbalsta mehānismus jaunu kultūras vērtību radīšanai un nodarbinātības veicināšanai, kā arī dažādus metodiskos materiālus darba organizācijai ārkārtējās situācijas laikā.

Covid-19 pandēmijas laikā Izglītības un zinātnes ministrija izveidojusi izglītojošu TV kanālu "Tava klase", kas nodrošināja audiovizuālu materiālu sagatavošanu, pārraidi un pieejamību bezmaksas televīzijas platformās 1.-6., 9. un 12. klasei. Šis Latvijā radītais kanāls bija iekļauts Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) un UNESCO pasaules labāko risinājumu vidū izglītības nodrošināšanai Covid-19 laikā.

COVID-19 pandēmija ir vēl nepieredzēts izaicinājums Eiropai un visai pasaulei. Pandēmijas ietekme uz globālo ekonomiku ir ievērojama, tādēļ valdības darbs vienlaikus ir vērsts uz pasākumiem krīzes seku mazināšanai un ekonomikas atjaunošanai arī pēckrīzes posmā. Izstrādātais Atjaunošanas un noturības mehānisma plāna projekts paredz īstenot reformas un veicināt investīcijas, kas ne tikai sniegs tūlītēju atbalstu ekonomikas atlabšanā laikposmā pēc Covid-19, bet arī palīdzēs pārkārtot ekonomiku. Plāns veidots, sabalansējot finansējuma proporcijas starp publisko pakalpojumu stiprināšanu, identificējot nepieciešamās reformas, un atbalsta pasākumiem ekonomikas noturībai, atvesejošanai un Covid-19 pandēmijas sociālo un ekonomisko seku pārvarēšanai.

Neatsverami liela loma šajā visai sabiedrībai grūtajā laikā ir bijusi valdības sociālajiem un sadarbības partneriem, kā arī pilsoniskajai sabiedrībai, kas ir aktīvi iesaistījusies Covid-19 krīzes risināšanā un cieši strādājusi kopā ar valdību pie atbalsta pasākumiem uzņēmējiem un iedzīvotājiem.

Īstenojot Deklarācijā par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību noteiktās prioritātes – finanšu sistēmas sakārtošana, valsts drošības un tiesiskuma stiprināšana, administratīvi teritoriālās reformas īstenošana, veselības aprūpes un izglītības sistēmas kvalitātes un pieejamības uzlabošana, obligātā iepirkuma komponentes atcelšana, tautsaimniecības konkurētspējas, produktivitātes un investīciju apjoma paaugstināšana, kā arī demogrāfiskās situācijas uzlabošana –, valdības darbs ir balstīts atbildīgā fiskālā disciplīnā.

Ministru prezidenta stingrā uzraudzībā un Finanšu izlūkošanas dienesta vadībā, pateicoties ciešai sadarbībai starp Finanšu ministriju, tās padotības iestādēm, Ārlietu, Iekšlietu un Tieslietu ministriju un finanšu institūcijām, 2020. gadā Latvija apliecināja, ka ir novērsusi *Moneyval* ziņojumā konstatētos trūkumus, sekmīgi izpildījusi visas Finanšu darījumu darba grupas (FAFT) 40 rekomendācijas, un netika iekļauta tā dēvētajā "pelēkajā sarakstā". Vēl jo vairāk – Latvija kļuvusi par pirmo *Moneyval* dalībvalsti, kuras normatīvais regulējums atbilst visiem starptautiskajiem standartiem. Latvijā ir izveidota stipra finanšu noziegumu novēršanas sistēma. Latvijas paveiktais finanšu jomas uzraudzībā tika novērtēts starptautiski un 2020. gadā Latvijas kredītreitings paaugstināts vēsturiski visaugstākajā līmenī.

Solis tiesiskuma stiprināšanā ir Ekonomisko lietu tiesas izveide, kas nodrošinās sarežītu komercstrīdu, ekonomisko un finanšu noziegumu un korupcijas lietu ātru, kvalitatīvu un efektīvu izskatīšanu. Tiesa darbu uzsāks 2021. gada 31. martā.

Pērn pieņemts Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums, saskaņā ar kuru novirzīti papildu 8,3 miljoni eiro sabiedrisko mediju "iziešanai" no reklāmas tirgus.

Lai mazinātu obligātās iepirkumu komponentes (OIK) ietekmi uz elektroenerģijas gala cenu, panākts, ka 2021. gadā vidēji patērētājiem OIK samazināsies par 23 %, un turpmākajam samazinājumam apstiprināts finansējums vidēja termiņa budžetā, kā arī paredzēts finansējums energointensīvo uzņēmumu atbalstam.

Lai sekmētu vienotu un efektīvāku iestāžu koordināciju noziedzības novēršanā, ir paplašināta Noziedzības novēršanas padomes kompetence tiesiskuma stiprināšanā, korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā, kā arī sadarbībā starp izpildvaru un tiesu varu. Plānots veikt sākotnējo korupcijas risku analīzi valstī, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam apzinot nozīmīgākos korupcijas riskus un vājākos punktus, kuros ar visaugstāko varbūtību var iestāties riski, kā arī izstrādāt nacionālajā līmenī vienotu korupcijas risku novērtēšanas metodoloģiju, kas būtu pielietojama, analizējot korupcijas riskus arī atsevišķās institūcijās vai jomās.

2020. gadā līdz ar Administratīvi teritoriālās reformas likuma pieņemšanu Saeimā ir sācies aktīvais posms reformas īstenošanā, tādējādi mērķtiecīgi veidojot un nodrošinot kvalitatīvus pašvaldības pakalpojumus ikvienam iedzīvotājam neatkarīgi no viņa dzīvesvietas.

2020. gadā turpināts sakārtot un attīstīt ceļu infrastruktūru. Ir izveidota ilgtermiņa stratēģija "Latvijas valsts ceļu tīkla attīstības plāns 2020.–2040. gadam" un atbilstošs rīcības plāns ar paredzētu finansējumu tā īstenošanai līdz 2030. gadam. Piesaistīti papildu 75 miljoni euro, kas ieguldīti valsts galveno un reģionālo autoceļu remontā. Sniegts atbalsts Starptautiskajai lidostai "Rīga" Covid-19 sekū novēršanai un nacionālajai aviokompānijai "airBaltic".

Demogrāfiskās situācijas uzlabošanai veikti mājokļu garantiju programmas uzlabojumi un ieviests jauns valsts atbalsts daudzbērnu ģimenēm bankas aizdevuma pirmās iemaksas samazināšanai mājokļa iegādei vai būvniecībai.

Valdības izvirzītās darba prioritātes aizvien ir vērstas uz valsts attīstību ilgtermiņā. Aizvadītajā gadā valdība aktīvi strādājusi pie Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam, kas Saeimā tika apstiprināts 2020. gada 2. jūlijā. Tajā noteikti valsts stratēģiskās attīstības mērķi un darbības prioritātes līdz ar iezīmētu valsts budžeta attīstības resursu un ES fondu ieguldījumu indikatīvo finanšu plānojumu Latvijā 2021.–2027. gadā.

2020. gadā Latvijas ekonomika kopumā saruka par 3,5 %, kas ir divas reizes mazāks kritums, nekā tika sagaidīts Covid-19 krīzes sākumā. Vienlaikus jāatzīmē, ka šajos krīzes apstākļos tādas jomas kā mazumtirdzniecība, būvniecība, lauksaimniecība un eksports spēja uzrādīt pieaugumu, ir saglabājusies stabilitāte finanšu un kapitāla tirgus sektoros.

Atbilstoši Finanšu ministrijas indikatīvajam vērtējumam valdības atbalsts Covid-19 sekū mazināšanai tautsaimniecībā 2020. gadā faktiski bija 1,3 mljrd. eiro jeb 4,5 % no IKP, bet pašreiz apstiprinātie atbalsta pasākumi paredz, ka atbalsts tautsaimniecībai 2021. gadā būs 2,6 mljrd. eiro jeb 8,4 % no IKP. Valdības apstiprināto atbalsta pasākumu ietekmē vispārējās valdības budžeta deficitā 2020. gadā palielinājās par 1,1 mljrd. eiro jeb 3,7 % no IKP, bet 2021. gadā, balstoties uz līdz šim pieņemtajiem lēmumiem, ietekme uz budžeta deficitu tiek prognozēta 1,7 mljrd. eiro jeb 5,4 % apjomā no IKP. Valsts budžeta deficitā finansēšanai, valsts aizdevumu nodrošināšanai un valsts parāda saistību izpildei, t. sk. operatīvi nodrošinot finansējumu Covid-19 ietekmes mazināšanai, 2020. gadā veikta aizņemšanās finanšu tirgos un no starptautiskajām institūcijām. Starptautiskajos finanšu tirgos 2020. gadā piesaistīti resursi 1,550 mljrd. eiro apmērā, veicot divas eiroobligāciju emisijas ar procentu likmēm, kas tuvas nullei. Savukārt iekšējā finanšu tirgū veikts pēdējos gados lielākais aizņemšanās apjoms (680 milj. eiro), t. sk. uzsākot apgrozībā esošo Latvijas eiroobligāciju izsoles iekšējā finanšu tirgū un fiksējot vēsturiski zemāko attiecīgā termiņa negatīvu ienesīgumu. Covid-19 sekū mazināšanas pasākumu finansēšanai izmantoti arī starptautisko institūciju aizdevumi ar finansiāli izdevīgiem nosacījumiem, t. sk.

250 milj. eiro no Ziemeļu Investīciju bankas un 120 milj. eiro no Eiropas Komisijas pagaidu atbalsta instrumenta bezdarba risku mazināšanai ārkārtējā situācijā (SURE).

Latvijas vispārējās valdības parāds līdz Covid-19 pandēmijai bija viens no zemākajiem Eiropas Savienībā, kas jāva nodrošināt Covid-19 uzliesmojuma seku novēršanai un ekonomikas stimulēšanai nepieciešamo finansējumu ar zemām (tuvu nullei vai negatīvām) procentu likmēm. Lai gan Covid-19 faktora negatīvai ietekmei uz fiskālajiem rādītājiem prognozējams īstermiņa iespaids, ir svarīgi neapdraudēt vispārējās valdības parāda ilgtspēju ilgtermiņā. Kredītreitingu aģentūras, vērtējot valsts kredītspēju, ar izpratni uztver budžeta deficitā un parāda pieaugumu 2020. un 2021. gadā, tomēr lielāku uzmanību pievērš plānotajai rīcībai nākamajos gados, atgriežoties pie fiskālās disciplīnas pamatprincipiem, lai nodrošinātu valsts parāda ilgtspēju. Valsts parāda ilgtspēja ir viens no būtiskākajiem faktoriem augsta valsts kredītreitinga uzturēšanai, kas savukārt ir galvenais priekšnosacījums tam, lai finanšu tirgu un investoru uzticība valsts kredītspējai saglabātos arī turpmāk un veicinātu ātrāku ekonomikas izaugsmes atjaunošanos.

Nemot vērā, ka Covid-19 pandēmijas izraisītās sekas būs jūtamas vidējā termiņā, svarīgs būs 2021.–2027. gada plānošanas periodā pieejamais ES finansējuma apjoms un tā mērķtiecīgs izlietojums investīcijām Covid-19 seku mazināšanai, izaugsmes atgūšanai un attīstības veicināšanai. Atbilstoši aplēsēm kopējais pieejamais finansējums nākamajā plānošanas periodā būs 10,5 mljrd. eiro, t. sk. 6,81 mljrd. eiro kohēzijas politikā un 2,01 mljrd. eiro ANM. Līdz ar to augsta valdības prioritāte 2021. gadā ir ES fondu Darbības programmas un ANM plāna 2021.–2026. gadam veiksmīga izstrādes pabeigšana un investīciju uzsākšana tautsaimniecībā.

Starptautiskajā politikā Covid-19 krīze pierāda, cik svarīgi stiprināt daudzpusējo (multilaterālo) sadarbību, kurā valstis kopā rod risinājumus klimata pārmaiņu, digitalizācijas, cilvēktiesību un citām tendencēm. Latvija aktīvāk un intensīvāk iesaistās daudzpusējā diplomātijā, 2020. gadā ANO Generālajā Asamblejā veiksmīgi virzot Globālo aicinājumu vērsties pret dezinformāciju (to atbalstīja 130 no 193 ANO dalībvalstīm), kā arī gatavojot Latvijas kandidatūru ANO Drošības padomei no 2026. līdz 2027. gadam.

Viena no Latvijas prioritātēm – stiprināt Eiropas Savienības un transatlantisko partneru noturību pret dezinformāciju un ietekmēšanas operācijām. Pateicoties arī Latvijas pūlēm, Eiropas Savienībā ir panākta kopīga izpratne gan par tiešsaistes platformu pienākumiem attiecībā uz dezinformāciju, privātumu un tiesībām, gan par sankciju nepieciešamību cilvēktiesību pārkāpumu gadījumos.

Baltijas valstu ciešā sadarbība 2020. gadā, veicot regulāru informācijas apmaiņu un savstarpējo koordināciju Covid-19 ierobežojumu un pasākumu piemērošanā un cenšoties atrast pareizo līdzsvaru starp sabiedrības veselības interesēm un reģiona ekonomikas atveselošanu, ir bijusi paraugs citām Eiropas valstīm. Vienlaikus turpinās Baltijas reģiona drošības un aizsardzības stiprināšana, enerģētikas tirgus un transporta projekta *Rail Baltica* attīstība.

I. Nākotnes tautsaimniecība

Neraugoties uz Covid-19 straujo izplatību un slimības apturēšanai noteiktajiem drošības pasākumiem, lejupslīde Latvijas ekonomikā 2020. gada ceturtajā ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni (-2,6 %) samazinājusies par 1,2 procentpunktu, tādējādi **ekonomikas lejupslīde ceturtajā ceturksnī ir vairs tikai 1,4 %.**

Līdz ar Joti mēreno IKP kritumu ceturtajā ceturksnī **2020. gadā Latvijas ekonomika sarukusi par 3,5 %**, kas ir **divas reizes mazāks kritums**, nekā tika sagaidīts Covid-19 krīzes sākumā 2020. gada pavasarī un vasarā. **Ekonomikas lejupslīdi noteica galvenokārt privātā patēriņa kritums**, kas skaidrojams ar Covid-19 slimības izplatības ierobežošanai ieviestajiem pasākumiem, kuri būtiski samazināja ekonomisko aktivitāti, kā arī, pieaugot iedzīvotāju piesardzībai, samazinājās iekšējais pieprasījums. **Vienlaikus investīciju apjoms** 2020. gada pirmajos trijos ceturkšņos, salīdzinot ar attiecīgo laika periodu pirms gada, **samazinājies tikai par 0,8 %**, un **ekonomikas kritumu bremzēja arī sabiedriskā patēriņa pieaugums par 2,4 %**. No nozaru putas visbūtiskāk ekonomikas lejupslīdi ietekmēja **kritums transporta nozarē par 15,0 %, izmitināšanas un ēdināšanas nozarē par 34,9 % un mākslas, izklaides un atpūtas nozarē par 26,1 %**. Trijos ceturkšņos ekonomikas izaugsmi negatīvi ietekmēja arī **tirdzniecības nozares kritums par 2,7 %**. Samazinājumi reģistrēti arī citās pakalpojumu nozarēs, piemēram, informācijas un komunikācijas pakalpojumi, profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi, kā arī rūpniecībā. Savukārt **ražojošajās nozarēs ceturtajā ceturksnī iezmējās būtisks 3,7 % pieaugums**, ko nodrošināja gan stabilā apstrādes rūpniecības attīstība, gan labā graudaugu raža un mežsaimniecības un mežizstrādes nozares pieaugums.

Kopumā **preču cenas 2020. gada decembrī gada griezumā samazinājās par 1,4 %**, ko lielā mērā ietekmēja degvielas, gāzes, siltumenerģijas, apģērbu, apavu, kā arī atsevišķu pārtikas preču cenu kritums. Savukārt **pakalpojumu cenas turpināja palielināties un gada griezumā bija par 1,6 % augstākas**. Pakalpojumu cenu kāpumu veicināja veselības aprūpes, izglītības, ēdināšanas, kā arī atpūtas un kultūras pakalpojumu cenu pieaugums. Par spīti tam, ka septiņos 2020. gada mēnešos Latvijā tika fiksēta deflācija, **patēriņa cenu līmenis pērn vidēji bija par 0,2 % augstāks nekā 2019. gadā**, līdz ar to inflācija 2020. gadā bija zemākā pēdējo četru gadu laikā.

Bezdarba pieaugums 2020. gadā bijis visai mērens. Laikā no februāra beigām līdz jūnija beigām reģistrētā bezdarba līmenis pieauga no 6,3 % līdz 8,6 %. Kopš augusta bezdarba līmenis atkal samazinājās, oktobra beigās noslīdot līdz 7,4 %. Nākamajos mēnešos sezonālu faktoru un Covid-19 straujākas izplatības ietekmē **bezdarbs atsāka pieaugt, 2021. gada janvāra beigās sasniedzot 8,0 %**. Tas ir par 0,3 procentpunktiem vairāk nekā decembra beigās un par 1,6 procentpunktiem vairāk nekā pirms gada. Kopumā **vidējā darba samaksa 2020. gada trešajā ceturksnī bija 1147 eiro**, augstākai darba samaksai joprojām saglabājoties sabiedriskajā sektorā, kur tā bija 1160 eiro, bet privātajā sektorā vidējā alga veidoja 1144 eiro. Straujāks algu pieaugums fiksēts **privātajā sektorā, kur mēneša vidējā darba samaksa palielinājās par 7,1 %, savukārt sabiedriskajā sektorā tā auga mērenāk – par 3,3 %**. No 2021. gada **paaugstināta minimālā mēneša darba alga līdz 500 eiro**.

Latvijas tautsaimniecības izaugsni turpmākajā periodā lielā mērā ietekmēs globālās ekonomikas attīstība un sekmes Covid-19 izplatības apturēšanā, kā arī spēja konsekventi īstenot uzsāktās vai plānotās reformas. Latvijas ekonomiskās priekšrocības vidējā termiņā galvenokārt balstīsies uz panākto makroekonomisko stabilitāti, tādējādi uzlabojoties Latvijas kredītreitingiem, kā arī uz plānoto ES atbalsta programmu efektivitāti un uzlabojumiem uzņēmējdarbības vidē.

Covid-19 krīzes apstākļos valdība ir mērķtiecīgi īstenojusi pasākumu kopumu, kas primāri vērsti uz finanšu situācijas stabilizāciju iedzīvotājiem un uzņēmējiem, vienlaikus valsts atbalsta mehānismus fokusējot uz inovāciju, digitālo transformāciju, jaunu prasmju attīstību un atbalstu uzņēmumu un ekosistēmu dinamiskai izaugsmei.

Fiskālā un budžeta politika

Gan 2020. gada valsts budžeta izpildē, gan arī izstrādājot likumu "Par valsts budžetu 2021. gadam" un likumu "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam", sakarā ar Covid-19 pandēmijas negatīvo ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību ir notikušas būtiskas atkāpes no līdz šim īstenotās fiskālās politikas, kas ir balstīta uz ekonomiskajā ciklā sabalansēta budžeta veidošanu.

2020. gadā ES līmenī tika aktivizēta Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula, un tā palika aktīva arī 2021. gadā. Šis regulējums ES dalībvalstīm Jauj palielināt vispārējās valdības budžeta deficitu 2020. gadā un 2021. gadā, cik tas ir nepieciešams Covid-19 pandēmijas izsauktā ekonomikas kaitējuma mazināšanai. Līdz ar to ES fiskālās politikas regulējums 2020. gadā un 2021. gadā Jauj atkāpties no iepriekš noteiktajiem deficitā mērķiem. Fiskālās disciplīnas likuma 12. pants paredz līdzīgu iespēju atkāpties no 0,5 % strukturālā deficitā ievērošanas nopietnas ekonomikas lejupslīdes laikā. ES vispārējās izņēmuma klauzulas aktivizēšana bija pamats tam, lai aktivizētu Fiskālās disciplīnas likuma 12. pantā noteikto atkāpes nosacījumu.

Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 33. pantā ir noteikts, ka atsevišķi Fiskālās disciplīnas likuma fiskālie nosacījumi 2020. un 2021. gadā netiek piemēroti. Jautājums par to, vai vispārējā izņēmuma klauzula paliks spēkā arī 2022. gadā, pašlaik nav izlemts. Tās aktivizēšanas kritērijs ir negatīva izaugsme ES vai arī būtiski negatīva izlaižu starpība. EK 2021. gada februāra makroekonomiskās prognozes paredz pozitīvu izaugsmi 2022. gadā visām ES dalībvalstīm, kā arī tiek prognozēts, ka ES iekšzemes kopprodukts 2022. gada sākumā atgriezīsies tajā līmenī, kāds tas bija pirms Covid-19 izraisītās krīzes. Neizslēdzot iespēju, ka īstenojas negatīvie makroekonomiskie riski, kas Jautu saglabāt vispārējo izņēmuma klauzulu, pašlaik Latvijā nav pamata veidot fiskālo politiku ar pieņēmumu, ka vispārējā izņēmuma klauzula paliek spēkā 2022. gadā.

Covid-19 izraisītā krīze ir būtiski ietekmējusi vispārējās valdības budžeta deficitu. Atbilstoši FM novērtējumam **vispārējās valdības budžeta deficitā 2020. gadā bija 1,57 mljrd. eiro** un, nemot vērā šā gada februārī aktualizēto iekšzemes kopprodukta novērtējumu, tas veidoja **5,3 % no IKP**. Tai skaitā tiešā ietekme uz deficitu no Covid-19 atbalsta pasākumiem veidoja 1,1 mljrd. eiro jeb 3,7 % no IKP, bet 2021. gadā, balstoties uz līdz šim pieņemtajiem lēmumiem, ietekme uz deficitu tiek prognozēta 1,7 mljrd. eiro jeb 5,4 % no IKP. Jāatzīmē, ka kopumā valdības atbalsta apjoms tautsaimniecībai (nodokļu samaksas termiņu pagarinājumi, pabalsti iedzīvotājiem, nozaru un uzņēmumu finansēšana, aizdevumi un garantijas u. c. pasākumi) 2020. gadā pēc FM novērtējuma veidoja 1,3 mljrd. eiro jeb 4,5 % no IKP. Pašreiz apstiprinātie atbalsta pasākumi paredz, ka atbalsts tautsaimniecībai 2021. gadā būs 2,6 mljrd. eiro jeb 8,4 % no IKP. Tādējādi kopā divos gados atbalsta apjoms veidos 3,7 mljrd. eiro. Pēc SVF vērtējuma Latvijai 2020. gadā bija lielāks fiskāls ieguldījums Covid-19 atbildē (% no IKP) nekā pārējās Baltijas valstīs.

Kopbudžeta ieņēmumi pērn kopumā bija 11,3 mljrd. eiro, kas bija par 93,8 milj. eiro jeb 0,8 % zemāki salīdzinājumā ar 2019. gadu, savukārt izdevumi bija 12,5 mljrd. eiro, t. i., par 937,4 milj. eiro jeb 8,1 % augstāki. 2020. gadā kopbudžeta deficitā līmenis bija 1,2 mljrd. eiro, pamatā veidojoties valsts budžetā.

Valsts pamatbudžetā 2020. gadā bija 1,2 mljrd. eiro deficitā, kas ir par 756,9 milj. eiro lielāks nekā 2019. gadā. **Valsts pamatbudžeta ieņēmumi 2020. gadā sasniedza 6,4 mljrd. eiro** un, salīdzinot ar 2019. gadu, ieņēmumi samazinājās par 6 milj. eiro jeb 0,1 %. Savukārt **pamatbudžeta izdevumos vērojams nozīmīgs pieaugums**

par 750,9 milj. eiro jeb 10,9 %. Izdevumu kāpums skaidrojams ar to, ka faktiski visi valdības apstiprinātie atbalsta pasākumi Covid-19 ietekmes seku mazināšanai tika finansēti no valsts pamatbudžeta. **Subsīdijas un dotācijas valsts pamatbudžetā 2020. gadā veidoja 2,5 mljrd. eiro**, pieaugot par 419,5 milj. eiro jeb 19,8 % salīdzinājumā ar 2019. gadu. Pamatā līdzekļi novirzīti caur finanšu institūciju Altum atbalsta programmu nodrošināšanai komersantiem, kā arī plānotajam un papildus piešķirtajam finansējumam veselības nozarei. Valsts pamatbudžetā 2020. gadā bija vērojams arī straujš pieaugums sociālo pabalstu izdevumos par 112,8 milj. eiro jeb 26,7 %, kas saistīts ar dīkstāves pabalstu izmaksu un līdzekļu izlietojumu atsevišķos mēnešos bezdarbnieku pabalstiem. **Kapitālie izdevumi valsts pamatbudžetā 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājušies par 25,9 milj. eiro jeb 3,4 %, veidojot 789,9 milj. eiro**, kas norāda uz kopumā pieaugošu investīciju līmeni arī Covid-19 pandēmijas laikā.

2020. gadā valsts speciālajā budžetā bija 114,9 milj. eiro pārpalikums, kura apmērs salīdzinājumā ar 2019. gadu sarucis par 184,6 milj. eiro. **Valsts speciālā budžeta ieņēmumi 2020. gadā palielinājušies par 57,2 milj. eiro jeb 1,9 %.** Nozīmīgs pieaugums pērn vērojams **sociālās jomas izdevumos, tiem palielinoties par 241,9 milj. eiro jeb 8,8 %** salīdzinājumā ar 2019. gadu. Tostarp **pensiju izdevumi pieauga par 138,8 milj. eiro jeb 7,2 %, bet pārējo pabalstu izdevumi par 202,9 milj. eiro jeb 19,4 %.** Augstāki izdevumi pensijām skaidrojami ar veiktajām pensiju indeksācijām 2019. un 2020. gada oktobrī, savukārt pārējo pabalstu izdevumu straujais kāpums saistāms ar vidējās apdrošināšanas iemaksu algas pieaugumu un Covid-19 ietekmi. Tāpat pērn nozīmīgi **pieauguši bezdarbnieku (43,4 milj. eiro jeb 32,9 %) un slimības pabalstu (42,2 milj. eiro jeb 21,1 %) izdevumi**, pieaugot saņēmēju skaitam un apmaksāto dienu skaitam uz vienu slimošanas gadījumu, nemit vērā ilgāku slimošanas laiku.

Valsts budžeta deficīta finansēšanai, valsts aizdevumu nodrošināšanai un valsts parāda saistību izpildei, t. sk. operatīvi nodrošinot finansējumu Covid-19 uzliesmojuma ietekmes mazināšanas un ekonomikas atbalsta pasākumiem, 2020. gadā **veikta aizņemšanās iekšējā tirgū un starptautiskajos finanšu tirgos kopā 2,2 mljrd. eiro** apmērā. Lai mazinātu svārstīgajos finanšu tirgus apstākļos veicamo aizņēmumu procentu izdevumu ietekmi uz valsts budžetu, Valsts kase finanšu tirgos piesaistīja resursus uz salīdzinoši īsiem termiņiem un ar zemām (tuvu nullei vai negatīvām) procentu likmēm, nepalielinot valsts parāda pārfinansēšanas risku tuvākajos gados.

2020. gadā iekšējā finanšu tirgū veikts pēdējos gados lielākais aizņemšanās apjoms – 680 milj. eiro, organizējot divu, piecu un septiņu gadu iekšējā aizņēmuma obligāciju izsoles, kā arī uzsākot apgrozībā esošo Latvijas eiroobligāciju izsoles iekšējā finanšu tirgū un tādējādi paplašinot vietējiem investoriem pieejamu instrumentu klāstu ar papildu likvīdu instrumentu (2020. gadā veikti 2026. gadā dzēšamo eiroobligāciju papildu laidieni 40 milj. eiro apmērā, sasniedzot vēsturiski zemāko attiecīga termiņa negatīvu ienesīgumu). **Starptautiskajos finanšu tirgos 2020. gadā piesaistīti resursi 1,6 mljrd. eiro apmērā**, veicot papildu emisiju 550 milj. eiro apmērā 2026. gadā dzēšamajām eiroobligācijām un jaunu trīs gadu eiroobligāciju emisiju 1 mljrd. eiro apmērā.

Covid-19 pasākumu finansēšanai izmantoti arī starptautisko institūciju aizdevumi ar finansiāli izdevīgiem nosacījumiem, t. sk. **Ziemeļu Investīciju bankas aizdevums 500 milj. eiro** apmērā (2020. gadā saņemti 250 milj. eiro, atlikusī daļa 250 milj. eiro apmērā saņemta 2021. gada sākumā).

Kredītreitingu aģentūras, vērtējot valsts kredītspēju, ar izpratni uztver budžeta deficīta un parāda pieaugumu 2020. un 2021. gadā, ko izraisa ar Covid-19 saistīto

pasākumu finansēšanas nepieciešamība, tomēr lielāku uzmanību pievērš plānotajai rīcībai nākamajos gados, atgriežoties pie fiskālās disciplīnas pamatprincipiem, lai nodrošinātu valsts parāda ilgtspēju ilgtermiņā. Valsts parāda ilgtspēja ir viens no būtiskākajiem faktoriem augsta valsts kredītreitinga uzturēšanai, kas savukārt ir galvenais priekšnosacījums tam, lai finanšu tirgu un investoru uzticība valsts kredītspējai saglabātos arī turpmāk un veicinātu ekonomikas izaugsmes ātrāku atjaunošanos.

2020. gadā nozīmīga bija valsts budžeta 2021. gadam izstrāde. Lai gan Covid-19 dēļ pastāv izaicinājumi un neskaidrības, 2021. gada valsts budžets paredz būtisku papildu finansējumu svarīgākajām tautsaimniecības nozarēm. **2021. gadā valsts pamatbudžetā ieņēmumi plānoti 6,69 mljrd. eiro apmērā, bet izdevumi – 7,85 mljrd. eiro apmērā, savukārt speciālajā budžetā ieņēmumi plānoti 3,15 mljrd. eiro apmērā, bet izdevumi – 3,17 mljrd. eiro apmērā.** Visvairāk līdzekļu 2021. gadā paredzēts veselības jomai, un papildu 183 milj. eiro tiks atvēlēti iepriekš paredzētajai ārstniecības personu darba samaksas paaugstināšanai. Atalgojuma pieaugums paredzēts arī pedagogiem, un 2021. gadā tam papildus tiks novirzīti 33,3 milj. eiro, bet 2022. gadā un turpmākajos gados – 49,1 milj. eiro.

Satversmes tiesas spriedumu izpildei labklājības jomā papildu finansējums 95,7 milj. eiro apmērā paredzēts atbalstam minimālo ienākumu palielināšanai, tai skaitā 70,7 milj. eiro novirzīs minimālo pensiju paaugstināšanai, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra pārskatīšanai un atbalstam bērniem apgādnieka nāves gadījumā, 23,8 milj. eiro pašvaldību budžetos paredzēti garantētā minimālā ienākuma un mājokļa pabalsta finansēšanai, savukārt 1,3 milj. eiro – sociālo garantiju palielināšanai bārejiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem.

Papildus minētajam tika nodrošināts arī ikgadējais budžeta izdevumu pārskatīšanas process. Atbilstoši FM veiktajam novērtējumam **2020. gada izdevumu pārskatīšanas rezultāti 2021. gadam veido 53,6 milj. eiro, 2022. gadam – 38,4 milj. eiro.** Valsts budžeta izdevumu pārskatīšana 2020. gadā tika strukturēta trijos galvenajos blokos – valsts budžeta finansēto funkciju analīze, nozaru ministriju pārraudzībā esošo finansēšanas politiku analīze un vidēja termiņa izdevumu pārskatīšanas rezultāti. Izdevumu pārskatīšanas ietvaros tika turpināta ministriju pārraudzībā esošo politiku finansēšanas analīze, padziļināti vērtējot atsevišķas izglītības un veselības nozares jomas, kā arī atsevišķus iekšlietu nozares jautājumus. Tāpat tika izvērtēta publiskās un privātās partnerības potenciālā loma attīstības un produktivitātes veicināšanā.

Procesu efektivizēšanas un pilnveidošanas nolūkos budžeta un finanšu vadības jomā tika **paplašinātās ministriju iespējas nākamajā saimnieciskajā gadā izmantot iepriekšējā gadā neizlietotos asignējumus** un pārstrukturizēts un samazināts ieņēmumu klasifikācijas kodu skaits, tādējādi novēršot interpretācijas iespējas, atvieglojot klasifikācijas piemērošanu un mazinot klūdu skaitu uzskaitē, kā arī precizēti klasifikācijas kodu nosaukumi un skaidrojumi atbilstoši izmaiņām citos normatīvajos aktos.

Nodokļu politika

Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2020. gadā veidoja 9 mljrd. eiro, kas bija par 50,8 milj. eiro jeb 0,6 % mazāk nekā 2019. gadā un par 675,4 milj. eiro jeb par 7 % mazāk, nekā plānots. Ieņēmumu kritums skaidrojams ar ieviestajiem pasākumiem Covid-19 izplatības ierobežošanai, liekot atsevišķām nodokļu maksātāju grupām būtiski ierobežot vai pilnībā apturēt savu saimniecisko darbību. Lielākais ieņēmumu kritums vērojams tādās nozarēs kā izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi, transports un

uzglabāšana, būvniecība, māksla, izklaide un atpūta, arī nekustamā īpašuma izrēšana un pārvaldišana.

Lielāko kopbudžeta nodokļu ienēmumu kritumu jeb pusi no plāna neizpildes veido PVN ienēmumu kritums, 2020. gadā iekasējot par 340 milj. eiro jeb 11,8 % mazāk, nekā plānots, un par 103,7 milj. eiro jeb 3,9 % mazāk nekā 2019. gadā. Lielākais PVN ienēmumu samazinājums bijis būvniecības nozarē, kas saistīts ar pārmaksātā PVN atmaksas pieaugumu apgrieztās jeb reversās PVN maksāšanas kārtības atcelšanas dēļ būvmateriāliem no 2020. gada 1. janvāra. Tāpat ienēmumu kritums vērojams nekustamā īpašuma, kā arī izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē.

VSAOI ienēmumi iekasēti 95,3 % apmērā jeb par 145,2 milj. eiro mazāk, nekā plānots 2020. gadā. Arī te kā galveno iemeslu ienēmumu samazinājumam jāmin ieviestie pasākumi Covid-19 izplatības ierobežošanai, sākot ar 2020. gada martu, kas atsevišķu nozaru nodokļu maksātājiem būtiski ierobežoja saimniecisko darbību. Lielākais ienēmumu samazinājums vērojams transporta un uzglabāšanas nozarē, kā arī izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē. Taču, neraugoties uz nodarbināto skaita samazināšanos un augstāku bezdarbu 2020. gadā, VSAOI faktiski bijušas gandrīz 2019. gada līmenī, kas saistāms ar augstāku vidējo darba samaksu valstī salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

Savukārt **IIN ienēmumi 2020. gadā samazinājās par 110 milj. eiro jeb 5,7 %** salīdzinājumā ar 2019. gadu. Ienākumu sarukums jau tika plānots, ņemot vērā IIN neapliekamā minimuma celšanu nodarbinātajiem un pensionāriem un to, ka 2020. gadā pieauguši atvieglojumi par apgādībā esošām personām, attiecīgi samazinot ar IIN apliekamo bāzi. Tāpat ir būtiski samazinājušies ienēmumi no dividendēm. Jāatzīmē, ka darbaspēka nodokļi no dīkstāves pabalstiem netika ieturēti.

Kritums vērojams arī akcīzes nodokļa ienēmumos, kas 2020. gadā iekasēti 1,1 mljrd. eiro apmērā un bija par 143,7 milj. eiro jeb 11,9 % mazāk, nekā plānots, un par 4,4 milj. eiro jeb 0,4 % mazāk, salīdzinot ar 2019. gadu. Ienēmumi samazinājušies visās preču grupās, izņemot naftas produktus un pārējās akcīzes preces (kafija, bezalkoholiskie dzērieni un elektriskajās cigaretēs izmantojamie šķidrumi). **Lielākais samazinājums pret pērno gadu vērojams ienēmumos no alkoholiskajiem dzērieniem par 9,6 milj. eiro jeb 4,8 %**, ko būtiski ietekmējuši Covid-19 izplatības dēļ ieviestie atpūtas, izklaides, tūrisma un socializēšanās ierobežojumi. **Ienēmumi no akcīzes nodokļa naftas produktiem salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājušies par 16,3 milj. eiro jeb 3,0 %.** Taču jāatzīmē, ka 2020. gadā plānotais ienēmumu apjoms izpildīts vien par 88 % jeb par 75,7 milj. eiro mazāk. Tas skaidrojams ar degvielas realizācijas apjoma samazinājumu, ko būtiski ietekmēja valstī izsludinātais ārkārtas stāvoklis un attiecīgi patēriņa samazināšanās vairākās tautsaimniecības nozarēs.

UIN ienēmumi 2020. gadā, palielinoties sadalītās peļņas apmēram, pieauguši par 162,7 milj. eiro, salīdzinot ar pērno gadu, taču plāns izpildīts vien par 79,5 % jeb par 53,6 milj. eiro mazāk.

Viena no galvenajām problēmām, kas identificēta Covid-19 pandēmijas izraisītās krīzes laikā, ir nepietiekama sociālā aizsardzība lielai sabiedrības daļai, kas nejāva saņemt pietiekamu atbalstu dīkstāves periodā. Lai risinātu šo problēmu, **no 2021. gada 1. jūlija tiks ieviests minimālais VSAOI objekts tiem darba ņēmējiem, kuru mēneša ienākumi nesasniedz valstī noteikto minimālo algu**. Minimālais VSAOI objekts tiks noteikts minimālās algas apmērā (500 eiro mēnesī). Tāpat tiks reorganizēts mikrouzņēmumu nodokļa režīms.

No 2021. gada ir veikti būtiski pasākumi darbaspēka nodokļu sloga samazināšanai un uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanai. Lai veicinātu strādājošo, īpaši strādājošo ar zemākiem ienākumiem, ieņēmumu palielinājumu un mazinātu darbaspēka nodokļu slogu, no 2021. gada 1. janvāra par vienu procentpunktu samazināta VSAOI likme (no 35,09 % uz 34,09 %), no tās par 0,5 % darba devēja likme un par 0,5 % darba ķēmēja likme¹, kā arī no 1200 eiro mēnesī līdz 1800 eiro mēnesī paaugstināts ienākumu slieksnis, līdz kuram piemēro gada diferencēto neapliekamo minimumu. Atbilstoši iepriekš plānotajam ar 2021. gada 1. janvāri ir paaugstināts pensionāru neapliekamais minimums no 300 eiro mēnesī uz 330 eiro mēnesī.

Lai nodrošinātu Latvijas starptautisko konkurētspēju un atbalstu strādājošajiem, plānota **turpmāka darbaspēka nodokļa sloga samazināšana**, izvērtējot ekonomiskās izaugsmes tendences, faktiskos nodokļu ieņēmumus, kā arī šo izmaiņu fiskālo ietekmi uz valsts un pašvaldību budžetiem. Atbilstoši MK uzdevumam FM līdz 2021. gada 1. jūnijam jāiesniedz izskatīšanai MK informatīvais ziņojums par turpmāku darbaspēka nodokļu sloga samazināšanu.

2021. gadā tika paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes tabakas izstrādājumiem, dabas resursu nodokļa likmes, uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa likmes, kā arī tika pārskatītas transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa likmes, kas dalēji kompensēja darbaspēka nodokļu plaisas mazināšanu.

Tāpat ir sperti nozīmīgi soļi nodokļu administrēšanas pilnveidošanā un administratīvā sloga mazināšanā. Ar 2021. gada 1. janvāri ir ieviests vienotais nodokļu konts un konsolidēti nodokļu maksāšanas termiņi, kā rezultātā nodokļu maksātājam visus regulāros iekšzemes nodokļus ir iespēja samaksāt vienā kontā, sagatavojot vienu maksājuma uzdevumu. Vienlaikus ar vienoto nodokļu kontu Valsts ieņēmumu dienesta administrēto valsts ieņēmumu uzskaitē tika ieviests uzkrājuma princips.

Tiks turpināts darbs, lai nodrošinātu, ka **saimnieciskās darbības veicējiem 2021. gadā tiek ieviests vienkāršots nodokļu samaksas risinājums**, izmantojot saimnieciskās darbības ieņēmumu kontu. Risinājums ļaus mazajiem uzņēmējiem (sākotnēji – mikrouzņēmumu nodokļa maksātājiem), kas izmanto saimnieciskās darbības ieņēmumu kontu kā vienīgo instrumentu ienākumu saņemšanai, veikt automatizētu nodokļu samaksu vienkāršotā veidā. Proti, nodoklis bez nodokļu maksātāja iesaistīšanās tiks ieturēts no šajā kontā ieskaitītās summas, Valsts ieņēmumu dienestam sadarbojoties ar kredītiestādi.

Lai sniegtu atbalstu Covid-19 izraisītās krīzes skartajiem nodokļu maksātājiem, ir veiktas fiskālas darbības, lai nodrošinātu finansiālu atbalstu un mazinātu administratīvo slogu. Nodokļu maksātājiem, kuriem ir radies nodokļu samaksas termiņa kavējums Covid-19 izraisītās pandēmijas dēļ, izstrādāts tiesiskais risinājums, piešķirot nodokļu administrācijai tiesības **sadalīt vai uz laiku līdz trim gadiem atlikt nokavēto nodokļu samaksu** bez nokavējuma naudas aprēķināšanas. Kopumā ir pieņemti **22 146 lēmumi nodokļu samaksas termiņa pagarināšanai 378,77 milj. eiro apmērā**.

Lai sniegtu atbalstu, dotas tiesības uzņēmumiem, kas gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu (ja tāds ir jāsagatavo) sagatavo saskaņā ar Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskata likumu, pārskatu par 2019. gadu iesniegt trīs mēnešus vēlāk par noteikto

¹ Tā kā darba ķēmēja VSAOI likme samazināta par 0,5 %, mainās arī to nodokļu likmes, kuras atkarīgas no darba ķēmēja VSAOI likmes, t. i., IIN augstākā likme samazināta no 31,4 % līdz 31 %, kā arī solidaritātes nodokļa likme samazināta no 25,50 % līdz 25 %.

termiņu. Tāpat arī nevalstiskajām organizācijām (biedrībām, nodibinājumiem, reliģiskajām organizācijām) tika atļauts gada pārskatu vai tā daļu par 2019. gadu VID iesniegt vēlāk (līdz 2020. gada 31. jūlijam).

Lai samazinātu administratīvo slogu nodokļu maksātājiem un Jautu vairāk resursu novirzīt Covid-19 seku pārvarēšanai, tika **pagarināti termiņi, kādos Valsts ienēmumu dienestam iesniedzama informācija par ziņojamām pārrobežu shēmām un finanšu kontiem.**

Sabiedriskā labuma jomā ir palielināta iespēja, nepiemērojot uzņēmumu ienākuma nodokli, veikt ziedojuimus, kuru mērķis ir mazināt Covid-19 izplatības sekas, un radīts regulējums, lai preču un pakalpojumu dāvinājumi ārkārtējās situācijas laikā negatīvi ietekmētajām sociālajām grupām, kā arī personām, kuru pamatdarbība ir medicīnas pakalpojumu sniegšana, izglītības nodrošināšana, labdarība, palīdzība sociāli maznodrošinātajiem, personām ar invaliditāti vai bērniem, netiku uzskatīti par UIN maksātāja ar saimniecisko darbību nesaistītiem izdevumiem. Arī muitas maksājumu piemērošanas jomā VID sniedza atbalstu valsts organizācijām un sabiedriskā labuma organizācijām Covid-19 krīzes pārvarēšanai, nepiemērojot ievedmuitas nodokli un PVN Covid-19 uzliesmojuma seku apkarošanai ievestajām precēm, tādējādi sekmējot šo preču pieejamību. Importējot nepieciešamās preces (sejas maskas, respiratori, medicīniskie cimdi, kombinezoni/aizsargtēri, virsvalki/halāti u. c.) 33,1 milj. eiro vērtībā, piemērots atbrīvojums no ievedmuitas nodokļa 2,8 milj. eiro apmērā un PVN 5,5 milj. eiro apmērā.

2020. gadā tika pieņemti grozījumi Pievienotās vērtības nodokļa likumā, ar kuriem no 2021. gada 1. jūlija tiks transponēti Eiropas Savienības normatīvie akti un ieviesti PVN piemērošanas vienkāršošanas noteikumi e-komercijas jomā, lai nodrošinātu godīgas konkurences vidi ES līmenī visiem uzņēmējiem neatkarīgi no to reģistrācijas valsts un paplašinātu spēkā esošo īpašu PVN režīmu piemērošanas tvērumu, kā arī ieviestu jaunu īpašu PVN režīmu preču sūtījumiem no trešajām valstīm vai trešajām teritorijām.

No 2020. gada 1. aprīļa līdz 31. decembrim kā atbalsta pasākums nodokļu maksātājiem Covid-19 krīzes pārvarēšanai **tika ieviests regulējums pārmaksātā PVN atmaksai īsākā termiņā**, proti, **30 dienu laikā**. Ar 2021. gadu šis pasākums ir iekļauts Pievienotās vērtības nodokļa likuma regulējumā kā pastāvīgs regulējums. Kopumā tika pieņemti 328 853 lēmumi par pārmaksātā PVN atmaksu 48 276 nodokļu maksātājiem par summu 757,7 milj. eiro.

Ar 2021. gada 9. janvāri **iekšzemē ir ieviesta PVN 0 procentu likme Covid-19 vakcīnu un Covid-19 diagnostikas medicīnisko ierīču piegādei**, kā arī pakalpojumiem, kas cieši saistīti ar šādām vakcīnām un ierīcēm, kas būs piemērojama no 2020. gada 25. decembra līdz 2022. gada 31. decembrim, lai tādējādi nodrošinātu piekļuvi Covid-19 vakcīnu un Covid-19 diagnostikas medicīnisko ierīču piegādēm par samērīgākām izmaksām.

Lai nodrošinātu pastiprinātu nepieciešamību pēc dezinfekcijas līdzekļiem, tika atļauts dezinfekcijas līdzekļu ražošanā izmantot spiritu, kas nav denaturēts, piemērojot šim spiritam atbrīvojumu no akcīzes nodokļa.

Būtiska problēma aizvien ir ēnu ekonomika. Saskaņā ar austriešu ekonomikas profesora dr. F. Šneidera pētījumu 2019. gadā ēnu ekonomikas īpatsvars Latvijā turpināja samazināties un veidoja 19,9 % no IKP, savukārt saskaņā ar Latvijas pētnieku dr. A. Saukas un dr. T. Putniņa pētījumu ēnu ekonomikas īpatsvars Latvijā bija 23,9 % no IKP. Lai rastu jaunus inovatīvus un zinātniski pētnieciskajā darbībā pamatotus priekšlikumus ēnu ekonomiku mazinošiem pasākumiem, 2020. gadā sekmīgi uzsākta valsts pētījumu

programmas īstenošana "Ēnu ekonomikas mazināšana valsts ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai". Valsts pētījumu programmas ietvaros atklātā konkursā tika noteikts uzvarētājs un noslēgts līgums par valsts pētījumu programmas projekta īstenošanu. Pētījuma rezultātā izdarītie secinājumi par ēnu ekonomiku veicinošiem faktoriem un sniegtie ieteikumi tiks izmantoti par pamatu jauniem valsts rīcībpolitikas pasākumiem ēnu ekonomikas mazināšanai.

Finanšu tirgus politika

Kopumā Latvijas banku sektors apliecina noturību pret Covid-19 izraisīto šoku ekonomikā. Pēc krituma pirmajā ceturksnī banku sektora aktīvu apmērs otrajā un trešajā ceturksnī turpināja pieaugt, trešā ceturkšņa laikā palielinoties par 373 milj. eiro jeb 1,6 %, un to pamatā ietekmēja pakāpenisks noguldījumu apmēra pieaugums. Ja pirmajā ceturksnī bija vērojams nebūtisks noguldījumu kritums, tad otrajā un trešajā ceturksnī kopējie noguldījumi turpināja augt. Nebanku klientiem izsniegto kredītu apmērs pirmajā pusgadā turpināja samazināties, pieaugumu uzrādot vien trešā ceturkšņa beigās. Svārstīga ir bijusi arī izsniegto kredītu kvalitāte. Kopumā deviņos mēnešos banku sektors ir strādājis ar 106,3 milj. eiro lielu peļņu, uzrādot stabilus kapitāla rādītājus, kas saglabājas augstā līmenī.

2020. gada pirmajos trijos ceturkšņos vidējais **valsts fondēto pensiju plānu ienesīgums saglabājās negatīvs -2,1 %.** Lai arī ieguldījumu rezultātā gūtais **neto aktīvu pieaugums gada deviņos mēnešos saglabājās negatīvs, aktīvu cenu negatīvā ietekme uz ieguldījumu plānos uzkrāto kapitālu mazinājās.** Vienlaikus 2020. gada deviņos mēnešos **gan dalībnieku, gan darba devēju iemaksas pensiju sistēmas trešajā līmenī turpināja pieaugt.** Kopš gada sākuma pensiju plānos kopumā tika iemaksāti 58,9 milj. eiro, t. i., par 11,3 % vairāk nekā iepriekšējā gada attiecīgajā periodā. Dalībnieku iemaksas augušas par 12,4 %, bet darba devēju iemaksas par 22,2 %. **Gada laikā audzis arī privāto pensiju plānu dalībnieku skaits, pārskata perioda beigās sasniedzot 33,9 % no Latvijas ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.** Kopējais pensiju plānos uzkrātais kapitāls kopš gada sākuma ir audzis par 0,9 %, t. i., no 559 milj. eiro līdz 564 milj. eiro. **Tomēr vidējais pensiju plānu ienesīgums 2020. gada deviņos mēnešos saglabājās negatīvs -2,4 %.**

Ieguldījumu fondu aktīvu apmērs 2020. gada deviņos mēnešos pieauga par 1,1 %, pārskata perioda beigās sasniedzot 229,4 milj. eiro. Kopš gada sākuma obligāciju fondu aktīvi pieauga par 2,1 %, akciju fondu aktīvi – par 7,4 %, savukārt jauktfofonu aktīvi saruka par 16,9 %. **Vairumam ieguldījumu fondu ienesīgums saglabājās negatīvs,** tomēr bija vērojama ienesīguma rādītāju uzlabošanās, izņemot obligāciju fondus, kuru vidējais ienesīgums kopš gada sākuma pasliktinājās.

Apdrošināšanas sektorā gada pirmajos deviņos mēnešos apdrošinātāju parakstītajās prēmijās kopumā saglabājās neliela izaugsme, sasniedzot 596,7 milj. eiro jeb par 1,4 % vairāk nekā iepriekšējā gada attiecīgajā periodā, tomēr tā bija attiecināma vien uz dzīvības apdrošināšanas segmentu, kur pieaugums veidoja 59 %, ko galvenokārt nodrošināja gan iepriekšējā gada nogalē īstenotās strukturālās izmaiņas, gan strauji augošā mūža pensiju apdrošināšana, kas pieauga gandrīz divas reizes. Parakstītajās prēmijās aizvien lielāko daļu jeb 41,3 % veido prēmijas par transportlīdzekļu apdrošināšanu. 2020. gada pirmajos trijos ceturkšņos apdrošināšanas sabiedrības strādāja ar 23,1 milj. eiro peļņu, kas bija par 5,2 milj. eiro vairāk nekā iepriekšējā gada attiecīgajā periodā.

Latvija turpināja aktīvu darbu finanšu sektora sakārtošanā. **Latvija ir pirmā Moneyval dalībvalsts, kas sekmīgi izpildījusi visas FATF 40 rekomendācijas**, tomēr Latvija joprojām tiek pastiprināti uzraudzīta, tāpēc tai ir jāziņo par progresu atbilstoši Moneyval un FATF izteiktajām rekomendācijām un piezīmēm. Nākamais ziņojums par Latvijas veikto reformu efektivitāti Moneyval jāiesniedz jau 2021. gada pirmajā ceturksnī.

Lai nodrošinātu turpmāku nacionālā regulējuma atbilstību FATF rekomendācijām un turpinātu nacionālās finanšu noziegumu novēršanas sistēmas pilnveidi, tika izstrādāts normatīvais ietvars², kas paredz nosacījumus sistēmiska un strukturēta risinājuma – kopīgā klienta izpētes rīka izveide un jaunu aizdomīgu darījumu un sliekšņa deklarāciju ziņošanas sistēmas ieviešana – Finanšu izlūkošanas dienestā, pilnveidojot tā funkcionalitāti.

FM sadarbībā ar Latvijas Banku un FTK 2020. gadā izstrādāja normatīvo regulējumu³, lai nodrošinātu tiesisku, efektīvu, nepārtrauktu un neatkarīgu Latvijas Bankas darbību. Vienlaikus ar minēto normatīvo aktu tika izstrādāta saistīto 26 likumprojektu pakete, kura paredz grozījumus finanšu nozares normatīvajos aktos saistībā ar FTK pievienošanu Latvijas Bankai.

Lai noteiktu finanšu tirgus politikas mērķus un pasākumus finanšu sektora attīstībai vidējā termiņā, papildus ir izstrādāta jauna finanšu sektora attīstības politika, sniedzot finanšu sektora darbības izvērtējumu un nosakot sasniedzamās prioritātes un rezultātus. Plānā ietverto pasākumu mērķis ir turpināt atbalstīt inovatīvu un pieejamu finanšu sektoru, kas sekmē un atbalsta ilgtspējīgu tautsaimniecības attīstību, nosakot tādus prioritāros attīstības virzienus kā finansējuma pieejamība un investīciju iespējas, digitalizācija un inovatīvu pakalpojumu pieejamība un ilgtspējīgas finanses.

Lai ieviestu Eiropas Padomes Moneyval ekspertu rekomendācijas, sakārtotu grāmatvedības ārpakalpojumu nozari, celtu grāmatvedības pakalpojumu kvalitāti un mazinātu ēnu ekonomiku, 2020. gadā valdībā tika atbalstīts likumprojekts "Grozījumi likumā "Par grāmatvedību""", kas paredz ieviest ārpakalpojumu grāmatvežu licencēšanā. Plānots, ka likums stāsies spēkā 2021. gada otrajā pusgadā.

ES budžeta un vienotā tirgus politika

2020. gadā bija vērojama "sabremzēšanās" ES fondu investīciju apmēros, kas lielā mērā bija saistīta ar ES fondu pārdalēm par labu investīcijām, mērķētām uz Covid-19 ietekmes mazināšanu un ekonomikas atlabšanas veicināšanu, un kas attiecīgi radīja nepieciešamību pārplānot jaunu projektu uzsākšanu. Tomēr 2020. gadā sasniegts ievērojams progress Kohēzijas politikas ES fondu investīciju iespēju izmantošanā. **No EK jau saņemti 2 mljrd. eiro Latvijas valsts budžeta ieņēmumos** par veiktajām investīcijām. **Ieviešanā ir gandrīz 2000 projektu ar kopējām attiecināmajām izmaksām vairāk nekā 5 mljrd. eiro apmērā**, t. sk. 3,8 mljrd. eiro ES fondu līdzfinansējumu investīcijām dažādās jomās, t. i., jau 85 % no kopējā 4,4 mljrd. eiro ES fondu piešķīruma. Tāpat ir pieaugoša dinamika maksājumiem par jau veiktajām investīcijām projektos, kas pārsniedz 2,4 mljrd. eiro jeb 54,7 % no piešķīruma. Rūpīgas uz risku novērtējumu balstītas prognozēšanas rezultātā **2020. gadā ES fondu maksājumu prognozi 536,7 milj. eiro ir izdevies sekmīgi sasniegt un pārsniegt par 12 %**.

² 21.01.2021. Saeimā 1. lasījumā atbalstīti "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā".

³ Likumprojekts "Latvijas Bankas likums" izskatīts MK 17.12.2020. sēdē.

Nodrošināta efektīva Finanšu kontroles institūcijas funkciju izpilde Eiropas Strukturālo un investīciju fondu mērķa "Eiropas teritoriālā sadarbība" *Interreg* programmu ietvaros. 2014.–2020. gada plānošanas perioda ietvaros līdz 2020. gada 31. decembrim **ir apstiprināti 513 Interreg projekti, kuros Latvijas institūcijas sadarbojas ar vairāk nekā 3800 institūcijām** no 28 ES dalībvalstīm, ES partnerstātīm, Norvēģijas un Šveices. Latvijas finansējuma saņēmēju **piesaistītais finansējums ir vairāk nekā 127 milj. eiro**, kas vairāk nekā par 30 % pārsniedz Latvijai sākotnēji piešķirto finansējumu *Interreg* programmām 93 milj. eiro apmērā. Līdz 2020. gada 31. decembrim Latvijas finansējuma saņēmēju īstenotajiem projektiem **izsniegti atzinumi par maksājumiem par kopējo summu vairāk nekā 88 milj. eiro apmērā**.

2020. gadā valdība atbalstīja un EK apstiprināja vairākus priekšlikumus par ES fondu un papildu valsts budžeta virssaistību izmantošanu Covid-19 izraisītās krīzes pārvarēšanas un ekonomikas atlabšanas veicināšanas pasākumiem. Tika veiktas ES fondu pārdales, kas paredz, ka **ES fondu finansēto projektu līgumos Covid-19 seku mazināšanai pieejami 108 milj. eiro**, bet par 23 milj. eiro vēl norisinās projektu iesniegumu vai līgumu grozījumu vērtēšana. ES fondu investīcijas tiek virzītas bezdarbnieku atbalstam (izglītībai, pārkvalifikācijai), sociālās palīdzības atbalstam, mācību pielāgošanai attālinātam režīmam, t. sk. atbalstam pedagojiem, uzņēmēju starptautiskās konkurences uzlabošanai un vietējā tūrisma veicināšanai. Atlikušā finansējuma pieejamība projektiem un investīcijas tautsaimniecībā sagaidāmas 2021. gada pirmajā pusgadā, atbalstot tādas jomas kā transports, MVU uzņēmējdarbība un veselības infrastruktūra.

Lai mazinātu Covid-19 izraisītās krīzes ietekmi un sekmētu ekonomikas atlabšanu, MK 2020. gadā pieņēma vairākus lēmumus par ES fondu finansējuma pārstrukturēšanu un valsts budžeta virssaistībām ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" ietvaros (kopā 640,1 milj. eiro). Lielāko daļu no investīcijām plānots īstenot turpmākajos gados – līdz pat 2023. gada beigām. No tām kopumā līdz 2021. gada 15. februārim par 171,3 milj. eiro jau ir uzsāktas projektu atlases vai jau noslēgti projektu līgumi (vai esošo līgumu grozījumi), kā arī 10,2 milj. eiro izmaksāti atbalstam bezdarbniekiem (izglītībai, pārkvalifikācijai), sociālās palīdzības jomai, mācību pielāgošanai attālinātam režīmam, t. sk. pedagojiem, uzņēmēju starptautiskās konkurētspējas uzlabošanai un vietējā tūrisma veicināšanai.

No Eiropas pagaidu **atbalsta instrumenta bezdarba risku mazināšanai ārkārtējā situācijā (SURE) Latvijai pieejamā finansējuma 192,7 milj. eiro apmērā 2020. gadā saņemti 120 milj. eiro**, atlikusī daļa 72 milj. eiro apmērā saņemta 2021. gada februārī. Aizdevums tiek izmantots dīkstāves pabalstu, dīkstāves palīdzības pabalstu, piemaksu darba īņemējiem par bērniem izmaksai, kā arī algu subsīdiju izmaksai. Instruments paredzēts arī atsevišķiem ar veselību saistītiem pasākumiem darbavietās – izdevumiem par individuālajiem aizsardzības līdzekļiem un ar Covid-19 saistītiem slimības pabalstiem.

Ir noslēgušās sarunas par ES daudzgadu budžetu 2021.–2027. gadam. **Latvijai pieejamais finansējums 2021.–2027. gada plānošanas periodā veidos 4,24 mljrd. eiro kohēzijas politikas fondos, 192 milj. eiro Taisnīgas pārkārtošanās fondā, 49,01 milj. eiro Eiropas Teritoriālajā sadarbībā, 320,18 milj. eiro Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentā, kā arī Kopējās lauksaimniecības politikas ietvaros 2,48 mljrd. eiro tiešmaksājumiem, 933 milj. eiro lauku attīstībai un 134,9 milj. eiro investījām no Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda.**

Gatavojoties ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda uzsākšanai, ministrijas 2020. gadā aktīvi turpināja darbu pie **ES fondu darbības programmas 2021.–**

2027. gadam projekta izstrādes, balstoties uz NAP2027 noteiktajām prioritātēm.

2020. gadā noslēdzās stratēģiskās konsultācijas ar Eiropas Komisiju par visiem politikas mērķiem, **izstrādāta darbības programmas projekta pirmā versija**, par kuru tika organizētas sabiedriskās apspriešanas un tematiskās diskusijas. Līdz ar to viena no prioritātēm 2021. gadā būs ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda darbības programmas izstrādes pabeigšana, apstiprināšana MK un saskaņošana ar Eiropas Komisiju, ieguldījumu uzsākšanu pavadošās likumdošanas izstrāde un apstiprināšana un ieguldījumu vadības un kontroles sistēmas akreditēšana, lai nodrošinātu darbības programmā iekļauto ES fondu ieguldījumu uzsākšanu 2021. gadā.

Sākoties Covid-19 izraisītajai pandēmijai 2020. gada martā un tās izraisītajām ekonomiskajām svārstībām pasaulei, Eiropā un Latvijā, Eiropas Savienības dalībvalstis vienbalsīgi pieņēma lēmumu par nepieciešamību izveidot finansējumu ekonomikas atveselošanai un noturībai, tādējādi radot priekšnoteikumus pandēmijas izraisīto ekonomisko seku novēršanai, dalībvalstu ekonomiku atveselošanai un noturības stiprināšanai pret turpmākām svārstībām, vienlaikus veicinot dalībvalstu ekonomiku transformāciju zaļākas, digitālas un klimata neutralitāti veicinošas ekonomikas virzienā. **Ņemot vērā, ka ir noslēgušās sarunas par ANM, Latvijai indikatīvi pieejamais finansējums sastāda 2,01 mljrd. eiro.**

Valdība 2020. gada otrajā pusē uzsāka aktīvu darbu pie ANM plāna 2021.–2026. gadam Latvijai izstrādes, paredzot **sešus reformu un ieguldījumu virzienus – klimats ar indikatīvo finansējumu 610,5 milj. eiro, veselība – 181,5 milj. eiro, digitālā transformācija – 330 milj. eiro, transformācija un produktivitāte – 165 milj. eiro, nevienlīdzības mazināšana – 330 milj. eiro un likuma varas stiprināšana – 33 milj. eiro**. Ņemot vērā minēto, prioritātes 2021. gadā ir ANM plāna Latvijai izstrādes pabeigšana, saskaņošana ar EK un apstiprināšana valdībā līdz 2021. gada 30. aprīlim, lai nodrošinātu iespējami ātrāku plānā ietverto ieguldījumu uzsākšanu jau 2021. gada otrajā pusē.

Tāpat tika aizstāvētas Latvijas ekonomiskās intereses, panākot termiņa pagarinājumu ES pagaidu regulējumā valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pašreizējā Covid-19 uzliesmojuma situācijā, kā arī nodrošināta ES vienotā tirgus noturība attiecībā uz preču un pakalpojumu brīvu apriti, nepielaujot jaunu nacionālu tirdzniecības šķēršļu rašanos Covid-19 uzliesmoja laikā, kas ierobežotu preču un pakalpojumu eksportu un importu un varētu izsaukt pārkāpumu procedūras ierosināšanu no EK puses.

Tika arī izstrādāts regulējums⁴, lai nacionālajā normatīvajā aktā ietvertu nosacījumus attiecībā uz nelikumīga (un nesaderīga) atbalsta atgūšanu un nodrošinātu aktuālā Eiropas Savienības līmeņa regulējuma skaidru un viennozīmīgu piemērošanu.

Vienlaikus, neraugoties uz Covid-19 ietekmi, 2020. gadā panākts **būtisks progress Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas (EEZ/Norvēģijas) atbalsta programmas īstenošanā**, noslēdzot visu sešu atbalsta programmu līgumus par publisko finansējumu investīcijām kopā 99,4 milj. eiro apmērā. Līdz 2020. gada beigām **5,7 milj. eiro ir priekšfinansēti no valsts budžeta investīciju uzsākšanas darbībām**. Saskaņā ar programmu apsaimniekotāju un vadošās iestādes novērtējumu lielāks finanšu plūsmas slogs paredzams no 2022. līdz 2024. gadam, t. sk. ņemot vērā Covid-19 negatīvo ietekmi uz dažādu pasākumu īstenošanu.

⁴ Likumprojekts "Grozījumi Komercdarbības atbalsta kontroles likumā" izskatīts MK 17.12.2020. sēdē.

Donorvalstīm izvērtēšanai ir iesniegts Latvijas **priekšlikums Saprašanās memorandā noteiktajam 2,9 milj. eiro rezerves finansējuma ieguldījumam**, paredzot to investēt tiesu ekspertīzes un kriminālistikas jomas kapacitātes stiprināšanai un attīstībai tiesu ekspertižu institūta reformas ieviešanas pasākumu ietvaros. 2020. gadā turpinājās aktīva interese par Divpusējās sadarbības fondu. **Līdz šim ir apstiprinātas 10 stratēiskās iniciatīvas par 1,16 milj. eiro**, līdz 2025. gadam atstājot vēl pieejamus 0,58 milj. eiro jaunām iniciatīvām.

Investīcijas tautsaimniecībā un proaktīva, mērķtiecīga investīciju piesaiste

Ir izstrādātas un uzlabotas 17 **atbalsta programmas Covid-19 ietekmēto uzņēmumu atbalstam par kopējo summu vairāk nekā 721,9 milj. eiro** (valsts budžets un ES fondu finansējums). Atbalsta programmu portfelis kopā ietver atbalstu uzņēmumu darbības saglabāšanai un nodarbināto noturēšanai, attīstībai, apmācībām, inovācijām un eksporta veicināšanai.

Laikposmā no 2020. gada 12. marta līdz 30. jūnijam VID ir izmaksājis 134 428 dīkstāves pabalstus kopumā 53,8 milj. eiro apmērā. Šos pabalstus vienu vai vairākas reizes saņemusi 55 201 fiziskā persona, tostarp 52 832 darba īņemēji 51,5 milj. eiro apmērā un 2 396 pašnodarbinātās personas 2,4 milj. eiro apmērā. Savukārt laikposmā **no 2020. gada 1. decembra līdz 2021. gada 21. janvārim VID 70 053 dīkstāves un subsīdijas atbalstos ir izmaksājis 21,5 milj. eiro** (7 772 uzņēmumu 43 042 darba īņemējiem, 5 187 pašnodarbinātām personām un 1 150 patentmaksas maksātājiem).

Papildus no 2020. gada 18. decembra līdz 2021. gada 21. janvārim Covid-19 krīzes skartajiem uzņēmumiem **piešķirti granti apgrozāmo līdzekļu plūsmas krituma kompensēšanai 819 nodokļu maksātājiem 5,5 milj. eiro apmērā.**

Covid-19 izplatības pirmā vilja pārvarēšanai **tūrisma nozares uzņēmumiem** daļējai darba samaksas kompensēšanai izmaksāti 14,6 milj. eiro, tūrisma operatoriem repatriācijas izmaksu segšanai izmaksāti 402 tūkst. eiro. Savukārt Covid-19 izplatības otrajā vilni **viesnīcām** operacionālo izmaksu segšanai izmaksāti 3,44 milj. eiro, viesnīcām par to fizisko personu izmitināšanu, kurām nepieciešama izolācija, izmaksāti 29 971 eiro (pieejami 2,173 milj. eiro), **starptautiskās konkurētspējas un eksporta veicināšanai** izmaksāti 37,58 milj. eiro (pieejami 69,3 milj. eiro un turpinās pieteikumu pieņemšana).

Altum īsteno vairākus būtiskus finanšu instrumentus, kas izstrādāti saistībā ar Covid-19 ietekmi uz uzņēmumu saimniecisko darbību un tautsaimniecību. Lai nodrošinātu uzņēmumu likviditāti, ir pieejami **apgrozāmo līdzekļu aizdevumi MVU un lielajiem komersantiem līdz 1 milj. eiro ar termiņu līdz trim gadiem** ar samazinātām nodrošinājuma prasībām un samazinātu procentu likmi. Minētajam atbalstam ir novirzīts publiskais finansējums 60 milj. eiro apmērā, un Altum piesaistāmais finansējums ir līdz 150 milj. eiro. Tāpat uzņēmumiem, kuriem Covid-19 izplatības dēļ radušās objektīvas grūtības veikt aizdevumu maksājumus bankās, ir **pieejamas kredītu garantijas un portfelgarantijas, kas ļauj komercbankai atlikt pamatsummas maksājumu.** Atbalstam novirzīts publiskais finansējums 50 milj. eiro apmērā, izsniegto garantiju kopsumma veido 33,5 milj. eiro un garantēto kredītu kopapjoms – 93 milj. eiro.

Papildus minētajam ir pieejams arī **kapitāla fonds, aizdevumi un to procentu likmju subsīdijas, kā arī garantijas lielajiem komersantiem** – šo instrumentu izstrāde pabeigta 2020. gada otrajā pusē, ir uzsākta līgumu slēgšanas procedūra un faktiski atbalsts būs pieejams 2021. gadā ar kopējo atbalsta summu 120 milj. eiro apmērā.

Covid-19 infekcijas izplatības sekū pārvarēšanas likumā paredzēts **atbalsta pasākums publiskas personas un publiskas personas kontrolētas kapitālsabiedrības nekustamā īpašuma vai kustamās mantas nomas maksas atbrīvojuma vai samazinājuma piemērošanai**. Izstrādāta kārtība, kādā komersantam vai citam saimnieciskās darbības veicējam, biedrībai un nodibinājumam, kuru ietekmējusi saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību noteiktā ārkārtējā situācija, ja tas atbilst noteiktajiem kritērijiem, piemēro publiskas personas un publiskas personas kontrolētas kapitālsabiedrības nekustamā īpašuma vai kustamās mantas nomas maksas atbrīvojumu vai samazinājumu un nepiemēro kavējuma procentus un līgumsodus samaksas kavējuma gadījumā. Piemēram, FM kapitālsabiedrība VAS "Valsts nekustamie īpašumi" vien sniegusi atbalstu 191 nomniekam par kopējo summu gandrīz 1,5 milj. eiro apmērā. Atbalstu sniedz valsts un pašvaldību iestādes, kā arī citas atvasinātās publiskas personas, publiskas personas kontrolētas kapitālsabiedrības, brīvostas un speciālās ekonomiskās zonas. Tāpat likumā paredzēts **atbalsta pasākums kā publiskas personas mantas nodošana bezatlīdzības lietošanā** un **noteiktas personas kustamās mantas** (individuālie aizsardzības līdzekļi, medicīniskās ierīces un dezinfekcijas līdzekļi) **nodošana bez atlīdzības īpašumā** epidemioloģiskās drošības pasākumos iesaistītajām institūcijām Covid-19 izplatības ierobežošanai un seku pārvarēšanai. Paredzēts arī, ka pašvaldības kustamo mantu (individuālos aizsardzības līdzekļus un medicīniskās ierīces) var nodot bez atlīdzības īpašumā pašvaldības noteiktām fizisko personu grupām Covid-19 izplatības ierobežošanai un seku pārvarēšanai. Atbalsta pasākumi piemērojami līdz 2021. gada 30. jūnijam.

Lai veicinātu jaunradi un ekonomisko aktivitāti, kultūras nozares ilgtspēju un izaugsmi, kā arī pārvarētu Covid-19 izraisīto krīzi, valdība 2020. un 2021. gadā **investīcijām kultūrā piešķira 32 milj. eiro** (kultūras nozares finanšu situācijas stabilizēšanai, tai skaitā VKKF mērķprogrammai "Radošo personu nodarbinātības programma" un finanšu situācijas stabilizēšanai KM kapitālsabiedrībās un iestādēs – 10,6 milj. eiro, modernizācijai kultūras nozarē (valsts pasūtījumiem jaunu kultūras vērtību radīšanā) – 10,4 milj. eiro, kultūras un pasākumu nozares iestādēm, uzņēmējiem, radošajām personām un nevalstiskajām organizācijām – 9,7 milj. eiro). 2020. gadā no piešķirtajiem līdzekļiem Covid-19 izraisītās krizes pārvarēšanai VKKF piešķīris finansējumu 720 projektiem kultūras produktu un pakalpojumu radīšanai un pieejamības nodrošināšanai sešās mērķprogrammās, atbalstījis 836 radošās personas dažādās kultūras nozarēs, finansēta 17 filmu veidošana, divu daudzsēriju filmu izveide, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, papildinot krājumu, no Latvijas māksliniekiem iepircis vairāk nekā 100 mākslas darbu, atbalstīta 10 vizuāli telpiskās mākslas darbu izveide pilsētidē, Latvijas Nacionālā bibliotēka īstenojusi iepirkuma programmu publiskajām bibliotēkām – iegādātas 32 615 jaunas grāmatas, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde sniegusi atbalstu 58 objektu konservācijai un restaurācijai. Tāpat paredzēts **aizdevumu un grantu veidā sniegt atbalstu Covid-19 ietekmētajām mākslas, izklaides un atpūtas nozarēm** un ar nozarēm saistītai ekosistēmai to ekonomiskās aktivitātes atjaunošanai. Atbalsta programmas finansējums sastāda 6 milj. eiro un plānots atbalstīt aptuveni 60 komersantus.

2020. gadā LIAA **pēdējo septiņu gadu laikā izdevies piesaistīt lielāko investīciju apjomu 252,4 milj. eiro apmērā** un īstenot projektus, kuri ne tikai dos pienesumu Latvijas ekonomikai, radot jaunas darba vietas un nodokļus valsts budžetā, bet arī palīdzēs transformēt tautsaimniecību, attīstot tā sauktās viedo specializāciju nozares, kurās uzsvars likts uz tehnoloģiski attīstītiem produktiem un inovācijām.

Labākā biznesa vide Baltijas valstīs

Covid-19 izaicinājumi visā pasaulei ir mainījuši biznesa vidi un līdzšinējos modeļus, ietekmējot arī uzņēmumu investīciju plānus. Šajos apstākļos īpaši svarīga ir Latvijas gatavība piedāvāt labāko, drošāko un konkurētspējīgāko uzņēmējdarbības vidi.

Vietējo un ārvalstu investoru efektīvākai piesaistei valdība apstiprināja "**Zalā koridora**" kārtību prioritāro investīciju projektu apkalpošanai⁵, kas nodrošinās ātrāku nepieciešamo saskanošanas procedūru augstas pievienotās vērtības investīciju projektu īstenošanai. Pamatojoties uz 2019. un 2020. gada datiem, prognozējams, ka vismaz 50–70 investīciju projektiem gadā tiks nodrošināts ātrāks īstenošanas process, tādējādi sekmējot finanšu resursu pieaugumu Latvijas ekonomikā vismaz 100 milj. eiro apmērā, kā arī nodrošinot vismaz 1000 jaunu darba vietu izveidi.

Lai mazinātu obligātās iepirkumu komponentes ietekmi uz elektroenerģijas gala cenu, panākts, ka **2021. gadā OIK patērtājiem vidēji samazināsies par 23 %**, un turpmākajam samazinājumam apstiprināts finansējums vidēja termiņa budžetā, kā arī apstiprināts finansējums energointensīvo uzņēmumu atbalstam.

Ir pieņemti **jauni noteikumi, kas attiecas uz OIK regulējumu**⁶ un nosaka efektīvāku elektrostaciju kontroles un uzraudzības mehānismu, kā arī gadījumus, kādos minētās tiesības tiek zaudētas un obligātais iepirkums izbeigts. Tāpat pieņemti MK noteikumi, ar kuriem **neto sistēmas lietotāji tiek atbrīvoti no maksājumiem par obligātā iepirkuma elektroenerģijas (mainīgās) komponentes daļu neto sistēmas ietvaros**⁷.

Kopš 2020. gada 1. janvāra darbojas **Latvijas, Igaunijas un Somijas reģionālais dabasgāzes tirgus**, kā arī notiek darbs pie reģionālā tirgus paplašināšanas un stiprināšanas. Vienlaikus ir nostiprinātas valsts pozīcijas vienotajā dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas operatora akcionāru sastāvā.

2020. gada nogalē **Igaunijas-Latvijas trešajā starpsavienojuma projektā ir pabeigli visi būvniecības darbi** un jaunizbūvētā 330 kV līnija no Igaunijas uz Rīgas TEC-2 darbojas, kas ir būtisks solis sinhronizācijas projekta īstenošanas procesā.

Ir izstrādātas **būtiskas izmaiņas azartspēļu un izložu jomā**, kas paredz samazināt azartspēļu un interaktīvo izložu problemātisko spēlētāju skaitu, nodrošināt atbildīgu un godīgu uzņēmējdarbības vidi, tai skaitā ierobežot Latvijas Republikā nelicencēto azartspēļu un izložu pieejamību, un pilnveidot nozares uzraudzību.

Lai veicinātu iepirkumu atklātumu, piegādātāju brīvu konkurenci, vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi, kā arī ierobežotu pretendēntu iespējas publiskajā iepirkumā slēgt aizliegtas vienošanās, valdībā apstiprināts **Rīcības plāns publisko iepirkumu sistēmas uzlabošanai** un izstrādāti **grozījumi publisko iepirkumu regulējumā**, lai paaugstinātu publisko iepirkumu sagatavošanas kvalitāti, veicinātu atklātību un piegādātāju konkurenci, kā arī pilnveidotu esošos kandidātu un pretendēntu izslēgšanas iemeslus, t. sk. lai sniegtu pasūtītājiem plašākas iespējas izslēgt no iepirkumiem negodprātīgus un neuzticamus piegādātājus, kuru reputācija ir pamatoti apšaubāma. Uzraugot tirgus dalībniekus un

⁵ MK 04.02.2021. noteikumi Nr. 83 "Noteikumi par prioritāro investīciju projektu apkalpošanu".

⁶ MK 02.09.2020. noteikumi Nr. 560 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību" un MK 02.09.2020. noteikumi Nr. 561 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, uzraudzību un cenu noteikšanu, ražot elektroenerģiju koģenerācijā".

⁷ MK 07.04.2020. noteikumi Nr. 201 "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 21. janvāra noteikumos Nr. 50 "Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi".

Konkurences likuma ievērošanu, aprēķinātais sabiedrības ieguvums no Konkurences padomes darbības konkurences aizsardzības jomā 2020. gadā ir 24,1 milj. eiro.

Uzsākts darbs pie Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija Direktīvas (ES) 2019/1023 **par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, parādsaištību dzēšanu un diskvalifikāciju un ar pārstrukturēšanu, maksātnespēju un parādsaištību dzēšanu saistīto procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem⁸** ieviešanas. Ar tās ieviešanu ne tikai juridiskajām personām, bet arī fiziskajām personām plānots sniegt plašāku pieeju otrai iespējai, kas ir vērsta uz tādu pasākumu veikšanu, kas nodrošinātu, ka uzņēmēji un privātpersonas pēc iespējas agrāk konstatē savas finansiālās grūtības un veic darbības šo grūtību novēršanā. Attiecīgi sagatavots likumprojekts "Grozījumi Maksātnespējas likumā"⁹, kā arī plānoti precizējumi Civilprocesa likumā un Komerclikumā.

Turpinot **maksātnespējas administratora profesijas tiesiskā regulējuma pilnveidošanu**, plānoti grozījumi Maksātnespējas likumā, nodrošinot maksātnespējas administratora kvalifikācijas perioda pagarināšanu (divu gadu vietā paredzot piecu gadu kvalifikācijas periodu), kā arī veicot izmaiņas administratora eksaminācijas procesā. Ietverti arī mehānismi maksātnespējas procesa izmaksu kontrolei, kā arī paredzēta maksātnespējas procesa izmaksu samazināšana un maksātnespējas procesa caurspīdīguma nodrošināšana, tostarp paredzot iespēju virzīt maksātnespējas procesu pabeigšanu saīsinātā procesa kārtībā, kā arī nosakot, ka līgumi par speciālista piesaisti maksātnespējas procesā slēdzami rakstveidā.

Atbilstoši Nekustamā īpašuma darījumu starpnieku darbības likumam ieviesta **nekustamā īpašuma darījumu starpnieku reģistrācija**, un līdz 2021. gada 25. janvārim ir reģistrēti 13 starpnieki. Uzraudzības ietvaros paredzēta informācijas apmaiņa ar VID par starpnieku izdarīto normatīvo aktu pārkāpumiem, piemēram, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā, kā arī statistikas apkopošana un sniegšana citām institūcijām.

Produktivitātes kāpināšana

Neraugoties uz Covid-19 radīto ierobežojumu negatīvo ietekmi un nepieciešamību primāri stabilizēt Latvijas tautsaimniecību, ir svarīgi saglabāt arī mērķtiecīgu virzību uz produktivitātē balstītu ekonomikas pārstrukturizēšanu.

2020. gada 26. maijā valdība atbalstīja **Stratēģiju Latvijai Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai**, paredzot kompleksu pasākumu kopumu, kas jautu pārvarēt Covid-19 infekcijas un tās ietekmes ierobežošanas pasākumu izraisīto ekonomikas krīzi, vienlaikus fokusējoties ne vien uz tautsaimniecības stabilizāciju, bet arī uz krīzes radīto izaugsmes iespēju izmantošanu, sekmējot uz produktivitātes pieaugumā balstītas ekonomikas attīstību. Stratēģija ietver trīs secīgus solus - **tautsaimniecības stabilizācija, pārorientācija un izaugsme** – un piedāvā konkrētus pasākumus un atbalsta instrumentus piecās prioritārās jomās: cilvēkkapitāls, inovācija, eksports, infrastruktūra un finanšu pieejamība.

Latvijas stratēģija Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai tālāk reflektējas valdības apstiprinātajās **Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnēs 2021.–2027. gadam¹⁰**, kuru mērķis ir eksporta pieaugums un izdevumu apjoma palielināšana pētniecības un attīstības darbībām. Pamatnostādnes ietver **Viedās specializācijas**

⁸ Ar ko groza Direktīvu (ES) 2017/1132 (Direktīva par pārstrukturēšanu un maksātnespēju).

⁹ Izsludināts VSS 19.11.2020.; VSS-996.

¹⁰ Apstiprinātas MK 11.02.2021, prot.Nr. 15 31.š.

stratēģijas (RIS3) pārvaldības un īstenošanas modeli, kurā uzsvars tiks likts uz RIS3 vērtību ķēžu ekosistēmu ar augstu pievienoto vērtību identificēšanu un stratēģisku attīstības vadību, integrēti iesaistot publiskā, privātā un akadēmiskā sektora pārstāvju.

ANM plāna ietvaros paredzēts **atbalsts ekonomikas transformācijai un produktivitātes veicināšanai** (grants inovācijas projektu līdzfinansēšanai, motivējot komersantus investēt P&A, investīcijas RIS3 un inovāciju pārvaldības sistēmas pilnveidē), **investīcijas uzņēmējdarbības publiskajā infrastruktūrā**, attīstot nacionālas nozīmes industriālos parkus/teritorijas reģionālajos centros Latvijā, **digitālās transformācijas veicināšanai komersantos**, piemēram, sekmējot procesu digitalizāciju, jaunu produktu un pakalpojumu izstrādi, digitālo prasmju attīstību, **uzņēmējdarbības energoefektivitātes paaugstināšanā un atjaunojamo energoresursu ieviešanā**, lai veicinātu uzņēmumu pārorientēšanos ilgtspējīgas saimniekošanas virzienā, paaugstinātu uzņēmumu produktivitāti un konkurētspēju un veicinātu klimata mērķu sasniegšanu.

Eksporta atbalsts

Par spīti būtiskam ārējā pieprasījuma kritumam un vājākai ekonomiskai aktivitātei, ko izraisīja Covid-19 krize gan ES, gan pārējos Latvijai svarīgos noieta tirgos, Latvijas preču eksports turpina izaugssti. **2020. gadā Latvijas preču eksports faktiskajās cenās bija par 1,7 % augstāks nekā 2019. gadā**. Lielāko devumu preču eksporta pieaugumā nodrošināja mehānismu un elektroiekārtu eksporta kāpums par 16 %. Būtisks eksporta palielinājums fiksēts arī pārtikas un lauksaimniecības preču grupā, eksporta vērtībai pieaugot par 5,9 %. Turpretim būtiski saruka eksporta vērtība tādās preču grupās kā satiksmes līdzekļi – par 17,4 % un minerālie produkti – par 17 %.

Nemot vērā valsts tēla un reputācijas nozīmi starptautiskajā konkurētspējā, turpinās darbs pie jauna **kopējā Latvijas tēla** saturā izstrādes un komunikācijas, iesaistot nozaru profesionāļus, sabiedrības pārstāvju un ārvalstīs dzīvojošos latviešus. Novēršot institucionālo sadrumstalotību, valdība lēmusi par Latvijas Institūta iekļaušanu LIAA struktūrā, tādējādi apvienojot kompetences un ekspertīzi darbā pie valsts tēla stratēģiskās vīzijas izstrādes.

Nodrošināta koordinēta **transporta un loģistikas nozares eksporta pakalpojumu virzība** starptautiskajā tirgū ar vienotu nozares zīmolu VIA LATVIA, piedaloties piecās starptautiskajās nozares tiešsaistes un klātienes izstādēs Krievijā un Ķīnā, kā arī vairākās nozares konferencēs un starptautiskajos pasākumos.

Covid-19 izplatības pirmā viļņa pārvarēšanai kā **neatmaksājams pabalsts (granti) eksportam (uzņēmumiem) izmaksāti 30,39 milj. eiro**. Vienlaikus, lai sniegtu atbalstu eksportējošiem uzņēmumiem, kuri Covid-19 negatīvās ietekmes dēļ saskaras ar pieaugošiem riskiem tirdzniecības darījumos, ir **pieejamas eksporta kredītu garantijas**. Līdz 2021. gada 30. jūnijam eksporta kredītu garantijas pieejamas arī uz ES dalībvalstīm eksportējošu dažādu lielumu uzņēmumiem bez atliktā maksājuma termiņa ierobežojumiem. Izsniegto garantiju kopējais apjoms veido 9,4 milj. eiro, savukārt deklarētais jeb jau notikušo darījumu apjoms ir 30,4 milj. eiro.

Aktīvs darbs norisinājies, lai paplašinātu Latvijas ārējo ekonomisko sadarbību – palielinātu Latvijas preču un pakalpojumu eksporta potenciālu un identificētu jaunas sadarbības nišas. Tostarp tiešsaistes formātā notika pirmā starpvaldību komisijas tikšanās ar **Turcijas** pārstāvjiem un starpvaldību komisijas 8. sēde ar **Ukrainu**, kā arī turpināts darbs pie ekonomiskās līgumtiesiskās bāzes izveides ar **Saūda Arābiju**.

Lai sekmētu preču un pakalpojumu eksporta turpmāko izaugsmi un palīdzētu atgūties pēc Covid-19 krīzes, Latvijas uzņēmumiem sniegs atbalsts jaunu eksporta iespēju meklēšanā. Tam palīdzēs arī plānotā ES brīvās tirdzniecības nolīgumu noslēgšana ar tādām perspektīvām tirdzniecības partnervalstīm kā Austrālija, Jaunzēlande un Latīņamerikas valstis.

Mājokļu politika un būvniecība

2020. gadā kopā būvniecības izaugsme bija mērena, veidojot 3,3 %.

Savukārt izsniegtajās būvatļaujās paredzamā platība pērn saruka par 16,9 %. Tas liecina par ēku būvniecības apjomu iespējamu samazinājumu turpmākajos periodos, tādējādi **nozares attīstību veicinās infrastruktūras projektu īstenošana.**

Kvalitatīvu mājokļu pieejamība ir svarīga jaunu darba vietu veidošanai un iedzīvotāju mobilitātei, līdzsvarotai reģionu attīstībai, tautas ataudzei un depopulācijas, nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai.

Līdz ar grozījumiem ES fondu finansējuma programmās **papildu 35 milj. eiro novirzīti daudzdzīvokļu dzīvojamā ēku atjaunošanas programmai**. Vienlaikus ir pilnveidots normatīvais regulējums¹¹, paredzot jaunu obligāto pārvaldīšanas darbību – dzīvojamās mājas energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu nodrošināšana –, kā arī **atvieglotu un vienkāršotu ar dzīvojamā māju pārvaldīšanu saistītu lēmumu pieņemšanas procesu, tai skaitā lēmumu pieņemšanu par energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu īstenošanu**, elektromobilitātes un vides pieejamības nodrošināšanu personām ar invaliditāti. Lēmumus par energoefektivitātes pasākumu īstenošanu, t. sk. siltināšanu dzīvokļu īpašumos nesadalītās dzīvojamās mājās, varēs pieņemt ar kopīpašnieku balsu vairākumu, nevis ar visu kopīpašnieku piekrišanu, kā tas bija līdz šim.

2020. gadā valdībā akceptēta **Ēku atjaunošanas ilgtermiņa stratēģija**, kas vērsta uz energoefektivitātes veicināšanu dzīvojamā un nedzīvojamā ēku sektorā, ņemot vērā Latvijas kopējā ēku fonda šī brīža raksturojumu, un ietver nepieciešamo rīcību ēku fonda atjaunošanā un sasniedzamos energoefektivitātes mērķus periodā līdz 2050. gadam. Tāpat apstiprināts Rīcības plāns dzīvojamā fonda tehniskā stāvokļa pilnveidošanai ekspluatācijas laikā, nosakot līdz 2025. gadam veicamos pasākumus. **Jaunu daudzdzīvokļu ēku būvniecības sekmēšanai** izstrādāts daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas tipveida būvprojekts, kas ir brīvi pieejams ikvienam interesentam.

Lai **novērstu būvspecialistu trūkumu, uzlabotu un vienkāršotu būvniecības procesu**, pilnveidojot regulējumu attiecībā uz būvju sadalījumu grupās, izstrādāti un 2020. gadā pieņemti grozījumi Būvniecības likumā un būvnoteikumos¹².

Pāreja uz pilnu elektronisko būvniecības procesu no 2020. gada 1. janvāra un būvniecības informācijas sistēmas ērta un jēgpilna funkcionalitāte Jāva būvniecības nozarei netraucēti strādāt, neraugoties uz Covid-19 sakarā noteiktajiem ierobežojumiem, un klūt par ekonomikas "sildītāju".

¹¹ Grozījumi Dzīvojamā māju pārvaldīšanas likumā (spēkā no 20.01.2021.) un Grozījumi Dzīvokļa īpašuma likumā (izsludināti 02.02.2021.)

¹² Grozījumi Būvniecības likumā (spēkā no 31.12.2020.) un Grozījumi MK 19.08.2014. noteikumos Nr.500 "Vispārīgie būvnoteikumi" (pieņemti 28.01.2021.).

Rasts risinājums gadu desmitus ilgušajām problēmām denacionalizēto namu pārvaldībā, paredzot valsts budžeta līdzfinansējumu 2,78 milj. eiro apmērā **dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta nodrošināšanai denacionalizēto namu īrieikiem**.

Lai atbilstoši OECD rekomendācijām¹³ izstrādātu jaunu Latvijas situācijai atbilstošu mājokļu politiku, 2021. gadā plānots izstrādāt **visaptverošu mājokļu politikas stratēģiju**, kuras mērķis ir sekmēt jaunu mājvietu būvniecību, mājokļu paplašināšanu un renovāciju, mājokļu pieejamību atbilstoši Eiropas valstu labākajai praksei.

Lai uzlabotu esošo situāciju dzīvojamo telpu īres tirgū, **nepieciešams 3. Iasījumā pieņemt Saeimā** apritē ilgstoši esošo **likumprojektu "Dzīvojamo telpu īres likums"**¹⁴. Likumprojekta mērķis cita starpā ir arī dzīvokļa īpašnieka un īrieika tiesību un pienākumu līdzsvarojums, paredzot paātrinātu (bezstrīdus) kārtību strīda risināšanai īrieika īres maksas parāda un īres līguma termiņa iestāšanās gadījumā.

Atjaunošanas un noturības mehānisma ietvaros **plānota finansējuma pieejamība iedzīvotājiem izmaksu ziņā pieejamu īres mājokļu būvniecībai**, lai veicinātu īres mājokļu pieejamību personām, kuras nevar atļauties kvalitatīvu mājokli par tirgus cenu. Atbalsta instruments būtisks arī uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai, nodrošinot mājokļa pieejamību teritorijās ar labākām uzņēmējdarbības attīstības un līdz ar to – labākām nodarbinātības iespējām. Atbalsta programmas aizdevuma daļas atmaksātais finansējums tiktu izmantots tam pašam reformas mērķim, proti, mājokļu pieejamības veicināšanai, tādējādi radot ilgtermiņa risinājumu finansējuma pieejamībai.

Lai **stiprinātu ikvienu iedzīvotāja tiesības uz mājokli** un veidotu godīgāku nekustamā īpašuma nodokļa politiku, ieviešot ar nekustamā īpašuma nodokli neapliekamo minimumu primārajam mājoklim un mazinot konkurenci starp pašvaldībām nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piemērošanā, sagatavots likumprojekts "Grozījumi likumā "Par nekustamā īpašuma nodokli""¹⁵.

Turpinot uz **piespiedu dalītā īpašuma sakārtošanu** vērstu pasākumu īstenošanu, izstrādāts likumprojekts "Grozījums likumā "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību""¹⁶, kas paredz **novērst piespiedu nomas regulējuma pārlieku sadrumstalotību dalītā īpašuma gadījumos** un atjaunot līdzsvaru starp tajā iesaistīto personu aizsargājamām interesēm.

Lai novērstu **nepilnības**¹⁷ **kopīpašuma izbeigšanas veidiem**, sagatavots likumprojekts "Grozījumi Civillikumā"¹⁸, kas paredz terminētu ierobežojumu dzīvojamās mājas kopīpašniekam tiesā prasīt kopīpašuma dalīšanu, tiesības kopīpašnieku vairākumam prasīt kopīpašnieka domājamo daļu atsavināšanu, kā arī jaunus kopīpašuma dalīšanas veidus.

Lai risinātu situāciju, kur atsevišķu dzīvojamās mājas īpašnieku radīto **parādu slogs pilnībā tiek uzlikts uz pārējiem dzīvojamās mājas īpašniekiem**, izstrādāti grozījumi

¹³ Policy Actions for Affordable Housing in Latvia. Pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/citi-petijumi-un-statistika>.

¹⁴ Saeimas Valsts pārvades un pašvaldības komisijā atbalstīts virzīšanai uz 3. Iasījumu 18.02.2021.; 144/Lp. 13.

¹⁵ Izsludināts 05.03.2020. VSS, prot. Nr. 10 16. §, 06.08.2020. iesniegts izskatīšanai MK.

¹⁶ Pieņemts Saeimā 1. Iasījumā 2020. gada 10. decembri; Nr. 843/Lp. 1.

¹⁷ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 7. decembra blakus lēmums par Civillikuma 1075. pantu.

¹⁸ Tiesu politikas apakškomisijas 2020. gada 4. februāra sēdes lēmums uzdot TM izveidot ekspertu darba grupu, lai meklētu risinājumus kopīpašuma dalīšanas tiesiskā regulējuma pilnveidošanai; TM 2020. gada 5. jūnijā iesniedza Saeimas Juridiskajā komisijā, kurā 2021. gada 20. janvārī nolemts par likumprojekta iesniegšanu izskatīšanai Saeimā kā komisijas likumprojektu.

Civilprocesa likumā, saskaņā ar kuriem arī hipotekārais kreditors tiek iesaistīts ar dzīvokļa īpašumu saistīto parādu segšanā, proti, grozījumi paredz, ka no ienākumiem, pārdodot ar ķīlu apgrūtināto nekustamo īpašumu, prioritāri pirms hipotekārā kreditora prasījuma apmierināšanas noteiktā dajā (līdz 5 % no pārdošanā gūtajiem ienākumiem) jāapmierina prasījumi par dzīvojamās mājas pārvaldišanu un uzturēšanu.

Zinātne un pētniecība

Izstrādāta jauna Valsts pētījumu programma Covid-19 seku mazināšanai. Tās galvenais mērķis ir ierobežot Covid-19 infekcijas slimības izplatību un aizsargāt iedzīvotājus, lai, īstenojot inovatīvus augstas gatavības zinātniskus projektus, steidzami atjaunotu ekonomisko darbību un sociāli aktīvu ikdienas dzīvi. Programmas īstenošanai piešķirtais finansējums ir 5 milj. eiro un tās ietvaros īstenoti desmit projekti trijās tematiskajās jomās: a) veselības aprūpe un sabiedrības veselība; b) inženiertehniskie risinājumi, tostarp cilvēka drošības palielināšanai; c) tautsaimniecība un sabiedrības labklājība.

2020. gadā tika izveidota un regulāri papildināta **Covid-19 pētniecības platforma**¹⁹, kurā apkopoja un kategorizēja Latvijas zinātnieku iesūtītās idejas par iespējamiem risinājumiem SARS-CoV-2 izplatības novēršanai Latvijā un Covid-19 slimības izplatības seku mazināšanai. Konsolidētā veidā ar idejām tika iepazīstināta sabiedrība.

Nodrošināts **zinātnisko institūciju zinātnes izcilības un snieguma finansējums pētniecības specializācijas, izcilības un ietekmes stiprināšanai** – vienotas akadēmiskās un zinātniskās karjeras sistēmas reformas ieviešanai un zinātnes un inovācijas lomas palielināšanai 8,7 milj. eiro apmērā.

Turpinās Latvijas zinātnes infrastruktūras apsekojums, novērtējot infrastruktūras stāvokli, ietekmi uz pētniecības procesu, perspektīvas no ESFRI un nacionālā skatupunkta. Pamatojoties uz apsekojuma rezultātiem, tiks izstrādāts nacionālas nozīmes zinātniskās infrastruktūras attīstības dokuments, kurā tiks iekļautas darbības, kas **uzlabo Latvijas zinātnes infrastruktūru un veicina pētniecības procesu**.

2020. gadā **Latvija kļuva par Eiropas Kosmosa aģentūras (EKA) asociēto dalībvalsti**, kas Latvijai nozīmē piekļuvi Eiropas kosmosa zināšanu bāzei, pieeju Eiropas un pasaules kosmosa industrijas tīklam un atbalstam un iespēju straujāk attīstīt tehnoloģijas un uzņēmumus, kuri darbojas vai var darboties kosmosa jomā. Līdz ar Latvijas jauniegūto EKA dalībvalsts statusu, EM kopā ar IZM izstrādāja **Latvijas kosmosa stratēģiju 2021.–2027. gadam**, kuras mērķis ir strukturēt un koordinēt ar kosmosa nozari saistītos jautājumus Latvijā, kā arī apliecināt iesaistīto pušu vēlmi kopīgi strādāt kosmosa nozares attīstībai.

Lai pētniecības ietvaros stiprinātu lietišķās pētniecības zinātnisko kapacitāti Latvijā jomās, kuras aizsardzības nozarei ir vitāli nozīmīgas militāro spēju modernizācijai un attīstībai, 2021. gadā tiks **uzsākta valsts pētījumu programma aizsardzībai**, kurai triju gadu laikā kopumā plānots atvēlēt 1,5 milj. eiro.

Plānots uzsākt Aizsardzības tehnoloģiju un inovāciju centra **pirmo projektu īstenošanu** sakaru, transporta un bezpilota sistēmu jomā.

¹⁹<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1jFQRaAV7h0gxIz3CXOnB1-efLg4edpbkj8Qmzn3Sx20/edit#gid=1152519302>

2020. gadā izveidotās grantu sistēmas ietvaros militāra vai divējāda lietojuma produktu attīstības atbalstam AiM izsniedza finansējumu 0,5 milj. eiro apmērā. No saņemtajiem 31 inovatīva produkta attīstības projektu pieteikumiem (sakaru līdzekļi, sakaru drošība, militārpersonu apmācība, bezpilota sistēmas, dažādi transporta, infrastruktūras un pārtikas risinājumi) atbalstu guva deviņi pieteikumi, par **prioritāti nosakot militāro transportu un bezpilota sistēmas.**

Sadarbībā ar industriju un pētniecības iestādēm uzsākta specifisku nozares inovāciju pasākumu rīkošana (*hackathon*), pulcējot vairāk nekā 160 dalībnieku un sākotnēji iesniedzot 35 projektu idejas. Iesaistoties aizsardzības nozares nodrošinājuma un krīzes vadības jomas ekspertiem, kā arī 48 Latvijas pārtikas komersantu pārstāvjiem, profesionālu mentoru vadībā **tika izstrādāti inovatīvi pārtikas apgādes risinājumi NBS.** Balstoties uz šo risinājumu bāzi, AiM kopā ar nozaru pārstāvjiem turpinās aktīvu darbu pie jauna pārtikas iegādes moduļa izstrādes, kas primāri būs vērsti uz to, lai ne tikai apgādātu NBS karavīrus ar nepieciešamo pārtiku, bet arī stiprinātu vietējo pārtikas ražotāju attīstību.

Turpinājusies **industrijas iesaiste jaunos NBS spēju attīstības projektos.** Latvijas uzņēmumi ir ieguvuši ievērojamus pasūtījumus tādās jomās kā ieroču sistēmu elektronisko komponenšu ražošana, kuģubuve, mašīnbuve u. c. Uzskatāmākais piemērs ir Latvijas un Somijas kopīgi uzsāktais 6 x 6 bruņumašīnu pētniecības un izstrādes projekts sadarbībā ar Somijas uzņēmumu "Patria Land Oy". Projektam veiksmīgi attīstoties, sagaidāms, ka **Latvijā tiks ražotas un komplektētas 6 x 6 bruņumašīnu sastāvdaļas** ne mazāk kā 30 % apmērā no kopējās Latvijas pasūtījuma vērtības.

2020. gadā atbalstīts EK Eiropas Aizsardzības fonda (EAF) projekts **ar Latvijas industrijas pārstāvju līdzdalību** Igaunijas vadītajā **modulāru bezpilota sauszemes sistēmu izstrādes projektā,** kur Latviju pārstāv nacionālo uzņēmumu konsorcijs SIA "Latvijas Mobilais Telefons" vadībā. Papildus turpinās vēl piecu EAF līdzfinansējumam iesniegto projektu izvērtēšana, kuros ir panākta Latvijas industrijas un pētniecības iestāžu pārstāvniecība.

Balstoties uz piegādes drošības apsvērumiem, AiM ir aktīvi strādājusi, lai **izveidotu un nostiprinātu stratēģiskās partnerības konceptu** līgumu slēgšanai ar Latvijas industriju NBS kara laika veiktspējai kritiskās nodrošinājuma jomās (vietējās izcelsmes munīcijas ražošana, kaujas transporta uzturēšana un modernizēšana, vietējās bezpilota sistēmas, inovatīvi sakaru risinājumi, t. sk. 5G tehnoloģiju testa vides izveide Ādažu poligonā sadarbībā ar LMT).

Veicot stratēģiskās partnerības koncepta praktisku ieviešanu, jāizstrādā normatīvā bāze, kā arī jāsagatavo un jāvirza priekšlikumi pirmo stratēģisko partnerību izveidei. Jāturpina sadarbība ar FID, FKTK un finanšu nozares nevalstisko sektoru, lai **uzlabotu industrijas piekļuvi finanšu sektora pakalpojumiem.** Tāpat jāturpina normatīvās bāzes pilnveidošana un kontroles mehānismu stiprināšana militāro komersantu licencēšanas un darbības vides sakārtošanai, īstenojot 2020. gadā un iepriekšējos gados aizsākto industrijas attīstības atbalsta pasākumu īstenošanu.

Covid-19 krīzes izraisītie sociālie un ekonomiskie izaicinājumi visās tautsaimniecības nozarēs vēl vairāk radījuši nepieciešamību pēc inovatīviem risinājumiem un jaunām attīstības iespējām.

Vides un dabas kapitāls

Lai gan pasaules un Latvijas galvenā aktualitāte šobrīd ir Covid-19 pandēmijas izraisītā krīze un negatīvā ietekme uz ekonomiku, klimata krīzes jautājumi savu aktualitāti nav zaudējuši. Tāpēc uzmanības centrā ir arī **Latvijas pāreja uz klimatneitralitāti** – tas nozīmē ne tikai tīrāku vidi, bet tā ir arī iespēja veidot jaunus, eksportspējīgus produktus un pakalpojumus, radīt jaunas zāļas darba vietas un uzlabot Latvijas konkurētspēju gan ES līmenī, gan pasaulē. Tas ir būtisks aspekts, arī domājot par ekonomikas atveseļošanu pēc Covid-19 izraisītās krīzes.

ES un Latvijā ir izvirzīti ambiciozi ilgtermiņa mērķi attiecībā uz klimatneitralitāti, siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazinājumu un aprites ekonomiku. Vienlaikus Eiropas zāļais kurss ir ceļvedis, kā ES ekonomiku padarīt ilgtspējīgu. Tas tiks panākts, visās politikas jomās klimata un vides problēmas pārvēršot iespējās un gādājot, lai pārmaiņas būtu taisnīgas un visus iedzīvotājus iekļaujošas. Eiropas zāļā kursa ietvaros paredzētais Taisnīgas pārkārtošanās fonds līdzekļus novirzīs tiem reģioniem un sektoriem, kas ir atkarīgi no fosilajiem energoresursiem vai oglekļietlipīgiem procesiem un kurus pāreja uz klimatneitralitāti skars vissmagāk. Lai **sniegtu papildu ieguldījumu** virzībai uz **valsts** klimatneitralitāti, atbalstot oglekļa mazielipīgus ieguldījumus enerģētikas sistēmu modernizēšanā, energoefektivitātes palielināšanā un taisnīgas pārejas veicināšanā, ir uzsākts darbs pie **jauna finanšu mehānisma – Modernizācijas fonda²⁰** – ieviešanas Latvijā. Lai visvairāk skartajos Latvijas reģionos noteiktu prioritāros pasākumus sociālās, ekonomiskās un vides ietekmes mazināšanai, ko rada pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku, un vienlaikus noteiktu jomas un pamatnosacījumus, kas nodrošinātu efektīvākās Taisnīgas pārkārtošanās fonda 2021.–2027. gada investīciju iespējas Latvijā, izstrādāts **Taisnīgas pārejas teritoriālā plāna projekts**. Plāna projekts 2020. gada 4. decembrī ir nodots sabiedriskajai apspriešanai²¹.

Lai nodrošinātu ES fondu pieejamību atkritumsaimniecības un ūdenssaimniecības sektoriem ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas periodā, kā arī **paaugstinātu resursu izmantošanas efektivitāti un atkritumu pārstrādi**, veicinātu izejvielu atkārtotu izmantošanu tautsaimniecībā un samazinātu atkritumu apglabāšanu poligonos, izstrādāts "Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam"²² un "Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.–2028. gadam"²³, kā arī "Notekūdeņu apsaimniekošanas investīciju plāns 2021.–2027. gadam" un "Ūdensapgādes investīciju plāns 2021.–2027. gadam"²⁴ un tiek izstrādāta notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas stratēģija.

Lai mazinātu Covid-19 sekas un jautu investīcijām pēc iespējas ātrāk nonākt tautsaimniecībā, **atkritumu apsaimniekošanas jomas uzlabošanai piešķirts papildu finansējums** 16,8 milj. eiro apmērā²⁵. Uz 2021. gada 12. janvāri ir pabeigti četri projekti par kopējo finansējumu 0,5 milj. eiro, nodrošinot dalīti vākto atkritumu apjoma palielinājumu (par 2218,57 t/gadā), kā arī turpinās septiņu projektu īstenošana par kopējo

²⁰ Informatīvais ziņojums "Par Modernizācijas fonda ieviešanu"; izskatīts MK 14.01.2021. sēdē prot. Nr. 5. 25. §; TA-1762, Eiropas zāļais kurss.

²¹ <https://www.varam.gov.lv/lv/taisnigas-parkartosanas-teritorialais-plans>.

²² 04.09.2020. MK rīkojums Nr. 489 "Par Rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam".

²³ 22.01.2021. MK rīkojums Nr. 45 "Par Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2021.–2028. gadam".

²⁴ VARAM 20.11.2020. rīkojums Nr. 1-2/144 "Par "Notekūdeņu apsaimniekošanas investīciju plāna 2021.–2027. gadam" un "Ūdensapgādes investīciju plāna 2021.–2027. gadam" apstiprināšanu".

²⁵ 26.05.2020. apstiprināti MK noteikumi Nr. 315 un 02.09.2020. apstiprināti MK noteikumi Nr. 555 "Grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 30. augusta noteikumos Nr. 588 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju" 5.2.1.2. pasākuma "Atkritumu pārstrādes veicināšana" (SAMP 5.2.1.2.) īstenošanas noteikumi".

finansējumu 92,97 milj. eiro, plānojot palielināt atkritumu pārstrādes un reģenerācijas jaudu pieaugumu par vismaz 141 tūkst. t/gadā.

Atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam 2021.-2028. gadam 2021. gadā²⁶ paredzēta **pāreja no desmit uz pieciem atkritumu apsaimniekošanas reģioniem**, atkritumu poligonu pārveidošana par reģionāliem atkritumu apsaimniekošanas centriem, atkritumu (un materiālu aprites) nozares statistikas datu apkopošanas sistēmu pilnveidošana, paplašināšana un digitalizācija virzībā uz aprites ekonomiku. Atkritumu apsaimniekošanas reģionu pašvaldībām līdz 2022. gada 31. decembrim jāizstrādā reģionālie atkritumu apsaimniekošanas plāni. Pierīgas atkritumu apsaimniekošanas reģionā (šobrīd 21 pašvaldība) jau no šī gada 1. janvāra jānodrošina dalītas savākšanas sistēma bioloģiski noārdāmiem atkritumiem. Savukārt pārējās pašvaldībās dalītas savākšanas sistēmas izveide bioloģiski noārdāmiem atkritumiem jānodrošina un līdz 2023. gada beigām.

Atkritumu apsaimniekošanā būs vēl viens būtisks jaunums – ir uzsākts darbs pie likumprojekta "**Par plastmasu saturošiem izstrādājumiem**"²⁷, kurā būs noteikts, ka, sākot ar 2021. gada 3. jūliju, ražotāji un tirgotāji vairs nedrīkstēs laist tirgū (saražot, ievest no citām valstīm) virkni plastmasu saturošu izstrādājumu, t. sk. dažādus vienreiz lietojamos traukus.

Depozīta sistēmas ieviešana ir būtisks instruments, lai samazinātu atkritumu daudzumu, kas nonāk vidē, kā arī lai ieviestu aprites ekonomiku Latvijā. Lai 2022. gada 1. februārī uzsāktu **dzērienu depozīta iepakojuma sistēmas** darbību, ir izstrādāts normatīvais regulējums²⁸ un nodrošināta depozīta sistēmas operatora izvēle.

Lai samazinātu gaisa piesārņojuma radīto negatīvo ietekmi uz vidi un cilvēku veselību, kā arī samazinātu izmaksas un zaudēto darba laiku, ko veselības problēmu un ārstu apmeklējumu dēļ rada gaisa piesārņojums, izstrādāts un apstiprināts "**Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāns 2020.–2030. gadam**"²⁹. Plānā noteikto pasākumu īstenošana palīdzēs nodrošināt ES 2020., 2025. un 2030. gadam noteikto gaisu piesārñojošo vielu emisiju samazināšanas mērķu izpildi.

Nodrošināts rīcībpolitikas ietvars **zemes dzīļu resursu ilgtspējīgai izmantošanai** attiecībā uz kūdras resursiem³⁰. Tādējādi tiks saskaņota tautsaimniecības attīstība šajā jomā ar klimata politikas un dabas resursu ilgtspējīgas pārvaldības prasībām.

Lai ilgtspējīgas attīstības plānošanai un dažādu lēmumu pieņemšanai nodrošinātu zinātniski pamatotu informāciju par Latvijas dabas stāvokli, 2017. gadā tika uzsākta ES nozīmes īpaši **aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšana visā Latvijas teritorijā**. 2020. gada novembrī noslēdzās pēdējā dabas skaitīšanas lauka sezona un uzsākta datu apkopošana un analīze. Ņemot vērā iegūtos rezultātus, iecerēts sniegt detalizētu analītisku pārskatu par biotopu kartēšanas rezultātu ietekmi uz tautsaimniecību un nepieciešamajām izmaiņām normatīvajos aktos, lai nodrošinātu biotopu labvēlīgam aizsardzības stāvoklim nepieciešamo apsaimniekošanas pasākumu veikšanas un tautsaimniecības nozaru attīstības interešu sabalansēšanu. Lai informētu par ES nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu izplatību un to kvalitāti Latvijā, 2021. gadā tiks sagatavots ziņojums, izvērtējot četru gadu lauka sezonu datus par dabas skaitīšanas rezultātiem, kā

²⁶ Apstiprināts ar MK 22.01.2021 rīkojumu Nr. 45 "Par Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2021.-2028. gadam".

²⁷ VSS 05.11.2020. 21.01.2021. izsludināts likumprojekts "Par plastmasu saturošiem izstrādājumiem"; prot. Nr. 44 15. §; VSS-948

²⁸ 11.08.2020. Ministru kabineta noteikumi Nr. 519 "Depozīta sistēmas darbības noteikumi".

²⁹ 16.04.2020. MK rīkojums Nr. 197 "Par Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plānu 2020.–2030. gadam".

³⁰ 24.11.2020. MK rīkojums Nr. 696 "Par Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnēm 2020.–2030. gadam".

arī tiks izstrādāti priekšlikumi turpmākiem pasākumiem dabas vērtību saglabāšanai. Papildus minētajam šī projekta (KF finansējums 8,7 milj. eiro) ietvaros līdz 2021. gada sākumam ir izstrādāti 15 īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plāni, pieci Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamo sugu aizsardzības plāni. Lai uzlabotu ES nozīmes biotopu un sugu dzīivotņu kvalitāti, 2021. gada februārī ir uzsākta projekta īstenošana biotopu un sugu aizsardzības labvēlīga statusa atjaunošanai (kopējais finansējums 3,5 milj. eiro).

Piesaistot ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda finansējumu, turpinās pilsētvides **pretplūdu pasākumu īstenošana** un rādītāju sasniegšana sešos projektos, savukārt četri projekti ir pabeigti. Kopējās izmaksas plūdu riska jomā noslēgtajos līgumos ir 36,06 milj. eiro. Līdz 2021. gada 12. janvārim kumulatīvi sasniegts rādītājs – kopumā 69 461 iedzīvotājs ir pasargāts no plūdu apdraudējuma riska. Apstiprinātie plūdu aizsardzības projekti kopumā paredz, ka līdz 2023. gada beigām 174,19 tūkstošiem iedzīvotāju tiks mazināti plūdu radītie riski.

Līdz 2021. gada februārim ir noslēgti četri līgumi par **vides monitoringa projektu īstenošanu**, kuru kopējās izmaksas noslēgtajos līgumos ir 20,1 milj. eiro. Kopumā projektos plānota infrastruktūras izbūve trijos nacionālos nozīmes vides izglītības un informācijas centros, no 1100 līdz 1120 vietām plānots palielināt vides monitoringa novērojumu vietu skaitu, kurās vides kvalitātes mērījumi tiek nodrošināti atbilstoši normatīvajiem aktiem, kā arī nodrošināt, lai atbilstoši normatīvajiem aktiem būtu iespējams veikt četru monitoringa programmu īstenošanu gaisa, ūdens, zemes un bioloģiskās daudzveidības jomā. Līdz 2021. gada 12. janvārim ir noslēgusies 10 monitoringa vietu izveide vai atjaunošana un īstenotas divas monitoringa programmas (zemes un bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas).

Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības jomā ir pabeigta piecu projektu īstenošana, 41 projekts ir īstenošanas stadijā, kur turpinās rādītāju sasniegšana, savukārt viens projekts ir apstiprināts un plānota līguma noslēgšana. Kopumā 46 līgumos kopējais finansējums sasniedz 227,72 milj. eiro. Līdz 2021. gada 12. janvārim kumulatīvi kopumā 9 320 iedzīvotājiem nodrošināti mājsaimniecību pieslēgumi jaunizbūvētajiem centralizētajiem kanalizācijas tīkliem, savukārt apstiprinātajos projektos līdz 2023. gada beigām kopumā paredzēts nodrošināt mājsaimniecību pieslēgumus centralizētajiem kanalizācijas tīkliem 39,9 tūkst. iedzīvotāju.

Piesārjoto vietu sanācījās jomā turpinās Inčukalna sērskābā gudrona dīķu sanācījās projekta īstenošana par kopējo ERAF finansējumu 24,9 milj. eiro apmērā. Kopējā atjaunotā zemes platība ir 3,13 ha, kas pārsniedz sākotnēji plānoto vērtību – 2,5 ha.

Lauksaimniecības politika

Lai kāpinātu Latvijas lauksaimnieku konkurētspēju un novērstu joprojām nevienlīdzīgo ES atbalsta mehānismu lauksaimniecības nozarei, valdība jaunajā Kopējās lauksaimniecības politikas plānošanas periodā **ir panākusi finansējuma palielinājumu tiešajiem maksājumiem**.

Latvija 2021.–2027. gada periodā saskaņā ar 2020. gada jūlijā pieņemto Eiropadomes lēmumu par ES daudzgadu budžetu KLP ietvaros **tiešajos maksājumos saņems 2,475 mljrd. eiro**, t. i., par 758 milj. eiro vairāk nekā šajā periodā jeb **kopējais tiešo maksājumu apjoms Latvijai pieauga par 44 %**. Šajā periodā Latvijas

lauksaimnieki saņems augstāko tiešo maksājumu apjomu salīdzinājumā ar iepriekšējiem periodiem, **2027. gadā sasniedzot 215 eiro/ha jeb 80 % no ES vidējā tiešo maksājumu apjoma**. Tomēr jāņem vērā, ka panāktais tiešmaksājumu pieaugums nesasniedz vidējo ES līmeni, kas Latvijas lauksaimniekus joprojām nostāda nevienlīdzīgās konkurētspējas pozīcijās.

Savukārt ES finansējums Latvijas **lauku attīstībai** KLP 2021.–2027. gadam plānots **848 milj. eiro** apmērā, kas nozīmē, ka kopējais ES finansējums Latvijai KLP īstenošanai pieauga par 637 milj. eiro jeb 24 %, salīdzinot ar 2014.–2020. gada periodu.

Ievērojot to, ka laikus nav pieņemti ES tiesību akti, lai nodrošinātu KLP jaunā plānošanas perioda uzsākšanu 2021. gadā, **KLP 2021. un 2022. gads ir noteikts par pārejas periodu, kurā dalībvalstīm tiek pagarināta plānošanas perioda 2014.–2020. gadam Lauku attīstības programmas īstenošana**. Līdz ar to jaunais plānošanas periods KLP sāksies tikai 2023. gadā, nevis 2021. gadā, kā pārējiem ES fondiem. Pārejas periodam finansējums tiek piešķirts no KLP jaunā plānošanas perioda lauku attīstības līdzekļiem (2021. un 2022. gada budžeta piešķirumi), līdz ar to pārejas perioda publiskā **finansējuma apmērs LAP2020 īstenošanai ir 384 milj. eiro** (tostarp 261 milj. eiro – ES finansējums).

Tāpēc **lauku attīstības atbalstam** KLP jaunajā plānošanas periodā no **2023.–2027.** gadam **būs pieejami 587 milj.** eiro ES finansējuma.

Vienlaikus Latvijai pārejas periodā lauku attīstībai ir paredzēta arī daļa no **Eiropas Savienības Atveseļošanas instrumenta 84 milj. eiro** apmērā ieguldījumiem lauku saimniecībās, uzņēmējdarbības uzsākšanai mazajās lauku saimniecībās, ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un bioloģiskās lauksaimniecības attīstībai.

Minētās investīcijas mērķēti sekmēs ekonomikas atjaunošanos pēc Covid-19 ietekmes un nodrošinās **pakāpenisku pāreju uz Eiropas Zajā kursa mērvērtību sasniegšanu**, tā stiprinot mazo un vidējo saimniecību attīstību un veicinot vides un klimata investīcijas un bioloģisko lauksaimniecību.

Lai laikus izstrādātu un iesniegtu EK apstiprināšanai Latvijas KLP stratēģisko plāna projektu 2023.–2027. gadam, nozare sadarbībā ar AREI ir sagatavojuši specifisko mērķu un intervenču aprakstu projektus. Tāpat ir notikušas diskusijas ar EK un **izvērtētas EK sagatavotās rekomendācijas KLP stratēģisko plānu izstrādei**, lai dalībvalstu nacionālie plāni būtu saskanīgi ar Eiropas Zajā kursa mērķiem. Papildus tam Zemkopības ministrija ir saņēmusi EK izstrādāto rekomendāciju projektu par Latvijas KLP stratēģiskā plāna un ES stratēģijas "No lauka līdz galdam" saskaņotību. Neraugoties uz lauksaimnieku bažām par jaunajām vides un klimata ambīcijām, jaunajā plānošanas periodā KLP ir jāatbalsta ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses, kā arī jāturpina uzlabot bioloģiskās daudzveidības mērķa rādītājus.

Tāpat turpinās darbs pie Rīcības programmas zivsaimniecības attīstībai 2021.–2027. gadam projekta izstrādes, vienlaikus ievērojot Latvijai aktuālās horizontālās politikas iniciatīvas, kas iekļautas Eiropas Zajā kursa paketē. Būtiski, ka **Zivsaimniecības konsultatīvajā padomē** (koordinējoša institūcija, kuras darbības mērķis ir saskaitot valsts un nevalstisko organizāciju viedokļus par zivsaimniecības politikas īstenošanu) **ir panākta konceptuāla vienošanās par atbalsta intervencēm ZRP2027**, kā arī norisinās neformālas konsultācijas ar EK.

Joprojām tiek nodrošināta projektu iesniegumu pieņemšana Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam pasākumos, kuros pieejams finansējuma atlikums, t. sk. uzņemoties virssaitības pilnīgai ES finansējuma izmantošanai, tādējādi veicinot mazo lauku saimniecību attīstību, risku apdrošināšanu, meža ieaudzēšanu u. c. Kopumā **LAP2020 rezervēti 98 % no pieejamā finansējuma un izmaksāti 86 %**.

Savukārt **zivsaimniecības atbalsta politika** nozares attīstībai tiek īstenota, koncentrējot publisko finansējumu Rīcības programmas Zivsaimniecības attīstībai 2014.-2020. gadam pasākumos, kas nodrošina ienākumu stabilitāti un labvēlīgu biznesa vidi zivsaimniecības produkcijas ražošanai, kā arī jomās, kur identificētas jaunas vajadzības nozares darbības atjaunošanai un konkurētspējas stiprināšanai, tostarp saistībā ar mencu specializētas zvejas liegumu, un ar to saistīto nepieciešamību sabalansēt attiecīgo zvejas kuģu flotes segmentu ar pieejamiem resursiem, kā arī zivsaimniecības produktu apstrādei, inovācijām un piekrastes teritorijas attīstībai. Kopumā ZRP2020 projektu īstenošanai rezervēti **136,4 milj. eiro jeb 74 % no pieejamā finansējuma vairāk nekā 800 projektu īstenošanai**. Savukārt izmaksāti ir 45 %.

Apzinoties lauksaimniecības nozares lomu pirmās nepieciešamības preču nodrošināšanā sabiedrībai Covid-19 pandēmijas periodā, nozare kopā ar sociālajiem partneriem ir rūpīgi modelējusi un virzījusi valdībā nepieciešamos atbalsta mehānismus gan uzņēmumu ienākumu stabilizēšanai, gan konkurētspējas un ražošanas nepārtrauktības saglabāšanai.

Lai lauksaimniekiem stabilizētu ekonomisko dzīvotspēju un ražošanas nepārtrauktību gan vietējā tirgū, gan eksporta produkta pieprasījuma apmierināšanai, ir **nodrošināta vienotā platības maksājuma avansa saņemšana** bezprocentu īstermiņa aizdevuma veidā. Kopumā 2020. gadā minēto atbalstu saņēma 1533 lauksaimnieki par kopējo summu **11,06 milj. eiro**.

Tāpat lauksaimniekiem ir nodrošināts papildu atbalsts **10 milj. eiro** apmērā šādiem ekonomiku stimulējošiem pasākumiem – **dalēja kreditprocentu dzēšana** un **dalēja sējumu un dzīvnieku apdrošināšanas polišu iegādes kompensācija**. Savukārt **mezsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām** piešķirts valsts atbalsts **114 tūkst. eiro** apmērā kā vienreizējs atbalsts tiešo dotāciju veidā **administratīvo izdevumu segšanai**, lai stabilizētu kooperatīvo sabiedrību iespēju sniegt pakalpojumus privātajiem mežu īpašniekiem saistībā ar mežu apsaimniekošanu, tādējādi stiprinot Latvijas tautsaimniecību, ienākumu gūšanu meža īpašniekiem un nodarbinātības iespējas lauku teritorijās.

Latvijas lauksaimniecības un pārtikas nozare ir neto eksportētāja. Tāpēc eksporta iespēju zaudēšana vai pieprasījuma sarukšana piegāžu ķēžu posmos var rezultēties ar ienākumu samazināšanos visās ar lauksaimniecību un pārtikas ražošanu saistītajās nozarēs. Lai mazinātu finansiālās grūtības un nodrošinātu uzņēmumu likviditāti ražotājiem un citiem uzņēmumiem lauksaimniecības un pārtikas nozarē, Ministru kabinetā tika atbalstīti³¹ šādi atbalsta pasākumi – **atbalsts ienākumu stabilizēšanai** noteiktām lopkopības (piena, liellopu un cūku) nozarēm – 27,741 milj. eiro apmērā, **atbalsts skolu ēdinātājiem un dārzeņu ražotājiem** par iznīcinātajiem vai ziedotajiem produktiem – 0,035 milj. eiro apmērā un **atbalsts krājumu pieauguma un apgrozījuma samazinājuma radīto grūtību mazināšanai** – 7,7 milj. eiro apmērā.

Lai veicinātu konkurētspējīgas un ilgtspējīgas pārtikas nozares attīstību, būtiski ir sekmēt **kvalitatīvu vietējo pārtikas produktu ražošanu un patēriņu**, tostarp veicināt paaugstinātas kvalitātes pārtikas produkta lielāku pārstāvību publiskajos iepirkumos. Arvien vairāk Latvijas iedzīvotāju ikdienas uzturā izvēlas vietējo lauksaimnieku, zivsaimnieku un pārtikas ražotāju piedāvāto pārtikas produkciju, kas liecina gan par patēriņāju informētību vietējo zīmolu izmantošanā, gan vietējās produkcijas augsto kvalitāti. Nozīmīgi, ka jau 2020. gadā **nacionālajā pārtikas kvalitātes shēmā ir sertificēti vairāk nekā**

³¹ MK 14.04.2020. noteikumi Nr. 219 "Kārtība, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts atbalstu lauksaimniecībai, lai mazinātu Covid-19 izplatības negatīvo ietekmi".

800 produkti. Lai nodrošinātu vietējiem ražotājiem iespēju plašāk iesaistīties ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, cilmes vietas nosaukumu un garantētu tradicionālo īpatnību pārtikas kvalitātes shēmās, nozare ir izstrādājusi atbilstošu normatīvo regulējumu³².

VARAM sadarbībā ar IUB un ZM ir nodrošinājusi darbu pie skaidrojumu un ieteikumu sagatavošanas **zaļā publiskā iepirkuma** prasību un aprites cikla ekonomikas principu piemērošanai publiskajos iepirkumos. Pārskatot zaļā publiskā iepirkuma prasības, piemēram, pārtikas piegāžu un ēdināšanas pakalpojumu iepirkumos, lielāks atbalsts tiek nodrošināts vietējiem paaugstinātas kvalitātes pārtikas produktu audzētājiem/ražotājiem.

Tāpat arī **Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda finansētās atbalsta programmas turpināšana**, kuras ietvaros izglītības iestādes tiek apgādātas ar augļiem, dārzeņiem un pienu, rada noteiktu preču apjoma pieprasījumu no ražotājiem un stabilitāti vietējo ražotāju ienākumos. Nozares ieskatā ir būtiski rast risinājumus produktu izdalīšanai arī attālinātā mācību procesa laikā, kā arī turpināt īstenot izglītojošus un informējošus pasākumus par veselīgu uzturu. **Kopumā programmā piedalās 92 % no valstī esošā pirmsskolas un 1.–9. klašu skolēnu skaita.**

Mazajiem lauksaimniekiem, kuriem, nemit vērā mazo ekonomisko mērogū, ir grūtāk pārvaretēt ikgadēji mainīgos laikapstākļus un tirgus radītās finanšu grūtības, 2020. gadā **tika sniegs valsts atbalsts 3,67 milj. eiro apmērā**, ko saņēma **13 988 lauksaimnieki**. Atbalsts paredzēts, lai motivētu lauksaimniekus integrēties tirgū, kā arī stiprinātu viļņu dzīvotspēju, sekmētu Latvijas reģionu apdzīvotības saglabāšanos un ainavu sakoptību. Turklāt 2020. gadā tika nodrošināta LAP2020 pasākuma "Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības" turpināšana atbalsta saņemšanai uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības, kur tām pieejamais publiskais finansējums ir 4,1 milj. eiro apmērā.

Meža ekonomiskās vērtības kāpināšanas aktivitātes, kas ir ciešā sinerģijā ar klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanu, tiek īstenotas ar atsevišķiem LAP2020 pasākumiem, proti, **meža ieaudzēšanai** izmantots finansējums 7 milj. eiro apmērā, atbalstot meža ieaudzēšanu 4 000 ha platībā (pabeigtie projekti), savukārt **mežu kopšanai** izmantots finansējums 24,4 milj. eiro apmērā, atbalstot mežu izkopšanu 65 245 ha platībā.

Būtiski, ka tieši **meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas** dažādu politiku modelēšana un ieviešana ilgtermiņā varētu sniegt ieguldījumu augstākai CO₂ piesaistei. Tomēr jāatzīmē, ka šajā jomā vērojama viedokļu sadursme, kas **veido vides un uzņēmējdarbības sociālo partneru interešu polarizēšanos**. Ir jāatrod līdzvars starp klimata izmaiņu mazināšanas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas, kā arī ekonomikas attīstības un sociālo jautājumu risināšanas izaicinājumiem. Tas risināms dialogā un sadarbībā ar nozaru ministrijām, laikus un taisnīgi nosakot zinātniskos datos balstītus nacionālos mērķus vides un bioloģiskās daudzveidības dimensijai, kā arī ekonomikas attīstībai un sociālo jautājumu risināšanai.

Valsts nozīmes meliorācijas sistēmu uzturēšana labā stāvoklī un atjaunošana ir nozīmīgs ilgtspējīgas un efektīvas saimnieciskās darbības nodrošināšanas uzdevums ar pozitīvu ietekmi uz klimata pārmaiņu sekū mazināšanu pilsētvidē un lauku telpā. Lai mērķtiecīgāk uzlabotu valsts un pašvaldības infrastruktūras objektu meliorācijas sistēmu kvalitāti, nozare ir sagatavojusi priekšlikumus ANM plāna projektam. Panāktais rezultāts sniegs ieguldījumu arī CO₂ piesaistes palielināšanā. Tāpat nozare ir izstrādājusi

³² MK 09.09.2020. noteikumi Nr. 556 "Lauksaimniecības un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, cilmes vietas nosaukumu un garantētu tradicionālo īpatnību reģistrācijas, aizsardzības un uzraudzības kārtība".

plāna projektu "Prioritārie rīcības virzieni meliorācijas politikā 2021.–2027. gadam"³³, lai pārskatāmi un mērķēti veidotu atbalsta mehānismus valsts meliorācijas sistēmas uzturēšanai labā stāvoklī un tās atjaunošanai.

Konkurētspējīgas un vidi saudzējošas ražošanas īstenošanā nozīmīga loma ir zināšanām, tādēļ arī šodien un nākotnē būs nepieciešams atbalsts pasākumiem, kas nodrošina zināšanu iegūšanu un konsultāciju pakalpojumu pieejamību lauksaimniecībā un mežsaimniecībā iesaistītām personām. Kopš LAP2020 īstenošanas 2016. gadā līdz šim brīdim **nodrošināta zināšanu pārneses (teorētisko un praktisko nodarbību) pieejamība lauksaimniekiem, mežsaimniekiem un pārtikas ražotājiem**, kopumā apmācot 17 623 minētajās nozarēs iesaistītās personas. Savukārt 22 997 personām sniegtas individuālas konsultācijas lauksaimniecības un mežsaimniecības jautājumos. Tādējādi kopumā zināšanu pārneses un konsultāciju pakalpojumus saņēmušas jau vismaz 40 620 nozarē iesaistītās personas.

Savukārt, lai **sekmētu vietējo ražotāju un vietējās produkcijas atpazīstamību** un pieejamību patērētājiem, kā arī veicinātu to iekļaušanu pašvaldību iepirkumos (pilsētu-lauku telpas ekonomikas mijiedarbība), tiek turpināts darbs pie elektroniskā kataloga www.novadagarsa.lv uzturēšanas un attīstības. Katalogs apvieno vietējos ražotājus, kuri ir bioloģiskās, integrētās audzēšanas, Zajās karotītes un GlobalG.A.P. shēmu dalībnieki. **Katalogs apkopo ražotājus, kuru produkcijā ir ne mazāk kā 70 % vietēji saražotu izejvielu.** Kopumā no katalogā ievadītajiem uzņēmumiem 251 ir bioloģiskā saimniecība, 109 saimniecības izmanto integrētās audzēšanas metodi, 34 uzņēmumi ir ar Zajās karotītes sertifikātu un trīs uzņēmumi ar GLOBALG.A.P. sertifikātu. Būtiski, ka 2020. gadā katalogam bijuši jau 31,4 tūkstoši apmeklētāju.

No 2018. gada 1. janvāra tika ieviesta PVN samazinātā piecu procentu likme šādiem pārtikas produktiem – svaigiem augļiem, ogām un dārzeņiem. Lai veicinātu arī turpmāku augļkopības un dārzenkopības nozaru attīstību, mazinātu ēnu ekonomiku, palielinātu legālajā tirgū darbojošos komersantu konkurētspēju, kā arī veicinātu svaigu augļu, ogu un dārzeņu patēriju, **valdība ir atbalstījusi³⁴** grozījumus Pievienotās vērtības nodokļa likumā, lai no 2021. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim saglabātu **PVN samazināto likmi piecu procentu apmērā augļiem, ogām un dārzeņiem.** Turklat nozare arī turpmāk ir apņēmusies rosināt izmaiņas Pievienotās vērtības nodokļa likumā, lai arī tādiem pārtikas produktiem kā svaiga gaļa, svaigas zivis, olas un piena produkti tiktu ieviesta samazinātā PVN likme piecu procentu apmērā.

Tāpat veiksmīgi tiek īstenota **sezonas laukstrādnieka ienākuma nodokļa darbība**, nodrošinot iespēju augļu, ogu un dārzeņu ražotājiem izmantot atvieglotu darbaspēka nodokļa režīmu sezonas darbos nodarbinātajām personām, par tām maksājot darbaspēka nodokli vien 15 % apmērā. Izmantojot šo nodokļa režīmu, darba devējam tiek samazināts arī administratīvais slogans, jo darba devējs darbinieka reģistrēšanai un atlīdzības un darbaspēka nodokļa aprēķināšanai izmanto Lauku atbalsta dienesta elektronisko pieteikšanās sistēmu. Darba devējam ir iespēja ar darbinieku slēgt mutisku līgumu, kā arī darba devējs ir atbrīvots no ziņu iesniegšanas Valsts ieņēmumu dienestā par darbinieka pieņemšanu darbā.

Viens no valdības atbalsta veidiem zivsaimniecības un lauksaimnieku saimnieciskās darbības konkurētspējas stiprināšanai, ir **pilnveidots atbalsts akcīzes nodokļa atvieglojumu markētas dizeļdegvielas veidā**, no 2020. gada nodrošinot iespēju arī piekrastes zvejniekiem iegādāties **dizeļdegvielu ar samazinātu akcīzes nodokļa likmi**

³³ Izsludināts VSS 04.07.2019., prot. Nr. 26 39. §; VSS-652.

³⁴ Pieņemti grozījumi Pievienotās vērtības nodokļa likumā; izskatīts MK sēdē 29.09.2020., Saeimā 23.11.2020.

tiem pieejamā veidā. Būtiski, ka 2020. gadā šo atbalstu saņēma aptuveni 17 tūkstoši lauksaimnieku un zivsaimniecības uzņēmumu. Turklat, apzinoties transporta lomu kopējo SEG emisiju radīšanā, ANM plāna ietvaros paredzēti ieguldījumi, lai lauku saimniecībās un uzņēmumos nepieciešamo **transportu un tehniku pielāgotu darbināšanai ar biometānu**.

Pārtikas izšķērdēšanas samazināšanas pasākumi ir viena no Latvijas un ES aktualitātēm, kā arī globāla problēma pārtikas pieejamības nodrošināšanā, kuras ražošana un pārstrādes posmi mērķtiecīgi tiek subsidēti. Lai samazinātu pārtikas izšķērdēšanu un atvieglotu pārtikas ziedošanu, valdība ir atbalstījusi³⁵ priekšlikumu atvieglot mazumtirdzniecības uzņēmumiem iespēju ziedot labdarības organizācijām dzīvnieku izcelsmes pārtiku, piemēram, saldētu svaigu gaļu, saldētus svaigus un svaigus sagatavotus zvejniecības produktus, olas.

Gudra transporta politika

Veikti **grozījumi Sabiedriskā transporta pakalpojumu likumā**, kas nosaka regulējumu valsts garantētā pakalpojuma apjomam un kārtību tā pārskatīšanai, komercreisu, bezmaksas reisu ieviešanai, vienotās biļešu informatīvās sistēmas izveidi, kas ir priekšnosacījums vienotas biļešu iegādes iespēju nodrošināšanai uz visiem reģionālajiem reisiem.

Izstrādāti grozījumi Publisko iepirkumu normatīvajā regulējumā, kuru mērķis ir noteikt, ka pasūtītājiem un sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem, sākot ar 2021. gada 2. augustu, katrā autotransporta līdzekļu iepirkumā un noteiktajos pakalpojumu līgumos **jānodrošina noteikts "tīro" autotransporta līdzekļu procents**, tādā veidā nodrošinot, ka tiek sasniegti Eiropas Savienības Direktīvā 2019/1161 par "tīro" un energoefektīvo autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu Latvijai noteiktie minimālie iepirkuma mērķa rādītāji.

Sabiedriskā transporta pakalpojumu iepirkumu rezultātā **noslēgti iepirkuma līgumi** par piecām maršruta tīkla daļām (lotēm) – "Bauska", "Daugavpils, Krāslava", "Kuldīga, Saldus", "Liepāja", "Pierīga". Pazīnoti lēmumi par četrām maršruta tīkla daļām (lotēm) – "Cēsis", "Jēkabpils, Preiļi, Līvāni", "Limbaži, Sigulda" un "Ogre, Aizkraukle". Atkārtoti izsludināts iepirkums par sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošināšanu līdz 2032. gadam septiņās maršrutu tīkla daļās (lotēs) – "Talsi, Tukums", "Jelgava, Dobeles", "Valmiera, Valka, Smiltene", "Gulbene, Alūksne, Balvi", "Madona", "Rēzekne, Ludza" un "Ventspils".

2021. gada sākumā ar norēķinu kartēm pasažieri var norēķināties ~61 % reģionālas nozīmes autobusu. Līdz 2021. gada 31. decembrim paredzēts izstrādāt **vienotu sabiedriskā transporta biļešu sistēmu**, kas būs priekšnoteikums vienotas biļetes iegādei uz vairākiem reģionālajiem reisiem, tostarp tiešsaistē.

Izstrādāts **jauns koncerna VAS "Latvijas dzelzceļš" biznesa modelis** un biznesa modelim atbilstoša "VAS "Latvijas dzelzceļš" vidēja termiņa darbības stratēģija 2020.-2025. gadam". Pilnībā pārņemts Eiropas Savienības tiesību aktu kopums – Dzelzceļa ceturtā pakete – gan "Tirgus pīlārs", gan "Tehniskais pīlārs".

³⁵ MK 11.08.2020. noteikumi Nr. 514 "Prasības pārtikas izplatīšanai pēc minimālā derīguma termiņa beigām".

2020. gada rudenī Latvija vienlaikus ar Igauniju ir pievienojusies Ziemeļjūras–Baltijas jūras dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoram (*Rail Freight Corridor North Sea–Baltic*) atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regulai (ES) Nr. 1316/2013, ar ko izveido Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu. **Līdz ar to savienojums ar Rīgu un Tallinu ir kļuvis par daļu no Eiropas dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoru tīkla, tādējādi paplašinot esošos kravu pārvadājumu maršrutus.**

Ir noslēgusies projektēšana vienā no sešiem ***Rail Baltica*** trases posmiem, divos posmos ir pabeigts projektēšanas darbu inženiertehniskais pamatojums. Sākusies būvniecība Rīgas centrālajā dzelzceļa mezglā. Aizvien lielākā apjomā notiek projekta ieviešanai nepieciešamo nekustamo īpašumu atsavināšana. Panākta vienošanās par kopīga auto un dzelzceļa tilta pār Daugavu projektēšanu. Tieki turpinātas starpvalstu sarunas par efektīvu dzelzceļa infrastruktūras pārvaldības modeli.

Izstrādāts Satiksmes ministrijas **priekšlikums reformām un investīciju projektiem iekļaušanai ANM plānā**, paredzot veikt sabiedriskā transporta maršrutu tīkla pārplānošanu, veidojot integrētu transporta sistēmu un nosakot prioritāti dzelzceļam un savienotajiem reisiem.

Ostu pārvaldības reformas ietvaros nepieciešams nodrošināt izstrādāto likumprojektu "Grozījumi likumā "Par ostām"" un "Grozījumi Liepājas speciālās ekonomiskās zonas likumā" virzību apstiprināšanai valdībā un Saeimā. Pēc likumu grozījumu veikšanas jāveic pārrunas ar pašvaldībām un jānodrošina jaunu kapitālsabiedrību izveide un lietu pārņemšana no līdzšinējām ostu pārvaldēm.

Lai nodrošinātu ekonomiskās krīzes pārvarēšanu un ekonomiskās situācijas stabilizēšanu nozarē, VAS "Latvijas gaisa satiksme" piešķirti 6 milj. eiro³⁶ un VAS "Latvijas Valsts ceļi" valsts autoceļu atjaunošanai piešķirti 75 milj. eiro³⁷.

Valsts publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldīšanas nodrošināšanai AS "Latvijas dzelzceļš" piešķirti 27,2 milj. eiro³⁸, uzturēšanas un attīstības nodrošināšanai – 32,4 milj. eiro³⁹.

Lai kompensētu saistībā ar Covid-19 izplatību radītos zaudējumus, nodrošinātu sabiedrības likviditāti ilgtermiņā un ekonomiskās krīzes pārvarēšanu un stabilizēšanu nozarē, AS "Air Baltic Corporation" piešķirti 250 milj. eiro⁴⁰.

VSIA "Autotransporta direkcija" piešķirti 6,3 milj. eiro⁴¹, lai kompensētu zaudējumus, kas radušies reģionālās nozīmes pārvadājumos ar autobusiem un vilcieniem sakarā ar Covid-19 izplatības ierobežošanai noteiktajiem drošības un sociālās distancēšanās pasākumiem sabiedriskajā transportā, kā arī piešķirti 9,3 milj. eiro⁴², **lai kompensētu**

³⁶ MK 25.03.2020. rīkojums Nr. 120 "Par valsts akciju sabiedrības "Latvijas gaisa satiksme" pamatkapitāla palielināšanu".

³⁷ MK 29.04.2020. rīkojums Nr. 222 "Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem"".

³⁸ MK 15.07.2020. rīkojums Nr. 391 "Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem"".

³⁹ MK 15.07.2020. rīkojums Nr. 392 "Par valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" pamatkapitāla palielināšanu".

⁴⁰ MK 15.07.2020. rīkojums Nr. 372 "Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 8. maija rīkojumā Nr. 256 "Par akciju sabiedrības "Air Baltic Corporation" pamatkapitāla palielināšanu"".

⁴¹ MK 15.07.2020. rīkojums Nr. 381 "Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem"".

⁴² MK 24.11.2020. rīkojums Nr. 669 "Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem"".

zaudējumus, kas radušies sakarā ar pasažieru skaita samazināšanos reģionālas nozīmes pārvadājumos ar autobusiem un vilcieniem saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai un mazināšanai noteiktajiem pasākumiem.

2020. gada 19. maijā valdībā tika atbalstīta informatīvā ziņojuma "Par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda finansējuma pārdalēm un risinājumiem Covid-19 seku mazināšanai" pielikumā ierosinātās darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātībā" specifisko atbalsta mērķu un pasākumu ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda finansējuma pārdale (apstiprināta EK 2020. gada 2. jūlijā), paredzot 499 milj. eiro novirzīšanu pasākumiem Covid-19 seku mazināšanai, tai skaitā alternatīviem projektiem transporta jomā ~175 milj. eiro, tai skaitā **84,5 milj. eiro novirzīšanu videi draudzīga sabiedriskā transporta** infrastruktūras attīstībai, **2,55 milj. eiro novirzīšanu papildu "vidējās jūdzes" tīkla infrastruktūras izveidošanai** to izglītības iestāžu tuvumā, kurām nav pieejams kvalitatīvs platjoslas internets efektīva attālinātā mācību procesa nodrošināšanai Covid-19 vīrusa pandēmijas laikā, kā arī **86,7 milj. eiro novirzīšanu multimedīāla sabiedriskā transporta** tīkla ar dzelzceļu kā sabiedriskā transporta "mugurkaulu" izveidei, veicot dzelzceļa pasažieru apkalpošanas un dzelzceļa infrastruktūras modernizāciju.

Pašlaik ne tikai Eiropas, bet arī citas pasaules valstis īsteno atšķirīgus ierobežojumus Covid-19 pandēmijas izplatības ierobežošanai. **Tas īpaši smagi ietekmē gaisa transporta uzņēmumu darbību un atstās nozīmīgu ietekmi uz to konkurētspēju nākotnē**. Lai sekotu līdzi situācijai ar Covid-19 pandēmijas izraisītiem ierobežojumiem citās valstīs un lemtu par attiecīgu grozījumu izdarīšanu normatīvajos aktos, kā arī par nepieciešamajiem pasākumiem Latvijas līdostās, ir izveidota darba grupa, kas, izvērtējot visus apstākļus, tai skaitā epidemioloģiskos apstākļus, gatavos saskaņotus priekšlikumus gaisa transporta pārvadājumu veikšanai.

Pēc tam kad ārkārtējās situācijas izsludināšanas sakarā tika pārtraukti starptautiskie pasažieru pārvadājumi, **Latvijas valstspiederīgajiem un iedzīvotājiem tika nodrošināta iespēja atgriezties Latvijā**. 2020. gadā tika īstenota Latvijas valsts vēsturē lielākā valstspiederīgo un iedzīvotāju repatriācija no 15 pasaules valstīm. Tika īstenoti 46 "airBaltic" repatriācijas avioreisi, ar kuriem atgriezās 4956 personas, četri prāmju un viens vilciena reiss. Konsulārais atbalsts sniegs apmēram 7000 personām.

II. Latvijas cilvēki

Covid-19 ir ietekmējis ikvienu iedzīvotāja ikdienu. Tiešā vai pastarpinātā veidā katrs individuālā līmenī ir saskāries ar krīzes sekām, ir bijis spiests pārvērtēt ikdienu un pielāgoties jaunajai dzīves kārtībai. Valdības rīcības plāna izpilde tiešā veidā notikusi pandēmijas diktētajos apstākjos, tādēļ jo īpaši ir domāts par riskiem un situācijām, kurās iedzīvotājiem kopumā vai noteiktām grupām ir nepieciešams īpašs valsts koordinēts atbalsts.

Veselības jomas speciālisti Covid-19 laikā nodrošinājuši **epidemioloģiskās situācijas monitoringu, epidemioloģisko uzraudzību, kā arī inficēto un kontaktpersonu apzināšanu**, lai, pamatojoties uz aktuālākajiem datiem, noteiku nepieciešamos epidemioloģiskās drošības un pretpandēmijas pasākumus sabiedrības veselības aizsardzībai, nodrošinātu visiem pieejamu diagnostiku un ārstniecību.

Covid-19 seku mazināšanas **pasākumi ir vērsti uz dažādām mērķa grupām** – ģimenēm ar bērniem, bezdarbniekiem, cilvēkiem ar invaliditāti, krīzes situācijā nonākušiem

cilvēkiem, trūcīgiem un maznodrošinātiem cilvēkiem, strādājošajiem, neseniem augstskolu un koledžu absolventiem, sociālās aprūpes centru darbiniekiem, sociālajiem darbiniekiem, sociālo pakalpojumu sniedzējiem. Pasākumi Covid-19 sekū mazināšanai, kas vērsti uz trūcīgiem un maznodrošinātiem cilvēkiem, īstenoti Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām ietvaros ar SIF atbalstu, tostarp īpaši palielinājās atbalsta komplektu izsniegšana, pamatojoties uz krīzes situācijas izziņām, ko izsniedzis pašvaldības sociālais dienests, tādējādi nodrošinot ātru nepieciešamā atbalsta sniegšanu. Pasākumus, kas tika ieviesti 2020. gada pavasarī, pavisam nosacīti, bet tomēr var nosaukt kā "iesildīšanās posmu" pretstatā tam, ar ko nācās saskarties jau rudenī. Tāpēc ieviesto pasākumu kopums, saturs un ilgums atšķiras.

Monitorējot kopējo situāciju izglītības iestādēs, rasti **risinājumi pedagogu attālinātā mācību procesa darba kompensēšanai**, piešķirtas piemaksas pedagoģiem pirmsskolas un speciālās izglītības iestādēs, izstrādāti metodiskie atbalsta materiāli un veiktas pedagogu apmācības attālinātā mācību procesa nodrošināšanai.

Lai palielinātu interneta datu pārraides iespējas Latvijas skolās, IZM un sadarbības partneri parakstījuši **sadarbības memorandu "Jaudīgs internets ikvienai Latvijas skolai"**. Maksimāli ātra un izmaksu ziņā efektīva interneta ieviešana Latvijas izglītības iestādēs veicinās plašāku digitālā mācību saturu un metožu izmantošanu mācību procesā.

Demogrāfija

Lai veidotu Latviju par ģimenēm ar bērniem draudzīgāko valsti un sabiedrību, Labklājības ministrija (LM), PKC un ekspertu sadarbības platforma "Demogrāfisko lietu centrs" (DLC) **uzsāka darbu pie Bērnu, jaunatnes un ģimenes pamatnostādņu 2021.-2027. gadam izstrādes**, sagatavojot priekšlikumus rīcības virzienu saturam diskusijās ar iesaistītajām institūcijām par izvirzāmajām prioritātēm nākamajam plānošanas periodam. Pamatnostādnes līdz 2021. gada aprīlim plānots apstiprināt Ministru kabinetā.

Rūpējoties par Latvijas kuplāko ģimeņu labklājību, atbilstoši MK nolemtajam LM uzsākusi darbu pie **ģimenes valsts pabalsta pārskatišanas**, lai no 2022. gada 1. janvāra mainītos pabalsta apmērs par apgādībā esošu bērnu līdz 20 gadu vecumam: par vienu bērnu 25 eiro mēnesī; par diviem bērniem kopā 100 eiro mēnesī (50 eiro par katru bērnu); par trim bērniem kopā 225 eiro mēnesī (75 eiro par katru bērnu) un par četriem bērniem un vairāk 100 eiro mēnesī par katru bērnu. Savukārt no 2021. gada 1. janvāra bērniem ar invaliditāti neatkarīgi no tā, vai bērns turpina mācības pēc 15 gadu sasniegšanas, tiks turpināta ģimenes valsts pabalsta izmaksa līdz bērna 20 gadu vecuma sasniegšanai.

Īstenojot MK 2020. gada 22. septembra uzdevumu, tiek sagatavoti priekšlikumi par **valsts atbalstu studijām Latvijas augstskolās jauniešiem no daudzbērnu ģimenēm**.

Lai sekmētu ģimeņu sadzīves apstākļu uzlabošanos, no 2020. gada 1. jūlija **daudzbērnu ģimenēm pieejama mājokļu subsīdijs "Balsts"**, kas Jauj ģimenēm uzlabot sadzīves apstākļus. Nākotnē šis atbalsts plānots arī ģimenes mājas rekonstrukcijai un remontam.

Darba un ģimenes dzīves līdzsvara stiprināšanai plānotas izmaiņas normatīvajos aktos, lai pārņemtu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem noteiktās prasības, tostarp nodrošinot bērna **kopšanas atvajinājuma obligāto nenododamo daļu** vecākam un ieviešot **aprūpētāja atvajinājumu**.

Lai atbalstītu Covid-19 krīzē ģimenes ar bērniem, pieņemti lēmumi par **vecāku pabalsta izmaksas turpināšanu**, kad bērns sasniedzis 1 vai 1,5 gada vecumu un vecāks

ārkārtējās situācijas apstākļu dēļ nevar atgriezties darbā. Pabalsts tiek izmaksāts vecāku pabalsta apmērā, bet ne vairāk kā 700 eiro mēnesī. Ieviests arī terminēts slimības palīdzības pabalsts (60 % apmērā no vidējās apdrošināšanas iemaksu algas). 2021. gadā ir pieņemts lēmums par **vienreizēja finansiāla atbalsta sniegšanu ģimenēm ar bērniem** 500 eiro apmērā par katru bērnu.

Ir izstrādātas vadlīnijas "Rīcība situācijā, kad vecāks ir saslimis ar Covid-19", un atbilstoši tām tiek sniepta palīdzība situācijā, kad vecāks ir saslimis ar Covid-19 un bērnam ir nepieciešams nodrošināt aprūpi drošos apstākļos⁴³. Tādā gadījumā attiecīgā pašvaldība nodrošina bērna īslaicīgu aprūpi.

Iesaistīto ministriju ekspertu, Saeimas komisiju politiku un nozares profesionāļu starpā turpinājušās diskusijas par **bērnu tiesību aizsardzības jomas paplašināšanu**, attīstot to bērnu labbūtības ietvarā un attīstot šobrīd ļoti **iztrūkstošo preventīvo sistēmu**.

Bērnu tiesību aizsardzības sistēmas pilnveidei ir pieņemts zināšanai informatīvais ziņojums⁴⁴, kas ir sākuma punkts sistēmisku izmaiņu ieviešanai, kuras jāīsteno pakāpeniski, nodrošinot pieejamo resursu pārstrukturizāciju un vērtību maiju sabiedrībā. Ziņojumā piedāvāti risinājumi starpnozaru sadarbības un atbalsta sistēmas pilnveidei, tostarp secīgas darbības sistēmas pilnveidei, lai nodrošinātu uz bērna un ģimenes individuālajām vajadzībām mērķētu bērnu tiesību aizsardzības sistēmu.

Lai izstrādātu un pieņemtu labāko starpnozaru sadarbības un atbalsta sistēmas pilnveides modeli bērnu attīstības, uzvedības un psihisko traucējumu veidošanās risku mazināšanai, PKC vadībā turpināts darbs pie Pedagoģiski psiholoģiskā atbalsta dienesta izveides. Projekta mērķis ir **izveidot Latvijā agrīnās prevencijas sistēmu bērniem un jauniešiem**, sniedzot kompleksu, sistēmiski integrētu pedagoģiski psiholoģisko atbalstu bērna attīstības vajadzību nodrošināšanā (izpēte, novērtēšana, diagnostika, intervence, uzraudzība), kā arī institucionalizējot prevencijas pakalpojumus mērķtiecīgi izveidotā institūcijā. Sagatavots izskatīšanai valdībā MK rīkojuma projekts "Par Pedagoģiski psiholoģiskā atbalsta dienesta izveidošanu un darbības uzsākšanas nodrošināšanu"⁴⁵.

Sadarbībā ar Latvijas kognitīvi biheviorālo terapeitu biedrību un pašvaldībām PKC 2020. gadā **uzsācis ieviest multimodālas agrīnās intervences programmu "STOP 4-7" visā Latvijas teritorijā**. Programmas mērķis ir mazināt bērnu problemātisko uzvedību, mācot vecākus lietot pozitīvās audzināšanas principus. Covid-19 aktualizējusi bērnu un ģimeņu psiholoģiski emocionālo trauslumu. Tādēļ, pielāgojoties jaunajiem pandēmijas noteiktajiem ierobežojumiem, tiek turpināta multimodālas agrīnās intervences programmas "STOP 4-7" ieviešana, vienlaikus izstrādājot agrīnai prevencijai veltītu tīmekļvietni laimigiberni.lv un uzvedības un emocionālo grūtību skrīningu pirmsskolas vecuma bērniem.

Lai uzlabotu pirmsskolas izglītības pakalpojuma pieejamību pašvaldībās, 2020. gadā 13 pašvaldībām tika nodrošinātas iespējas saņemt aizdevumus 17 projektu īstenošanai – jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecībai vai esošu **pirmsskolas izglītības iestāžu paplašināšanai** (kopējais valsts budžeta aizdevumu apmērs 24,9 milj. eiro) –, kuru rezultātā plānots radīt 2 565 jaunas vietas pašvaldību pirmsskolas izglītības iestādēs.

Meklējot labākos risinājumus bērnu tiesību un ģimeņu atbalsta politikas koordinēšanai starp dažādām iesaistītajām institūcijām un organizācijām, uzsāktas ekspertu diskusijas par Latvijas iesaisti ANO dibinātajā kustībā "Ceļa meklētāji", kuras mērķis ir uzlabot sabiedrības izpratni, veicināt valstu augstākā līmeņa politisko apņemšanos, lai uzsāktu aktīvu darbību un iedzīvinātu nacionālu vardarbības prevencijas standartu.

⁴³ <https://www.lm.gov.lv/lv/informacija-par-covid-19>.

⁴⁴ Informatīvais ziņojums "Par bērnu tiesību aizsardzības sistēmas pilnveidi" Izskatīts MK 2021. gada 18. februārī (prot. Nr. 18 39. §).

⁴⁵ <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40497395>.

Notiek ģimenes asistenta pakalpojuma aprobēšana. Sagatavota **ģimenes asistentu apmācību programma** un no 2020. gada novembra divus gadus tiks nodrošināti asistenta pakalpojumi 37 Latvijas pašvaldībās.

SIF vadībā notikusi **programmas "Ģimenei draudzīga pašvaldība"** paplašināšana un konkursa "Ģimenei draudzīgākā pašvaldība 2020" organizēšana. Par ģimenei draudzīgāko pašvaldību Latvijā 2020. gadā atzīta Ludzas novada pašvaldība. Lai popularizētu darba devēju (valsts un nevalstiskās organizācijas, kā arī uzņēmēju) iesaisti un godinātu tos, kuri savā darbībā atbalsta ģimenes, izstrādāta programma "Ģimenei draudzīga darbavieta". Vienlaikus SIF īsteno ieceri par programmas Latvijas Goda ģimenes apliecība "3+ Ģimenes karte" paplašināšanu, kas līdz šim tika izsniegtā daudzbērnu ģimenēm, un izsniegt to arī ģimenēm, kurās audzina bērnu ar invaliditāti.

Labklājība

Saskaņā ar plānoto paaugstināti **minimālie ienākumi** iedzīvotājiem, kuriem tas visvairāk nepieciešams (no 2021. gada valstij un pašvaldībām veltot kopā 90 milj. eiro gadā)⁴⁶, tāpat arī paaugstināts **minimālās vecuma pensijas** un **minimālās invaliditātes pensijas** apmērs un atlīdzība par darbspēju zaudējumu. Pārskata periodā palielināti dažādi **pabalsti**, kurus nodrošina gan valsts, gan pašvaldības, t. sk. sociālā nodrošinājuma pabalsts pensijas vecumu sasniegūšajām personām, kurām nav tiesību uz vecuma pensiju, pabalsts personām ar invaliditāti (vispārējā gadījumā un ar invaliditāti kopš bērnības), atbalsts bērnam apgādnieka nāves gadījumā, kā arī apbedīšanas pabalsti.

Garantētais minimālais ienākumu līmenis (GMI) paaugstināts no 64 eiro līdz 109 eiro pirmajai personai un līdz 76 eiro pārējām personām mājsaimniecībā, attiecīgi **noteikts augstāks trūcīgas mājsaimniecības ienākumu slieksnis** un arī maksimālais maznodrošinātas mājsaimniecības ienākumu slieksnis.

2021. gada 1. pusgadā plānots pārskatīt minimālā ienākumu līmeņa noteikšanas kārtību⁴⁷, ņemot vērā valsts ekonomisko attīstību, lai minimālais ienākumu līmenis tiktu noteikts procentuālā izteiksmē no mājsaimniecību ienākumu mediānas.

Pieņemti nozīmīgi lēmumi, lai rūpētos par **nodarbināto ienākumiem un sociālo nodrošinājumu nākotnē**. No 2021. gada 1. janvāra MUN (mikrouzņēmuma nodokļa) maksātājs ir sociāli nodrošināts pensiju apdrošināšanai, invaliditātes apdrošināšanai, maternitātes un slimības apdrošināšanai, veselības apdrošināšanai un vecāku apdrošināšanai, bet MUN maksātāja nodarbinātie ir sociāli apdrošināti kā darba ņēmēji vispārējā kārtībā, savukārt no 2021. gada 1. jūlija tiek ieviests minimālais valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts – 1500 eiro ceturksnī. Pašnodarbinātajiem no 2021. gada 1. jūlija noteiktas minimālās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas 10 % apmērā pensiju apdrošināšanai līdzšinējo 5 % vietā no pašnodarbinātā ienākumiem, bet ne mazāk kā no 1500 eiro ceturksnī.

Savukārt no 2021. gada 1. aprīļa paredzēts noteikt vienotu pieeju pašvaldību mājokļa pabalsta piešķiršanai, izdevumos iekļaujot arī apkures, telekomunikāciju un interneta izdevumus un ļaujot pašvaldībām noteikt labvēlīgākus nosacījumus. Likumprojekts „Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā” ir apstiprināts Saeimā 1. lasījumā un Sociālo un darba lietu komisijā, nododot to 2. lasījumam.

Mērķtiecīgi attīstās mūsdienīgu, sabiedrībā balstītu un ģimeniskai videi pietuvinātu sociālo pakalpojumu pieejamība. 2020. gadā ar ERAF atbalstu pabeigta sociālo pakalpojumu

⁴⁶ Jaunos apmērus skatīt infografikā "Palielināts minimālā ienākuma līmenis 2021. gadā"
<https://www.lm.gov.lv/lv/infografikas>

⁴⁷ Likumā "Par valsts budžetu 2021. gadam" 59. pantā Ministru kabinetam dotā uzdevuma izpilde.

infrastruktūras izveide 11 pašvaldībās, tā turpinās vēl 61 pašvaldībā. Līdz 2023. gadam tiks nodrošināta pakalpojumu pieejamība kopumā 2100 cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem un tikpat bērniem ar funkcionāliem traucējumiem.

Pārskata periodā bārejiem un **bez vecāku gādības palikušajiem bērniem pēc pilngadības sasniegšanas** palielināts vienreizējs pabalsts patstāvīgas dzīves uzsākšanai, pabalsts ikmēneša izdevumiem (ja jaunietis sekmīgi mācās) un arī pabalsts sadzīves priekšmetu un inventāra iegādei. Tāpat tiek domāts par **ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu labklājību**. No 2021. gada 1. jūlija tiks palielināts pabalsts par aizbildnībā esoša bērna uzturēšanu – par bērnu līdz septiņu gadu vecumam pabalsts būs 215 eiro mēnesī (šobrīd 107,50 eiro), bet no septiņu līdz 18 gadu vecumam – 258 eiro mēnesī (šobrīd 129,00 eiro).

2020. decembrī publiskots izvērtējuma ziņojums par Latvijas invaliditātes sistēmu⁴⁸, tomēr invaliditātes noteikšanas un atbalsta pasākumu sistēmas pilnveidošana tiek atlakta līdz 2023. gada 30. oktobrim, lai vispirms paplašinātu nodarbinātības iespējas personām ar invaliditāti, efektivizētu invaliditātes ekspertīzes procesu un paaugstinātu sabiedrības izpratni par šo personu lomu mūsdienu sabiedrībā.⁴⁹

Labklājības ministrija regulāri pārskata **pabalstu piešķiršanas mērķetību**, kā arī nodrošina, lai pakalpojumi būtu **pēc iespējas pieejamāki** cilvēkiem, kuriem tie nepieciešami, samazinot administratīvo slogu. Jau no 2021. gada 1. jūlija virkni pabalstu personām ar invaliditāti piešķirs bez iesnieguma, pamatojoties uz Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas sniegto informāciju, ja Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras rīcībā jau būs informācija par personas invaliditāti un norēķinu kontu.

Valsts budžetā papildus novirzīti gandrīz 10 milj. eiro, lai no 01.07.2021. paplašinātu **asistentu pakalpojumu** pieejamību personām ar invaliditāti^{50,51}, paaugstinātu asistentu atlīdzību un mazinātu birokrātiju atbalsta piešķiršanā. Pakalpojums būs pieejams arī bērniem ar invaliditāti, kuriem nav nepieciešama nepārtraukta diennakts aprūpe, bet vajadzīgs pavadonis, pārvietojoties ārpus mājokļa. Pašvaldības papildus finansēs arī sociālās aprūpes pakalpojumus bērniem ar smagu **invaliditāti**.

Tāpat 2021. gadā plānots pabeigt jaunas metodoloģijas izstrādi iztikas minima patēriņa preču un pakalpojuma groza noteikšanai, kas kalpos kā references vērtība valsts sociālo pabalstu un sociālās palīdzības ietvaros noteikto pabalstu apmēriem.

Rosinātie pasākumi **Covid-19 krīzes sekū mazināšanai** ir vērsti uz dažādām mērķa grupām, un ieviesto pasākumu kopums, to saturs un ilgums būtiski atšķiras 2020. gada pavasarī un rudenī.

Nodarbinātības jomā atbalstu saņem gan strādājošie, gan bez darba palikušie cilvēki. Atbalstot strādājošos, tiek nodrošināta **piemaksa pie dīkstāves atbalsta** par katru apgādībā esošu bērnu vecumā līdz 24 gadiem. Darbiniekiem, kas saslimuši ar Covid-19 vai atrodas mājas karantīnā kā kontaktpersonas, **slimības pabalstu izmaksā jau no darbnespējas pirmās dienas**.

Ieviests **jaunā speciālista pabalsts** personām, kuras gada laikā pirms ārkārtējās situācijas ir absolvējušas augstskolu vai koledžu un ārkārtējās situācijas laikā vai 3 mēnešus pēc tās beigām ieguvušas bezdarbnieka statusu.

⁴⁸ EK Strukturālo reformu dienesta programmas projekta "Latvijas invaliditātes novērtēšanas sistēmas izvērtējums un pilnveidošana" ietvaros 2020. gada decembri.

⁴⁹ MK 18.02.2020. izskatīts informatīvais ziņojums "Par nepieciešamajiem pilnveidojumiem invaliditātes noteikšanas sistēmā un nodarbinātības atbalsta pakalpojumos personām ar invaliditāti".

⁵⁰ Atbilstoši ar MK 09.10.2020. rīkojumu Nr.592 "Par konceptuālo ziņojumu "Par asistenta pakalpojuma pašvaldībā pilnveidošanu"" atbalstītajam konceptuālajam ziņojumam.

⁵¹ Attiecīgie grozījumi Invaliditātes likumā pieņemti 2020. gada 23. novembrī, pakārtotais regulējums par pakalpojuma nodrošināšanas nosacījumiem un kārtību ir izstrādes procesā un jāpieņem līdz 1. jūlijam.

Cilvēki, kas zaudējuši darbu un pandēmijas dēļ nav to atraduši, var pēc bezdarbnieka pabalsta izmaksas beigām saņemt **bezdarbnieka palīdzības pabalstu** 180 eiro mēnesī, tāpat bezdarbnieks var arī uz laiku līdz 4 mēnešiem klūt par nodarbināto, saglabājot bezdarbnieka statusu. Noteikti arī citi atbalsta pasākumi.

Pārstrukturējot ESF atbalsta līdzekļus, ir radīta iespēja saņemt bezmaksas konsultācijas par darba vides riskiem, jo īpaši par bioloģisko risku identificēšanu un ierobežošanu darbā, tai skaitā Covid-19 risku mazināšanu un novēršanu. Tieks organizēti **specializēti semināri par bioloģiskajiem riskiem, tehniski organizatoriskiem pasākumiem** darba vietās, **par attālinātā darba pareizu organizēšanu**, ir apkopoti **labās prakses** piemēri Covid-19 ierobežošanai un videomateriāli par attālināto darbu un praktiski piemēri veselības risku mazināšanai, strādājot ārpus biroja. Visa informācija pieejama www.stradavesels.lv.

Covid-19 apstākjos notiek aktīva sadarbība ar pašvaldībām, lai nodrošinātu atbalstu **dažādām iedzīvotāju grupām**. Valsts nodrošina **mērķdotāciju** pašvaldībām izdevumu segšanai 50 % apmērā no personai piešķirtā pabalsta krīzes situācijā, bet ne vairāk kā 40 eiro mēnesī (par laika periodu no 2020. gada 12. marta līdz 2020. gada 31. jūlijam un no 2020. gada 9. novembra līdz 2021. gada 31. janvārim) un ne vairāk kā 75 eiro mēnesī (par laika periodu no 2021. gada 1. februāra līdz 2021. gada 30. jūnijam).

Izsludinātās ārkārtējās situācijas laikā un vienu kalendāra mēnesi pēc tās beigām pašvaldība ģimenēm vai personām, kurām tiek izmaksāts pabalsts krīzes situācijā, t. sk. audžuģimenēm un aizbildņiem, nodrošinās papildus 50 eiro par katru aprūpē esošu bērnu līdz 18 gadu vecumam. Trūcīgajiem, maznodrošinātajiem, patversmju klientiem, dienas aprūpes un krīzes centru apmeklētājiem un mājaprūpes saņēmējiem valsts finansē un pašvaldības izsniedz **bezmaksas sejas aizsargmaskas**.

2020. gadā **paplašinājies sociālo darbinieku un sociālo mentoru pakalpojumu apjoms patvēruma meklētājiem**, bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu, kas sniegs SIF īstenotā Eiropas Sociālā fonda projekta "Dažādības veicināšana" ietvaros. Sakarā ar notikumiem Baltkrievijā attiecībā pret iepriekšējo periodu ir pieaudzis klientu skaits no Baltkrievijas, kā arī 2020. gadā īpaša sociālo darbinieku un sociālo mentoru uzmanība tika pievērsta ģimenēm ar bērniem – skolēniem, kuri mācījās attālināti.

Lai novērstu Covid-19 izplatību **ilgstošas sociālās aprūpes iestādēs**⁵², noteikts nepieciešams nodrošinājums ar individuāliem aizsardzības līdzekļiem, piemaksas sociālo pakalpojumu sniedzējiem, kas aprūpē Covid-19 skartos un to kontaktpersonas, kā arī izstrādāts darbinieku vakcinācijas plāns, savlaicīga vīrusa izplatības diagnosticēšana un preventīvas darbības.

Ārkārtējās situācijas laikā ieviesta atvieglota kārtība lēmumu pagarināšanai par asistenta pakalpojumu nodrošināšanu personām ar invaliditāti, tāpat automātiski tiek pagarināts trūcīgas vai maznodrošinātas personas statuss.

Izglītība

Kompensēts pedagogu darbs attālinātā mācību procesa nodrošināšanā 2020./2021. mācību gada pirmajā semestrī 1,1 milj. eiro apmērā. Tādējādi līdz gada beigām piemaksas saņēma vispārējās izglītības iestāžu 7.–12. klašu pedagogi, profesionālās pamatzglītības, arodzglītības un profesionālās vidējās izglītības programmu pedagogi, kā arī 1.–6. klašu pedagogi, kuri īstenoja attālināto mācību procesu.

⁵² Izstrādāts un Ministru kabinetā 2021. gada 26. janvārī apstiprināts visaptverošs un starpdisciplinārs rīcības plāns.

Piešķirta piemaksa pirmsskolas un speciālās izglītības iestāžu pedagojiem, pedagogu palīgiem un auklēm par darbu Covid-19 pandēmijas laikā. Kopumā šim mērķim valdība piešķīra 6,3 milj. eiro no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem".

Piešķirta piemaksa individuālo konsultāciju apmaksai vispārējās izglītības iestāžu skolotājiem, kā arī profesionālās izglītības iestāžu vispārizglītojošo mācību priekšmetu skolotājiem, kas sagatavo izglītojamos valsts pārbaudes darbiem Covid-19 pandēmijas laikā. Kopumā šim mērķim valdība piešķīra 12,3 milj. eiro no valsts budžeta programmas „Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem”.

Monitorējot kopējo situāciju izglītības iestādēs Covid-19 pandēmijas izplatības apstākļos 10.11.-26.11.2020., noorganizētas 66 tiešsaistes sarunas ar vispārējās izglītības iestādēm (t. sk. valsts ģimnāzijām, speciālās izglītības iestādēm) un desmit pirmsskolas izglītības iestādēm, lai saņemtu informāciju par aktuālajām norisēm mācību procesa organizēšanā un īstenošanā, izzinātu problēmautājumus, nepieciešamo atbalstu, kā arī labās prakses piemērus. Organizēti vebināri un konsultācijas pašvaldību izglītības pārvaldēm un pedagojiem par Covid-19 ierobežošanas aktuāliem jautājumiem, attālināto mācību plānošanu un pilnveidotā mācību satura ieviešanu.

2021. gadā **piešķirts finansējums** 1,094 milj. eiro apmērā **digitālo un citu mācību līdzekļu iegādei**, lai nodrošinātu mācību satura digitalizāciju.

Nodrošināta **iespēja pedagojiem apgūt digitālo pratību attālināta mācību procesa** nodrošināšanai – pilnveides kursi pedagogu izglītības iestāžu vadības komandām, pedagojiem, individuālu attālinātu mācību nodrošinājums pirmsskolas un sākumskolas pedagojiem, kā arī mācību priekšmetu skolotājiem.

Sagatavoti metodiskie materiāli atbalsta nodrošināšanai izglītības iestādēm attālināto mācību laikā, piem., vadlīnijas mācību satura plānošanai un īstenošanai Covid-19 izplatības laikā un skolēnu/audzēkņu mācību snieguma vērtēšanai vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs.

Tiek veidots modulārs **tiešsaistes e-mācību vides risinājums** uz Moodle bāzes ar iekļautiem videokonferenču un saziņas risinājumiem un iespēju skolām pievienot savus materiālus. 2021. gada janvārī uzsākta mācību vides pilotēšana 14 izglītības iestādēs. Plānots, ka no 2021./22. mācību gada visām skolām tā būs pieejama bez maksas.

Līdz šim **iegādātas 5266 viedierīces** 436 732 eiro apmērā, 1000 viedierīces saņemtas dāvinājumā, kā arī nodrošināts 6261 dators pašvaldību vispārējās izglītības iestādēm 3969 724,44 eiro apmērā. Plānota **354 portatīvo datoru iegāde un programmatūras un licenču iegāde 56 datoriem** IZM padotībā esošajām desmit izglītības iestādēm 274 460 eiro apmērā.

Izstrādāts un valdībā apstiprināts konceptuāli **jauns augstskolu iekšējās pārvaldības modelis⁵³**, kas paredz atbilstoši pasaules labajai praksei augstskolu pārvaldības jomā arī Latvijā nodalīt akadēmisko un stratēģisko lēmumu pieņemšanu. Lai to īstenotu, augstskolu iekšējās pārvaldības sistēmās ir jāievieš padomes, kas spētu efektīvi garantēt augstskolu autonomiju, atvērtību un caurskatāmību, kamēr senāts nodrošinātu akadēmisko brīvību, zinātnes un izglītības ekselenci.

Apstiprināts konceptuāli **jauns doktora studiju programmu īstenošanas un finansēšanas modelis⁵⁴**, kas paredz noteikt lielāku atbildību augstskolām par doktora studiju programmu kvalitāti, doktorantūras skolu izveidi, jaunu doktora grāda piešķiršanas jeb promocijas procesu, kā arī citus risinājumus, lai nodrošinātu doktora studiju programmu

⁵³ MK 04.03.2020. rīkojums Nr. 94 "Par konceptuālo ziņojumu "Par augstskolu iekšējās pārvaldības modeļa maiņu"".

⁵⁴ MK 25.06.2020. rīkojums Nr. 345 "Par konceptuālo ziņojumu "Par jauna doktorantūras modeļa ieviešanu Latvijā"".

īstenošanas atbilstību Zalcburgas principiem un rekomendācijām. Doktorantūras finansēšanas modelis paredz stiprināt doktora studiju programmu ciešāku sasaisti ar pētniecību, lai sekmētu doktora grāda iegūšanu optimālā laikā (trīs līdz četros gados), tādējādi veicinot Latvijas zinātnes cilvēkkapitāla ataudzi.

2020. gadā Eiropas Komisijas strukturālo reformu atbalsta programmas ietvaros uzsākts **projekts jauna akadēmiskās karjeras ietvara veidošanai**, kas turpināsies līdz 2021. gada beigām. Projekta mērķis ir reformēt pašreizējo akadēmiskās karjeras sistēmu, ieviešot Eiropas un starptautiskajai labajai praksei atbilstošu jaunu akadēmiskās karjeras ietvaru.

2020. gadā ar Eiropas Savienības ERASMUS+ K3 programmas *Support for policy reforms* atbalstu uzsākts īstenot projektu augstskolu institucionālās akreditācijas ietvara sagatavošanai, kas turpināsies līdz 2022. gada vidum. Projekta mērķis ir pilnveidot kvalitātes nodrošināšanas sistēmu Latvijā un ieviest ciklisku augstākās izglītības institūciju akreditāciju kā galveno kvalitātes nodrošināšanas procedūru, tādējādi samazinot pašreizējo kvalitātes nodrošināšanas procedūru pārklāšanos, administratīvo slogu un novērtēšanas procedūru izmaksas.

Palielināts minimālās stipendijas apmērs 2020./2021. mācību gadam un precīzi kritēriji stipendijas piešķiršanai, lai vienādotu stipendijas piešķiršanas nosacījumus visās profesionālās izglītības iestādēs. Palielināts stipendiju apmērs un skaits pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas), bakalaura un maģistra līmeņa studijām Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošajās koledžās un augstskolās.

Lai mazinātu Covid-19 ietekmi un **paātrinātu digitālo risinājumu ieviešanu augstākajā izglītībā**, 2020. gada jūnijā/jūlijā pieņemti lēmumi par ES struktūrfondu virssaistību novirzīšanu augstākās izglītības digitalizācijai un digitālo prasmju apguvei 8 milj. eiro apmērā.

Lai **mazinātu Covid-19 inficēšanās riskus**, atbilstoši PVO rekomendācijām izstrādāti un MK akceptēti⁵⁵ priekšlikumi gaisa kvalitātes uzlabošanai izglītības iestādēs. Profesionālās izglītības iestādes apgādātas ar vienreiz lietojamām sejas maskām noslēguma eksāmenu norisei.

Tiek īstenota ELGF finansētā **atbalsta programma** izglītības iestāžu **apgādei** ar augļiem, dārzenjiem un pienu, tostarp rodot risinājumus produktu izdalīšanai attālināta mācību procesa laikā, kā arī īstenoti izglītojošie un informēšanas pasākumi par veselīgu uzturu. Kopumā programmā piedalās 92 % pirmsskolas un 1.–9. klašu skolēnu.

Erasmus+ programmas mobilitāšu un stratēģisko partnerību projektu īstenotājiem Covid-19 krīzes apstākļos dota iespēja plānotās starptautiskās sadarbības un pieredzes apmaiņas aktivitātes realizēt **virtuāli**. Papildus projektu īstenotājiem sniegta iespēja piešķirtā finansējuma daļu novirzīt ārkārtas tehniskajam nodrošinājumam (tehnikas īrei, tiešsaistes pakalpojumu licences iegādei u. c.) virtuālo vai kombinēto mobilitāšu īstenošanai.

2020. gadā *Erasmus+* programmā tika papildus izsludināti **divi stratēģisko partnerību konkursi Covid-19 krizes radīto seku mazināšanai izglītībā**, lai jauniešiem un pieaugušajiem palīdzētu pārvarēt ekonomiskos un sociālos izaicinājumus ar inovatīvām un radošām pieejām. Šo konkursu ietvaros organizācijas varēja veidot partnerības digitālās izglītības vides sagatavošanai skolu, augstākās un profesionālās izglītības sektorā un radošuma partnerības skolu un pieaugušo izglītības sektorā, kā arī jaunatnes jomā. Latvijai šo projektu atbalstam tika piešķirts papildu finansējums 1 827 508 eiro apmērā. Finansējums piešķirts 11 projektiem izglītības jomā: 4 – skolu

⁵⁵ Informatīvais ziņojums "Par priekšlikumiem gaisa kvalitātes uzlabošanai izglītības iestādēs ar mērķi mazināt Covid-19 inficēšanas risku" (izskatīts MK 22.12.2020. (prot. Nr. 86 4. §)).

sektorā, 3 – profesionālās izglītības sektorā, 2 – augstākās izglītības sektorā un 2 – pieaugušo izglītības sektorā. Jaunatnes jomā finansējums piešķirts 6 projektiem.

Jaunatnes politikas valsts programmas ietvaros sniegs **atbalsts** pašvaldībām starpnovadu un to institūciju sadarbības projektu īstenošanai administratīvi teritoriālās reformas kontekstā jaunizveidojamo pašvaldību ietvaros, lai nodrošinātu jaunatnes politikas kopīgu plānošanu un īstenošanu, kopumā aptverot 65 no 119 pašvaldībām. Sniegts atbalsts 15 jaunatnes organizācijām darbībai un līdzdalības nodrošināšanai valsts un starptautiskajā jaunatnes politikā un sešām jauniešu aktivitātēm, kas vērotas uz jauniešu iekļaušanu sabiedrībā, mazinot pret jauniešiem vērsto vardarbību un veicinot jauniešu garīgo veselību. Jaunatnes politikas kvalitātes celšanai uzlabots Jaunatnes konsultatīvās padomes kā galvenās konsultatīvās padomes jaunatnes politikā darbības regulējums un izveidots jauns personālsastāvs. Darbā ar jaunatni iesaistītajām personām ir nodrošināts informatīvs **atbalsts** tiešsaistes kursu un semināru veidā pārejai uz digitālo vidi.

Nodrošināta pieaugušo nodarbināto iesaiste attālinātā mācību procesā **digitālo prasmju pilnveidei** dažādās tautsaimniecības nozarēs.

Veselības aprūpe

2020. gadā veselības jomā galvenā uzmanība koncentrēta uz epidemioloģiskās drošības pasākumiem sabiedrībā Covid-19 pandēmijas laikā un veselības aprūpes sektora stiprināšanu, lai nodrošinātu pieejamu diagnostiku un ārstniecību visiem.

Veselības joma nodrošina epidemioloģiskās situācijas monitoringu Covid-19 pandēmijas laikā, kas ietver epidemioloģisko uzraudzību, kā arī inficēto un kontaktpersonu apzināšanu. Ņemot vērā aktuālakos datus, tiek **noteikti nepieciešamie epidemioloģiskās drošības un pretepidēmijas pasākumi sabiedrības veselības aizsardzībai** no SARS-CoV-2 koronavīrusa izraisītās Covid-19 slimības, kas regulāri tiek pārskatīti, papildināti un precizēti.⁵⁶

Brīdī, kad Covid-19 pandēmijas krīze vērsās plašumā un pasaule izraisīja dažādu izejvielu trūkumu, Veselības ministrija, Ārlietu ministrija un Latvijas vēstniecības **meklēja iespējas iepirkт diagnostiskos testus, sejas maskas un izejvielas gan Āzijā, gan NVS valstīs** (piem., plastmasa sejas vairogu ražošanai, farmācijas izejvielas).

Lai stiprinātu veselības aprūpes sektoru cīnai pret Covid-19, līdz ar ārkārtējās situācijas izsludināšanu^{57,58} tika atļauts **ārstniecības personām un citiem nodarbinātajiem, kas iesaistīti Covid-19 izraisīto seku novēršanā, noteikt lielāku maksimālu pieļaujamo virsstundu skaitu**⁵⁹. Virsstundu darba kompensēšanai par laika periodu no 2020. gada 1. marta līdz 9. jūnijam tika piešķirts papildu finansējums 1 246 071 eiro apmērā⁶⁰.

Lai motivētu ārstniecības personas un citus nodarbinātos darbam Covid-19 apstākjos un piesaistītu papildu personālu, tika **piešķirts papildu finansējums piemaksu nodrošināšanai atbildīgo institūciju ārstniecības personām un citiem nodarbinātajiem par darbu paaugstināta riska un slodzes apstākjos**. Kopējais

⁵⁶ Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumi Nr. 360 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai".

⁵⁷ Ministru kabineta 2020. gada 12. marta rīkojums Nr. 103 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (prot. Nr. 11 1. §).

⁵⁸ Ministru kabineta 2020. gada 6. novembra rīkojums Nr. 655 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (prot. Nr. 69 2. §).

⁵⁹ Virsstundu darba laiks pārsniedz Darba likumā un Ārstniecības likuma 53.¹ panta otrajā daļā noteikto maksimālo virsstundu laiku.

⁶⁰ Ministru kabineta 2020. gada 3. novembra rīkojums Nr. 640 "Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem"" (prot. Nr. 67 5. §).

piešķirtais finansējums par laika periodu no 2020. gada 1. marta līdz 2021. gada 31. martam nepārsniedz 107,51 milj. eiro.

Lai Covid-19 izplatības laikā samazinātu pacientu nepieciešamību apmeklēt klātienē ģimenes ārstus un ārstus speciālistus, vienlaikus nepasliktinot saņemto veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti, tika **ieviestas attālinātas ģimenes ārstu un ārstu speciālistu konsultācijas**. Tāpat arī pilnveidota normatīvā kārtība⁶¹, lai nodrošinātu iespēju akūtu augšējo elpceļu infekciju gadījumā par laiku no darbnespējas pirmās dienas līdz darbnespējas trešajai dienai **bez personas personīgas apskates (attālināti) izsniegt darbnespējas lapu B.**

Lai nodrošinātu **operatīvu informāciju par pieejamajiem resursiem ārstniecības iestādēs**, kuras sniedz neatliekamo medicīnisko palīdzību, veikti grozījumi normatīvajā regulējumā.⁶² Šī informācija tiek izmantota pacientu hospitalizācijas plūsmas organizēšanai un resursu monitorēšanai ārstniecības iestādēs, lai nodrošinātu pacienta hospitalizēšanu veselības stāvoklim atbilstošā ārstniecības iestādē, kā arī, strauji pieaugot pacientu skaitam, operatīvi pārstrukturētu pieejamos resursus un nodrošinātu nepieciešamo veselības aprūpi.

Lai mazinātu Covid-19 infekcijas izplatīšanos, **Latvija pieteikusies dažādu ražotāju vakcīnām**. Jau 2020. gada oktobrī, balstoties uz EK Covid-19 vakcinācijas stratēģiju un komunikāciju par vienotu rīcību pret Covid-19, tika **sagatavota informācija par nepieciešamajiem un pieejamajiem resursiem, lai tiktu sasniegti noteiktie mērķi prioritāri vakcinējamo sabiedrības grupu aptveres un kolektīvās imunitātes nodrošināšanai**.⁶³ Atbilstoši tai kolektīvā imunitāte ir iegūstama, ja efektīvas vakcinācijas rezultātā imunitāte pret vīrusu izveidojusies 70–80 % iedzīvotāju. Vakcīnu iegāde plānota tā, lai varētu nodrošināt vismaz 70 % iedzīvotāju vakcināciju. Kā prioritārās grupas vakcinācijai pret Covid-19 atbilstoši EK rekomendācijām noteikti veselības aprūpes un ilgstošas sociālās aprūpes centru darbinieki, personas virs 60 gadu vecuma, personas ar hroniskām slimībām, kā arī personas, kas pilda sabiedrībai nozīmīgas funkcijas ārpus veselības aprūpes sektora, proti, operatīvo dienestu darbinieki, izglītības iestāžu darbinieki, bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēji, tautsaimniecībai nozīmīgu nozaru darbinieki. 2021. gada janvārī Ministru kabinetā iesniegts informatīvais ziņojums "Par Covid-19 vakcīnu iepirkšanu", kā arī informatīvie ziņojumi "Par Moderna ražoto vakcīnu pret Covid-19 devu iegādi", "Par CureVac ražoto vakcīnu pret Covid-19 devu iegādi". Īstenojot vakcinācijas stratēģiju, plānots līdz 2021. gada jūlijam vakcinēt vismaz 60 % Latvijas iedzīvotāju, kas vecāki par 16 gadiem. Atbilstoši Veselības ministrijas aprēķiniem visu vakcīnu iegādes, loģistikas un ievades nodrošināšanai nepieciešams finansējums ne vairāk kā 81 040 223 eiro apmērā⁶⁴.

Lai nodrošinātu efektīvu Covid-19 vakcīnu ieviešanas stratēģiju un stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanas uzraudzību, kā arī nemot vērā sekmīgas iedzīvotāju vakcinācijas nozīmīgumu un to, ka vakcinācijas programma uztverama kā liela loģistikas operācija, kurā jāiesaista dažādu nozaru speciālisti un jāmobilizē liela daļa sabiedrības, **tieka veidots vakcinācijas pret Covid-19 pārvaldības mehānisms**, kas tiks realizēts vairākos līmeņos,⁶⁵ tai skaitā ir izveidots vakcinācijas projekta birojs. Ir uzsākta iedzīvotāju

⁶¹ 2020. gada laikā veiktie grozījumi Ministru kabineta 2001. gada 3. aprīļa noteikumos Nr. 152 "Darbnespējas lapu izsniegšanas un anulēšanas kārtība".

⁶² Ministru kabineta 2009. gada 20. janvāra noteikumi Nr. 60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām".

⁶³ 2020. gada oktobrī Ministru kabinetā iesniegts informatīvais ziņojums "Par Covid-19 vakcīnu ieviešanas stratēģiju".

⁶⁴ MK 20.10.2020. prot. Nr. 62 40. §, MK 01.12.2020. prot. Nr. 78 3. §, MK 08.01.2021. prot. Nr. 3 1. §, MK 14.01.2021. prot. Nr. 5 37. §, MK 21.01.2021. prot. Nr. 8 45. §.

⁶⁵ MK 14.01.2021. pieejemts informatīvais ziņojums "Par vakcinācijas pret Covid-19 projekta pārvaldību".

vakcinācija atbilstoši prioritāri vakcinējamām iedzīvotāju grupām, kā arī tiek plānoti pasākumi masveida vakcinācijai.

Ministru kabinetā skatīti arī **priekšlikumi veselības nozares kapacitātes celšanai un noturības stiprināšanai, lai sagatavotos iespējamiem atkārtotiem infekcijas uzliesmojumiem**, iekļaujoties ekonomikas noturības konceptā.⁶⁶

Lai nodrošinātu Covid-19 krīzes pārvarēšanu veselības jomā, **ES fondu atbalsta ietvaros piesaistīts papildu finansējums slimnīcu infrastruktūras pielāgošanai, ārstniecības personu piesaistei darbam sabiedrības veselības krīžu novēršanai un Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta autoparka atjaunošanai**, kopumā papildus piesaistot nozarei 128 milj. eiro.

Veselības ministrija ir iesniegusi projekta pieteikumu Eiropas Solidaritātes fonda atbalstam par kopējo izdevumu summu ~178 milj. eiro par tiešajiem ar Covid-19 ierobežošanu saistītajiem izdevumiem 2020. gada martā–jūnijā, kas atbilst atbalsta summai ~ 7.7 milj. eiro. Par minētā atbalsta saņemšanu šobrīd Iemj Eiropas Komisijas dienesti.

Līdztekus rasti arī risinājumi, **lai samazinātu ar Covid-19 pandēmiju saistīto sociālekonomisko procesu negatīvo ietekmi uz sabiedrības un indivīda psihisko veselību** un ilgtermiņā uzlabotu Latvijas sabiedrības labklājību.⁶⁷ Realizējamie pasākumi paredz:

- 1) psiholoģiskās palīdzības un psihiskās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības palielināšanu Latvijas iedzīvotājiem;
- 2) speciālistu savstarpējās sadarbības uzlabošanu psihiskās veselības aprūpes nozarē, t. sk. ģimenes ārstu prakšu motivēšanu iesaistīties pacientu psihiskās veselības novērtēšanā un uzraudzīšanā;
- 3) psihoempcionālu atbalstu medicīniskajam personālam;
- 4) regulāru un salīdzināmu iedzīvotāju psihiskās veselības monitoringu Covid-19 pandēmijas laikā.

Minēto pasākumu īstenošanai Ministru kabinets uzdevis piešķirt Veselības ministrijai finansējumu 7 111 208 eiro apmērā no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem".

2020. gadā paralēli ar Covid-19 pandēmiju saistīto procesu risināšanai tika arī veiktas vairākas izmaiņas, lai attīstītu veselības aprūpes sistēmu, t. sk. nodrošinātu kvalificētu ārstniecības personu esību veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanai. 2020. gadā **izstrādāts jauns atalgojuma modelis** un par 10 % tarifā **palielināta vidējā darba samaksa ārstniecības personām**, izņemot rezidentus, kuriem palielinājums nodrošināts 20 % apmērā, salīdzinot ar 2019. gadu. Piemēram, minimālā darba samaksa ārstiem 2020. gadā tika palielināta par 108 eiro (no 1079 eiro uz 1187 eiro), medicīnas māsām par 71 eiro (no 714 eiro uz 785 eiro). Atalgojuma pieaugums nodrošināts arī 2021. gadā – vidējā darba samaksa ārstniecības personām tarifā palielināta vidēji par 25,39 %, salīdzinot ar 2020. gadu, savukārt minimālā darba samaksa ārstiem palielināta par 302 eiro (no 1187 eiro uz 1489 eiro), bet medicīnas māsām par 200 eiro (no 785 eiro uz 985 eiro).

⁶⁶ 2020. gada 8. decembrī Ministru kabinetā atbalstītais informatīvais ziņojums "Veselības nozares kapacitātes celšana un noturības stiprināšana Covid-19 apstākļos Latvijā".

⁶⁷ 2021. gada 19. janvārī Ministru kabinetā atbalstītais informatīvais ziņojums "Par nepieciešamajiem pasākumiem 2021. gadam un turpmāk ik gadu, lai samazinātu ilglaicīgu negatīvo ietekmi uz sabiedrības psihisko veselību, ko rada COVID-19 pandēmija".

Sabiedrībā, kā arī pašu ārstniecības personu vidū nav vienprātības par šī brīža atalgojuma sistēmas taisnīgumu, caurskatāmību un saprotamību. Meklējot efektīvāko risinājumu, lai uzlabotu ārstniecības personu atalgojuma sistēmu, Veselības ministrija sadarbībā ar Valsts kanceleju 2019. gada novembrī uzsāka **ārstniecības personu atalgojuma modeļa izstrādi**, definējot individuālās algas noteikšanas kritērijus un darba samaksas mainīgās dajas proporciju. Izstrādājot jauno ārstniecības personu atalgojuma modeļi, galvenais mērķis bija, lai darba samaksas sistēma būtu motivējoša un caurskatāma kā vienas ārstniecības iestādes ietvaros, tā arī valsts apmaksātajā veselības aprūpes sistēmā kopumā.

Jau 2019. gadā tika pieteikta māsu profesijas reforma,⁶⁸ kas paredz māsu kompetenču un praktisko iemaņu paplašināšanu, kā arī profesionālās pilnveides procesa uzlabošanu, lai jau šobrīd praktizējošām māsām nodrošinātu atbilstošu kompetenču līmeni. Lai **ieviestu māsas profesijas profesionālās izglītības sistēmu**,⁶⁹ pilnveidots normatīvais regulējums,^{70, 71} kurā precīzēta māsas (vispārējās aprūpes māsas) profesijas kompetence atbilstoši māsas profesijas standartam, māsas profesijas kompetencē ietverot līdzšinējās ambulatorās aprūpes, internās aprūpes un ķirurģiskās aprūpes māsas kompetences, kā arī vienkāršota māsas (vispārējās aprūpes māsas) profesijas specializācijas iegūšana. Lai pilnībā ieviestu māsas profesijas un specialitāšu konceptu, 2021. gadā tiks turpināta noteikumu projekta izstrāde, paredzot izmaiņas Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra noteikumos, kā arī atsakoties no sertifikācijas procesa māsu praksē.

Lai uzlabotu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, **turpināti atbalsta pasākumi ārstniecības personu piesaistei darbam reģionos ārpus Rīgas**. Projekta ietvaros piesaistīti 77 ārsti, 143 ārsta palīgi, 5 ergoterapeiti, 13 fizioterapeiti, 352 māsas palīgi, 148 medicīnas māsas, 10 vecmātes un nodotas 13 ģimenes ārstu prakses, kuras pārņēmuši 14 ģimenes ārsti.

Lai uzlabotu stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti, 2020. gadā **pabeigta slimnīcu līmeņu 1. vērtēšanas kārtu**. 26 slimnīcās tika veiktas pārbaudes un izvērtēta sniegtā pakalpojumu atbilstība slimnīcu līmenim. Latvijā slimnīcas tiek klasificētas piecos līmeņos pēc to sniegtā pakalpojumu sarežģītības. Pārbaudēs un pārrunās ar slimnīcām un iesaistītajām pašvaldībām secināts:

- 1) slimnīcās ārsti strādā vairākās nodaļās vienlaikus, lai izpildītu līmenim noteiktās prasības;
- 2) slimnīcās nav pietiekama hronisko pacientu aprūpe;
- 3) septiņās ārstniecības iestādēs nav pietiekams dzemdību skaits, lai nodrošinātu kvalifikācijas uzturēšanu ārstam;
- 4) ķirurģiskā aktivitāte viena līmeņa slimnīcās atšķiras.

Pēc slimnīcu līmeņu izvērtēšanas sagatavots un iesniegts izskatīšanai Ministru kabinetā informatīvais ziņojums "Par slimnīcu sniegtā pakalpojumu atbilstību noteiktam slimnīcu līmenim".

⁶⁸ Konceptuālais ziņojums "Par māsu profesijas attīstību", apstiprināts ar Ministru kabineta 2019. gada 29. oktobra rīkojumu Nr. 537.

⁶⁹ Konceptuālā ziņojuma "Par māsas profesijas turpmāko attīstību" II sadaļas 1. nodaļā ietvertā 1. risinājuma un II sadaļas 2. nodaļā ietverto pasākumu ieviešanai.

⁷⁰ Grozījumi likumā "Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu".

⁷¹ Ministru kabineta 2020. gada 10. decembra noteikumi Nr. 737 "Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 24. marta noteikumos Nr. 268 "Noteikumi par ārstniecības personu un studējošo, kuri apgūst pirmā vai otrā līmeņa profesionālās augstākās medicīniskās izglītības programmas, kompetenci ārstniecībā un šo personu teorētisko un praktisko zināšanu apjomu"".

Lai radītu **visaptverošu, uz cilvēku centrētu paliatīvo aprūpi**, kas neatkarīgi no iedzīvotāju sociālekonomiskā stāvokļa nodrošinātu savlaicīgus, kvalitatīvus un izmaksu ziņā pieejamus pakalpojumus, tai skaitā psihoemocionālo atbalstu dzīves nogalē gan cilvēkam, gan viņa ģimenei, Ministru kabinetā apstiprināts Veselības ministrijas un Labklājības ministrijas kopīgi sagatavotais konceptuālais ziņojums.⁷²

Cits būtisks veselības jomas virziens ir farmaceitiskās aprūpes un zāļu pieejamības uzlabošana. **Samazināta kompensējamo zāļu sarakstā iekļauto zāļu cena un pacientu līdzmaksājumi** par kompensējamām zālēm, no 2020. gada 1. aprīļa **ieviešot jaunu zāļu izrakstišanas un izsniegšanas kārtību**, kas paredz, ka izrakstot pacientam medikamentus no kompensējamo zāļu saraksta, receptē jānorāda zāļu starptautiskais nepatentētais nosaukums jeb SNN un aptiekā pacientam tiek izsniegti references jeb zemākās cenas līdzvērtīgas efektivitātes medikaments. Ieviestā kārtība veicinājusi arī racionālu zāļu lietošanu, jo pacientiem, ja vien nav medicīniska rakstura pamatojuma, aptiekā tiek izsniegtas līdzvērtīgas terapeitiskās efektivitātes zāles ar zemāko cenu. Jaunās kārtības ieviešanas rezultātā no 2020. gada aprīļa līdz novembrim pacientu kopējais līdzmaksājums par kompensējamo zāļu iegādi, salīdzinot ar šo pašu laika periodu 2019. gadā, ir samazinājies par 28,3 % jeb par 8,25 milj. eiro, bet lētāku līdzvērtīgas terapeitiskās efektivitātes kompensējamo zāļu skaits kompensējamo zāļu sarakstā palielinājies par 17 %.

No 2020. gada 1. aprīļa⁷³ **ieviests pienākums lieltirgotavām zāļu aprites uzskaiti veikt tikai elektroniski**, kā arī katru dienu sniegt šo informāciju Zāļu valsts aģentūrai, **tādējādi uzlabojot zāļu tirgus caurskatāmību**. Arī aptiekas savus pieprasījumus lieltirgotavām sniedz elektroniski. Šādas izmaiņas jauj pārraudzīt atlikušos zāļu krājumus valstī un, konstatējot zāļu nepieejamības riskus, laikus tos novērst, piemēram, kontrolējot un, ja nepieciešams, ierobežojot zāļu eksportu, kā arī novērst zāļu mākslīgas nepieejamības situācijas, kad zāles ir pieejamas lieltirgotavās, bet pacientiem nav pieejamas aptiekās. Rezultātā laikā no 2020. gada aprīļa līdz novembrim, salīdzinot ar šo pašu laika periodu 2019. gadā, ir **samazinājies ziņojumu skaits par zāļu nepieejamību aptiekās** par 39 %, kā arī **palielinājusies lētāko (references) līdzvērtīgas terapeitiskās efektivitātes kompensējamo zāļu pieejamība**. Tāpat minēto izmaiņu rezultātā tagad visu laiku ir pieejamas zāles, kuras ir akūti nepieciešamas ārstniecības procesa nodrošināšanai smagu hronisku slimību gadījumā, bet kurām bija pieejamības pārtraukumi to izvešanas dēļ uz citām valstīm. No aptiekām vairs nav saņemti ziņojumi par šo zāļu nepieejamību. Nosakot, ka izvest zāles var tikai tad, ja Latvijas pacientiem tās tiek nodrošinātas 1 mēneša patēriņam, 2020. gada augustā-decembrī, salīdzinot ar šo pašu periodu 2019. gadā, uz citām valstīm izvesto zāļu apgrozījums samazinājies vidēji par 55 %.

Līdz ar 2020. gada 9. jūnijā veiktajiem grozījumiem ir **paplašināts aptieku nodrošinātais farmaceitisko pakalpojumu klāsts ar zāļu piegādi mājās**⁷⁴. Šo izmaiņu rezultātā aptiekām ir atļauts piegādāt iedzīvotājiem zāles, tai skaitā recepšu zāles, arī viņu dzīvesvietā. Tas īpaši svarīgi cilvēkiem, kuriem nav iespēju vai ir apgrūtināta iespēja nokļūt līdz aptiekai, t. sk. novados un mazāk apdzīvotās vietās, kā arī personām, kuras atrodas fiziskā izolācijā savā dzīvesvietā un kurām nav iespēju izmantot pilnvarotas personas palīdzību zāļu iegādē.

⁷² Konceptuālais ziņojums "Par situāciju paliatīvajā aprūpē Latvijā un nepieciešamajām izmaiņām paliatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā", apstiprināts ar MK 15.12.2020. rīkojumu Nr. 744.

⁷³ Ministru kabineta 2020. gada 17. marta noteikumi Nr. 148 "Grozījumi Ministru kabineta 2007. gada 26. jūnija noteikumos Nr. 416 "Zāļu izplatīšanas un kvalitātes kontroles kārtība"".

⁷⁴ Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumi Nr. 365 "Grozījums Ministru kabineta 2007. gada 26. jūnija noteikumos Nr. 416 "Zāļu izplatīšanas un kvalitātes kontroles kārtība"".

2020. gadā **īstenoti vairāki veselības veicināšanas pasākumi**. 2020. gada pavasarī uzsākta un rudenī pabeigta Veselības ministrijas daļība "ZZ Čempionātā", īstenojot dažādas aktivitātes atkarību izraisošo vielu un procesu izplatības mazināšanai, psihiskās un fiziskās veselības veicināšanai. Aktivitātēs tika iesaistītas 40 klasses, kopumā 886 bērni un 42 pedagoģi.

2020. gadā uzsākta arī **Psihiskās veselības veicināšanas un profilakses programma**, lai veicinātu iedzīvotāju prasmes un sniegtu zināšanas savas un līdzcilvēku psihiskās veselības saglabāšanā un uzlabošanā. Programmas mērķauditorija – topošie un jaunie vecāki, iedzīvotāji vecumā virs 54 gadiem un 7.–9. un 10.–12. klašu skolēni.

2020. gadā uzsākts **pilotprojekts sirds un asinsvadu slimību riska faktoru noteikšanai un mazināšanai bērniem** ar mērķi izstrādāt un praksē pārbaudīt skolas vidē balstītu sirds un asinsvadu slimību riska faktoru mazināšanas programmu, kas ietver pasākumu kompleksu bērnu uztura, fizisko aktivitāšu paradumu uzlabošanai un atkarību (smēķēšanas) profilaksei, tādā veidā mazinot sirds un asinsvadu slimību riska faktorus jau bērna vecumā. Līdz 2020. gada beigām uzsāktas ārpusstundu sporta nodarbības 3. klasēm, informatīvās nodarbības bērniem par veselīgām uzkodām un to nozīmi sirds veselībā. Izstrādāti vairāki metodiskā atbalsta materiāli ģimenes ārstiem un pedagoģiem, kā arī kalendārs bērniem, kas saistošā veidā gada garumā uzrunās bērnus ar dažādiem uzdevumiem un izaicinājumiem un informēs par sirds veselību.

Apstiprināts **Alkoholisko dzērienu patēriņa mazināšanas un alkoholisma ierobežošanas rīcības plāns 2020.–2022. gadam**, kas tostarp paredz pasākumus alkoholisko dzērienu pieejamības un pieprasījuma mazināšanai. Pamatojoties uz to, 2021. gadā izstrādājami grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā un grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, lai ieviestu nepieciešamos ierobežojumus alkoholisko dzērienu reklāmas un mārketinga jomā, kā arī citus plānā iekļautos pasākumus.

Prioritāte veselības jomā šajā gadā ir masveida iedzīvotāju vakcinācija Covid-19 izplatības ierobežošanai un kolektīvās imunitātes izveidei. Vienlaikus tiks turpināta infekcijas epidemioloģiskā uzraudzība inficēto un kontaktpersonu apzināšanai.

Lai turpinātu uzsākto veselības aprūpes sistēmas reformu, kuras mērķis ir nodrošināt drošus un kvalitatīvus veselības aprūpes pakalpojumus iedzīvotājiem, 2021. gadā Veselības ministrija sadarbībā ar nozares speciālistiem **plāno pārskatīt slimnīcas līmenu definējumu pēc sniegto pakalpojumu apjoma** un noteiktos veselības aprūpes profilus, t. sk. ārstu speciālistu skaitu uzņemšanas nodaļā. Nemot vērā ārstu speciālistu trūkumu slimnīcās, papildus jau nodrošinātajiem slimnīcu un pašvaldību atbalsta pasākumiem ir plānots rast risinājumu speciālistu piesaistei darbam reģionu slimnīcās. Sadarbībā ar nozares speciālistiem plānots izstrādāt kirurģisko operāciju klasifikāciju, nosakot, kādas operācijas turpmāk veiks slimnīcas atbilstoši slimnīcu līmenim. Tāpat plānots turpināt vērtēt dzemdību palīdzības sniegšanu slimnīcās, kurās dzemdību skaits ir mazāks par 500 gadā.

Lai **attīstītu pakalpojumus onkoloģijā un paliativajā aprūpē**, paredzēts izstrādāt Onkoloģijas slimību ierobežošanas plānu 2022.–2024. gadam. Plāna izstrāde balstīta uz informatīvā ziņojumā "Onkoloģijas nozares attīstība Latvija"⁷⁵ ietverto skaidrojumu par onkoloģijas nozares aktualitātēm, problēmām un risinājumiem onkoloģisko slimību riska faktoru mazināšanai, organizētā vēža skrīninga koordinācijai un uzraudzībai, agrīnas diagnostikas uzlabošanai, ārstēšanai un dinamiskai novērošanai, paliativās aprūpes pilnveidošanai u. c. jautājumiem.

⁷⁵ Pieņemts MK 14.07.2020.

2020. gadā pieņemts lēmums **e-veselības sistēmas attīstīšanu** veikt secīgi – vispirms modernizēt novecojušo sistēmu un tad attīstīt tajā jaunas funkcionalitātes. Attiecīgi Nacionālais veselības dienests 2020. gada 4. ceturksnī izsludinājis atklātu konkursu, kura ietvaros paredzēta gan e-veselības sistēmas, gan Nacionālā veselības dienesta veselības aprūpes pakalpojumu norēķinu sistēmas tehniskā izpēte un nākotnes arhitektūras izstrāde. Sistēmas nākotnes arhitektūru iecerēts izstrādāt līdz 2021. gada beigām, pēc tam secīgi veikt sistēmas modernizāciju un jaunu funkcionalitāšu attīstīšanu. E-veselības sistēmas modernizēšanai Ministru kabinets 2020. gada oktobrī piešķira papildu valsts budžeta finansējumu (līdz 2023. gadam kopā 2 milj. eiro). Veselības nozares digitalizācijas projektiem, tai skaitā e-veselības sistēmas attīstīšanai 2021.–2027. gadā, paredzēts arī ES fondu finansējums.

Lai mazinātu Covid-19 ietekmi un veicinātu ekonomikas atjaunināšanu, Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna ietvaros paredzētas šādas reformas veselības nozarē, kopumā ieguldot 191,5 milj. eiro:

- 1) integrētu veselības aprūpes pakalpojumu koncentrācija cilvēkresursu pieejamības vietās;
- 2) veselības aprūpes sistēmas noturība pret epidemioloģiskajām krīzēm;
- 3) veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanas modeļu attīstība;
- 4) digitālā transformācija, attīstot ārstniecības iestāžu centralizētu informācijas sistēmu procesus un resursus efektīvai pārvaldībai, kā arī pilnveidojot veselības nozares datu pieejamību un analīzi.

Kultūra un nacionālā identitāte

2020. gada 16. jūnijā valdība no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem lēma piešķirt finansējumu **ieguldījumiem kultūras infrastruktūrā**, kas vienlaikus ir arī viens no plānotajiem pasākumiem Covid-19 izraisītās ārkārtējās situācijas seku pārvarēšanai, jo veicinās ekonomisko aktivitāti. 2020. gadā veikti ieguldījumi un piesaistīts finansējums kultūras infrastruktūras sakārtošanai (Liepājas Mūzikas, mākslas un dizaina vidusskola, Nacionālā mākslu vidusskola, Dailes teātris, Rundāles pils, Latvijas Nacionālā opera un balets, Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs), turpinās Latvijas Okupācijas muzeja pārbūve un uzsākta Padomju okupācijas upuru piemiņas memoriāla būvniecība.

Lai nodrošinātu **Latvijas Nacionālo arhīvu** (LNA) ar atbilstošu infrastruktūru un risinātu jautājumu par tā izmantotās infrastruktūras tehnisko stāvokli, kas vērtējams kā kritisks, valdība atbalstīja⁷⁶ LNA infrastruktūras optimizāciju, rodot saimnieciski izdevīgu risinājumu turpmākai LNA infrastruktūras attīstībai.

Lai nodrošinātu **ikviens iedzīvotājam attālinātu pieju kultūras pakalpojumiem**, turpinās informācijas aktualizēšana un apkopošana virtuālajā vidē⁷⁷ #Ēkultūra.

Lai mazinātu Covid-19 krīzes radīto negatīvo seku ietekmi uz kultūras nozari, 2021. gada 22. janvārī izsludināta Valsts kultūrkapitāla fonda (VKKF) administrētā atbalsta programma Covid-19 ietekmētajiem kultūras pasākumu rīkotājiem "**Kultūras pasākumu rīkotāju bīlešu kompensācija**".

Valdība š. g. 18. februārī⁷⁸ atbalstīja 2 milj. eiro piešķiršanu no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem VKKF mērķprogrammai "**Radošo personu nodarbinātības**

⁷⁶ Ministru kabineta 2020. gada 4. decembra rīkojums Nr. 737 "Par konceptuālo ziņojumu "Par Latvijas Nacionālā arhīva ēku kritisko stāvokli un turpmāko rīcību"".

⁷⁷ <https://www.km.gov.lv/lv/ekultura-digitalie-resursi-un-e-pakalpojumi>

⁷⁸ MK 18.02.2021. sēde (prot. Nr. 18 48. §).

programma". Tās ietvaros paredzēts sniegt atbalstu dīkstāvē esošajām radošajām pašnodarbinātajām personām, piešķirot radošās personas stipendiju 650 eiro mēnesī radošā darba veikšanai. Tieki prognozēts, ka uz atbalstu š. g. 1. pusgadā varētu pretendēt 1622 radošās personas, kuru darbība kultūras jomā noteikto Covid-19 ierobežošanas pasākumu dēļ ir apturēta.

Izsludināts atklāts konkurss valsts pētījumu programmas "**Latvijas kultūra – resurss valsts attīstībai**" ietvaros, kuras mērķis ir attīstīt cilvēkkapitālu un zināšanu bāzi humanitārajās zinātnēs, mākslas zinātnēs un sociālajās zinātnēs par procesiem Latvijas mākslinieciskās jaunrades un kultūras mantojuma jomā, to sociālo un ekonomisko ietekmi un ilgtspēju. Par uzvarētāju atzīts projekts "VPP "Kultūras kapitāls kā resurss Latvijas ilgtspējīgai attīstībai"(CARD)", kuru paredzēts īstenot no 2020. līdz 2022. gadam.

Apstiprināti MK noteikumi "Kārtība, kādā piešķir Eiropas kultūras galvaspilsētas nosaukumu 2027. gadam"⁷⁹ un izsludināta **Eiropas kultūras galvaspilsētas** nosaukuma piešķiršanas priekšatlase. 9 Latvijas pilsētas pieņēmušas lēmumu izstrādāt pieteikumu un kandidēt uz Eiropas kultūras galvaspilsētas titulu, plānojot pieteikumu iesniegšanu līdz š. g. 4. jūnijam.

Panākta vienošanās pagarināt Ziemeļvalstu un Baltijas valstu **mobilitātes programmu "Kultūra"**, kas Jaus turpināt atbalstīt profesionālu mākslinieku un kultūras darbinieku radošos braucienus, mākslinieku rezidences un īstermiņa un ilgtermiņa sadarbības tīklu izveidi.

Lai stiprinātu nacionālo identitāti, sociālo uzticēšanos, iedzīvotāju solidaritāti un sadarbību nacionālās identitātes un piederības, demokrātijas, kultūras un integrācijas attīstībai, valdība apstiprināja Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.⁸⁰

Nodrošināts **atbalsts nevalstiskajām organizācijām** 2020. gada valsts budžeta programmas "NVO fonds" ietvaros, nosakot projektu atbalstāmos virzienus atbilstoši valsts sabiedrības līdzdalības un saliedētības politikai. 2020. gadā tika izsludināts konkurss ar kopējo finansējumu 1,097 milj. eiro, savukārt programmas "NVO fonds" ietvaros projektiem pieejamais finansējums 2021. gadam ir 1 396 500 eiro.

2020. gada 18. decembrī tika izsludināts atklāts projektu iesniegumu konkurss par atbalstu NVO Covid-19 krīzes seku novēršanai 2021. gadā ar kopējo finansējumu **564 tūkst. eiro (finansējums tiek piešķirts no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem)**.

Mazākumtautību organizāciju atbalstam tika nodrošināts finansējums kultūras savpatnības saglabāšanai un attīstībai **123,4 tūkst. eiro apmērā**. Konsultējoties ar mazākumtautību biedrībām un apzinot viņu vajadzības, it īpaši Covid-19 krīzes apstākjos, tika īstenota **mazākumtautību līdzdalības veicināšanas programma visos Latvijas reģionos 80 tūkst. eiro apmērā**.

Vienojošas sociālās atmiņas programmu īstenošanai tika nodrošināts finansējums **117 tūkst. eiro apmērā**, atbalstot izglītojošus pasākumus Latvijas sabiedrībai par iedzīvotāju deportācijām un piemiņas pasākumus genocīda upuru atcerēi, informatīvus pasākumus par ebreju holokaustu un pasākumus, kuros sabiedrība iepazīstināta ar romu vēsturi un kultūru Latvijā, pieminot arī romu holokausta upurus Otrā pasaules kara laikā.

Stiprināta **latviešu valoda** kā sabiedrības saliedētības instruments, nodrošinot latviešu valodas mācības un sekmējot latviešu valodas lietotprasmi latviešu valodas klubos

⁷⁹ MK 28.07.2020. noteikumi Nr. 464 "Kārtība, kādā piešķir Eiropas kultūras galvaspilsētas nosaukumu 2027. gadam".

⁸⁰ Pieejemts MK 04.02.2021. (prot Nr. 12 24. §).

un integrācijas pasākumos trešo valstu pilsoņiem, tai skaitā starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, ES patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda projektu ietvaros.

Diasporas stiprināšanai un atbalstam valdība ir apstiprinājusi plānu darbam ar diasporu 2021.–2023. gadam⁸¹. Plāns ir pirmais starpnozaru diasporas politikas plānošanas dokuments, kas aptver Diasporas likumā noteiktos 4 rīcības virzienus diasporas atbalstam – latvisķas identitātes un piederības sajūtas Latvijai stiprināšana, latviešu valodas un kultūras saglabāšana ārpus Latvijas, diasporas pilsoniskās un politiskās līdzdalības veicināšana, diasporas iesaiste Latvijas tautsaimniecības un zinātnes attīstībā un atbalsts remigrācijai. Plānā kā svarīgs kultūras un latvisķas identitātes saglabāšanas uzdevums ir Dziesmu un deju svētku tradīciju turpināšana diasporas mītņu zemēs, vairākpaudžu 3x3 un jauniešu 2x2 saietu organizēšana, kā arī aktivitātes, kas saistītas ar diasporas kultūras un vēstures mantojuma pētišanu u. c.

Mediji un informācijas telpa

Arvien pieaugošā informatīvās telpas un mediju ietekme uz iedzīvotājiem un demokrātijas procesiem (piem., vēlēšanām, protestiem), kā arī ārkārtējā situācija pastiprinājušas nepieciešamību pēc daudzveidīgas, drošas un uzticamas mediju un informācijas telpas.

Saeimā pieņemtie likumi un likumu grozījumi 2020. gadā **liek pamatus** būtiskām reformām mediju jomā un **valdības deklarācijas mērķu sasniegšanai – nacionālo mediju telpas stiprināšanai, daudzveidīga kvalitatīva saturu veidošanai latviešu valodā un informācijas telpas aizsardzībai**.

Saeimai, pieņemot Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumu⁸², radīti priekšnoteikumi **sabiedrisko mediju iziešanai no reklāmas tirgus**⁸³. Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā⁸⁴ nodrošina iespēju NEPLP **atteikt elektroniskā plašsaziņas līdzekļa reģistrāciju** un atļauju izsniegšanu, anulēt atļaujas un apturēt darbību, ja konstatē, ka patiesais labuma guvējs apdraud valsts drošību vai būtiski apdraud sabiedrisko kārtību un drošību.

Grozījumi likumā "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" nodala pašvaldību informatīvās un sabiedrisko attiecību aktivitātes no mediju darbības un nosaka, ka **pašvaldības un to iestādes to īpašumā esošos masu informācijas līdzekļus izslēdz no reģistra** līdz 2021. gada 31. decembrim.⁸⁵

Lai uzlabotu pieejamo **drukāto mediju daudzveidību**, SM, KM un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija ievieš risinājumu abonētās preses piegādes atbalsta kārtībai no 2022. gada 1. janvāra, par ko iesniegta notifikācija Eiropas Komisijā⁸⁶.

Pasākumiem mediju atbalstam Covid-19 krīzes seku mazināšanai piešķirti 2 472 199 eiro. No tiem NEPLP novirzīti 1 276 359 eiro komerciālo televīzijas un radio programmu atbalstam (1,075 milj. eiro) un sabiedrisko mediju atbalstam (201 359 eiro). Savukārt kopsummā 1 195 840 eiro novirzīti **Mediju atbalsta fondam** mediju sabiedriski nozīmīga saturu veidošanai un kapacitātes stiprināšanai (preses izdevumiem un interneta ziņu portāliem), kā arī apraides izmaksu segšanai (komerciālajām televīzijas un radio

⁸¹ MK 19.01.2021. rīk. Nr. 33 (prot. Nr. 5 27. §) "Par diasporu", skat. arī sadaļu Kultūra un nacionālā identitāte.

⁸² Pieņemti Saeimā 19.11.2020., stājās spēkā 01.01.2021.

⁸³ 2021. gada budžetā paredzēts finansējums 8 344 411 eiro apmērā, lai nodrošinātu sabiedrisko mediju iziešanu no reklāmas tirgus.

⁸⁴ Pieņemti Saeimā 11.06.2020., stājās spēkā 06.07.2020.

⁸⁵ Pieņemti Saeimā 05.11.2020., stājās spēkā 18.11.2020.

⁸⁶ Saskaņā ar MK 17.07 2020. rīkojumu Nr. 397 "Par konceptuālo ziņojumu "Abonētās preses izdevumu piegādes nodrošināšana un drukāto mediju atbalsta pilnveides iespējas"".

programmām) un piegāžu izmaksu segšanai (abonētajai presei). 2021. gadā medijiem pieejamais finansējums Mediju atbalsta fondā palielināts par 200 tūkst. eiro.

Veikti pasākumi, lai noturētu un uzlabotu **mediju pieejamību**. SIA "Tet" sniegs maksas TV pakalpojumu zemes apraidē no 2022. gada līdz 2026. gadam (ieskaitot)⁸⁷. Tādējādi iedzīvotājiem tiks nodrošināta **TV pakalpojuma nepārtrauktība**, īpaši attālinātās apdzīvotās vietās. Izstrādāta kārtība, lai nodrošinātu, ka Latvijas elektronisko sakaru komersantiem ir pietiekams **numerācijas resurss** lietu internetam un mašīna-mašīna (turpmāk IoT/M2M) sakaru pakalpojumiem⁸⁸. 2021. gadā Satiksmes ministrija turpinās darbu jauna Elektronisko sakaru likuma izstrādi, lai transponētu Eiropas Savienības direktīvas 2018/1972 prasības par Elektronisko sakaru kodu.

Valsts stratēģiskās komunikācijas nozīme bija acīmredzama 2020. gadā, kad ārkārtējās situācijas iestāšanās prasīja no sabiedrības spēju rīkoties mainīgos apstākjos atbilstoši epidemiologu ieteikumiem un valdības nolemtajam.

Uzsākta Ministru kabineta un pārresoru attālināto preses konferenču organizēšana un tehniskā nodrošināšana, lai preses konferencēs varētu piedalīties vairāk žurnālistu, tai skaitā sniedzot iespēju attālināti rīkotām preses konferencēm regulāri pieslēgties arī reģionālo mediju žurnālistiem, kam tādas iespējas līdz pandēmijai nebija.

Lai veidotu **divvirzienu komunikāciju** starp valsts amatpersonām un sabiedrību, Valsts kanceleja palielināja **informācijas telpas monitoringu**. 2020. gadā amatpersonas saņēma 186 pārskatus par Covid-19 vēstījumiem un to rezonansi sabiedrībā, kā arī 22 analītiskus pārskatus ar rekomendācijām par komunikācijas uzlabošanu, t. sk. dezinformācijas apstākjos.

Informācija par Covid-19 drošības pasākumu ievērošanu sniegtā **sociālajos medijos** latviešu un krievu valodā. Izmantota *Facebook* platforma lielākas auditorijas sasniegšanai. Nodrošināta sadarbība un aktuālu jautājumu risināšana ar *Google*, *Facebook*, *Twitter* u. c. interneta tehnoloģiju platformām, t. sk. kaitnieciska satura izņemšana.

Regulāras aptaujas par iedzīvotāju attieksmi pret Covid-19, vakcināciju un citiem ar pandēmiju saistītiem jautājumiem rada iespēju **iztirzāt sabiedrībai neskaidrus jautājumus**, piem., izveidots video par pareizu maskas valkāšanu ar titriem latviešu, krievu un angļu valodā, kas izplatīts sociālajos tīklos, LTV1, LTV7 un TV3 ēterā, sabiedriskajā transportā, tirdzniecības centru digitālajos ekrānos, kioskos (piem., "Narvesen") u. c.

Lai cilvēks spētu izdarīt argumentētas izvēles **dezinformācijas apstākjos**, izveidota skaidrojoša un atspēkojoša *Facebook* lapa "Kopā pret Covid/Bmeste protiv Covid".

Valdības informācija par Covid-19 pieejama **oficiālajās vietnēs** – www.covid19.gov.lv, valdības preses konferenču videomateriālos⁸⁹. Lai sabiedrībai saistošie tiesību akti⁹⁰ par Covid-19 būtu pieejami vienuviet, Latvijas Republikas oficiālais izdevējs operatīvi nodrošina to izsludināšanu oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis"⁹¹ un sistematizētu pieejamību tiesību aktu portālā Likumi.lv⁹². Lai stiprinātu iedzīvotāju tiesībpratību un noturību pret dezinformāciju, valsts un tiesiskās informācijas un pilsoniskās izglītības portāla "Cilvēks. Valsts. Likums"⁹³ īpašā sadaļā "Covid-19"⁹⁴ pieejama mazāk

⁸⁷ MK 24.11.2020. rīkojums Nr. 691 "Par konkursa "Maksas televīzijas pakalpojuma nodrošināšana zemes apraidē" uzvarētāja apstiprināšanu".

⁸⁸ Informatīvais ziņojums "Par numerācijas resursu maksājumu un nepieciešamību iedalīt numerācijas resursus lietu internetam un mašīnas-mašīnas sakaru pakalpojumiem" MK 26.05.2020. (prot. Nr. 36 25. §); MK 17.12.2020. noteikumi Nr. 828 "Noteikumi par numerācijas lietošanas tiesību ikgadējo valsts nodevu".

⁸⁹ Valdības preses konferenču videomateriāli: https://youtube.com/playlist?list=PLxxK65h4EFye7EJBPt6sEgvWC_sU20oOF

⁹⁰ Likumu, MK noteikumu un pašvaldību saistošo noteikumu.

⁹¹ [https://www.vestnesis.lv/covid-19](http://www.vestnesis.lv/covid-19)

⁹² [https://likumi.lv/](http://likumi.lv/)

⁹³ [https://lvportals.lv/](http://lvportals.lv/)

⁹⁴ [https://lvportals.lv/tags/covid-19](http://lvportals.lv/tags/covid-19)

skaidrotā informācija, piemēram, līgumattiecības un nepārvarama vara, slimības lapu izsniegšana, darba ķēdēja tiesības ārkārtējās situācijas apstākļos. Ar Valsts valodas centra un Tiesu administrācijas atbalstu operatīvi nodrošināti tulkojumi angļu un krievu valodā.

Lai sniegtu atbildes uz dažādiem iedzīvotāju jautājumiem saistībā ar Covid-19 un izsludināto ārkārtējo situāciju valstī, 2020. gadā izveidots vienots bezmaksas informatīvais diennakts tālrunis 8345. Vienotā tālruņa galvenais uzdevums ir palīdzēt iedzīvotājiem labāk orientēties informācijā, kas saistīta ar Covid-19, un palīdzēt saprast, kurā iestādē vērsties pēc palīdzības. Tā ir iespēja iedzīvotājiem saņemt informāciju par karantīnu un pašizolāciju, par to, kā reāgēt uz smagiem saslimšanas simptomiem, kādu atbalstu var saņemt no policijas, ĀM (ārkārtējās situācijās ārzemēs), brīvprātīgo palīdzības kustības – #paliec mājās", kā arī visu diennakti saņemt biedrības "Skalbes" anonīmās psiholoģiskā un emocionālā atbalsta konsultācijas. Dienas laikā var pieteikties vakcinācijai, izmantojot Ģimenes ārstu konsultatīvo tālruni, uzzināt, kur un kā veikt valsts un privāti apmaksājamās Covid-19 analīzes, risināt bērnu izglītības, nodarbinātības un uzņēmējdarbības jautājumus u. c. Informācija arī pieejama <https://covid19.gov.lv/kontakti>.

Lai stiprinātu **iedzīvotāju psihisko veselību**, VM 2020. gadā piedāvāja dažādus materiālus "Viss ir Norm.a", kas mazina ar psihisko veselību saistītas stigmas (brošūras par 10 psihiskiem traucējumiem, brošūra vecākiem par atkarību veicinošu vielu lietošanu, trīs video par to, kā mazināt nomāktību, trauksmi un paniku). Video par mājsēdes sasaisti ar vīrusa izplatības ierobežošanu atrodami VM sociālo tīklu kontos un vietnē esparveselibu.lv⁹⁵.

Lai sadarbībā ar tradicionālajām reliģiskajām organizācijām tiktu **nodrošinātās dievkalpojumu translācijas komerciālajos medijos** Ziemassvētku laikā no 2020. gada 19. decembra līdz 2021. gada 7. janvārim, biedrībai "Latvijas Raidorganizāciju asociācija" piešķirti finanšu līdzekļi 46 948 eiro apmērā⁹⁶.

Sports

Mazināta Covid-19 krīzes radīto negatīvo seku ietekme uz **sporta nozari, papildus piešķirot**⁹⁷ 5 milj. eiro, tai skaitā Latvijas Olimpiskajai komitejai 2 milj. eiro, Latvijas Sporta federāciju padomei 1 938 649 eiro, Latvijas Paralimpiskajai komitejai 300 tūkst. eiro, sporta jomas kapitālsabiedrībām 761 351 eiro.

Covid-19 apstākļos, ievērojot attiecīgus nosacījumus, sporto **augstas klases sportisti**, t. sk. nepilngadīgie un valstsvienību kandidāti. Nodrošināta dalība komandu sporta spēļu starptautiskās un augstāko līgu sporta sacensībās.

2021. gada februārī pieņemts lēmums par šā gada **pasaules čempionāta hokejā** vīriešiem organizēšanu Rīgā. Papildu izmaksas no valsts puses tiek plānotas, nepārsniedzot 3 milj. eiro, kas novirzīts čempionāta norisei nepieciešamās otrs spēļu arēnas Olimpiskajā sporta centrā sagatavošanai, aprīkošanai un ar nomu saistītām izmaksām. Tāpat čempionāta organizēšanai tiks novirzīti jau iepriekš plānotie 700 tūkst. eiro.

⁹⁵ Video sagatavots ar ESF atbalstu projektā "Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi".

⁹⁶ Atbilstoši informatīvajam ziņojumam "Par Ziemassvētku dievkalpojumu translāciju komerciālajos medijos nodrošināšanu", izskatīts MK 17.12.2020. (prot. Nr. 84 109. §).

⁹⁷ Ministru kabineta 2020. gada 30. jūnija rīkojums Nr. 363 "Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem"".

III. Valsts drošība un ārlietas

Valsts aizsardzībā pastiprināta uzmanība pievērsta Nacionālo bruņoto spēku iesaistei, visaptverošai aizsardzībai, NATO kolektīvajai aizsardzībai un starptautiskajai sadarbībai. Jāturbina NBS vienību **kaujas gatavības** stiprināšana un NBS **kaujas spēju**, kā arī secīgu **medicīnas nodrošinājuma spēju attīstību**. Nemot vērā kiberaizsardzības spēju pieaugošo lomu modernas karadarbības scenārijos, plānots **stiprināt NBS kiberneturību un attīstīt Zemessardzes kiberaizsardzības vienības** reģionālās apakšvienības, kā arī stiprināt aizsardzības nozares kiberdrošību. Plānots turpināt visaptverošas valsts aizsardzības mācības un situāciju izspēles, lai veicinātu privātā sektora izpratni par apdraudējumiem, tā veidiem, un **privātā sektora būtisko nozīmi valsts apdraudējuma pārvarēšanā**.

Ārpolitikas jomā turpināta Valdības deklarācijā noteikto prioritāšu konsekventa īstenošana, svarīgākie rezultāti ārlietās – ES daudzgadu budžeta un Eiropas atvesejošanās instrumenta apstiprināšana, ES un Apvienotās Karalistes nākotnes attiecību līguma noslēgšana, NATO klātbūtnes stiprināšana reģionā, sinerģijas attīstīšana starp NATO un ES drošības un aizsardzības politikas jautājumos, kā arī Latvijas aktīva līdzdalība kopējās politikas formēšanā attiecībā pret Ķīnu, Krieviju un Baltkrieviju, uzsverot demokrātijas un starptautisko tiesību principu ievērošanu. Turpinājās Austrumu partnerības politikas ilgtspējības īstenošana, apstiprinot kopīgo paziņojumu par Austrumu partnerības politikas noturības stiprināšanu pēc 2020. gada.

Covid-19 krīzes pārvarēšanai **aizsardzības resors ir sniedzis atbalstu citām institūcijām un praktisko atbalstu sabiedrībai**. Valsts aizsardzības loģistikas un iepirkumu centrs ir veicis individuālo aizsardzības līdzekļu iegādi 35,69 milj. eiro vērtībā, un NBS ir nodrošinājuši individuālo aizsardzības līdzekļu transportēšanu. Atbalstot Covid-19 izplatīšanās ierobežošanu sociālās aprūpes centros, pansionātos, patversmēs un dienas centros, NBS ir snieguši atbalstu, iesaistot medicīnisko personālu, aprīkojumu un izvēršamo infrastruktūru. Sniedzot atbalstu Valsts robežsardzei ES ārējās un iekšējās robežas uzraudzībā, NBS kopumā līdz 2021. gada 1. februārim ir nodrošinājuši 8472 dežūrmaiņas, savukārt atbalstot Valsts policiju komandantstundas ievērošanas uzraudzībā līdz 2021. gada 1. februārim NBS kopumā ir nodrošinājuši 3527 dežūrmaiņas. Papildus AiZM ir sniegusi humanitāro palīdzību Spānijai, Itālijai, Sanmarīno un Gruzijai, kā arī ir atbalstījusi dezinfekcijas līdzekļu krājumu rezerves izveidi NATO Trasta fonda vajadzībām.

Lai nodrošinātu personām pieeju tiesām, **tiesu sistēma ir pielāgota epidemioloģiskās drošības principiem** un ir **ieviesti inovatīvi risinājumi**. Tiesu darbs tiek turpināts, ievērojot tā saucamo "digitālo distanci", attiecīgi maksimāli nosakot lietu skatīšanu attālināti videokonferenču režīmā. Tāpat ir izvērtētas iespējas **izmantot rakstveida procesus** lietu izskatīšanā un pieņemta attiecīgā normatīvā bāze⁹⁸. Minētie risinājumi samazina cilvēku pulcēšanos tiesā, un tiesas turpina darbu, nepakļaujot infekcijas riskam ne tiesu darbiniekus, ne klientus. **Tiesām tiek sniepts viss nepieciešamais atbalsts** – normatīvā regulējuma izmaiņas, vadlīniju izstrāde, tehniskais nodrošinājums.

Bezkompromisu tiesiskums un likuma vara

2021. gada 11. janvārī ir publiskots Valsts kontroles un OECD ekspertu īstenotais kriminālprocesu izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitātes novērtējums saistībā ar ekonomiskajiem un finanšu noziegumiem – **tieslietu sistēmas efektivitātes izvērtējums**

⁹⁸ MK 2020. gada 12. marta rīkojums Nr. 103 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu", MK 2020. gada 6. novembra rīkojums Nr. 655 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" un Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums.

jeb tieslietu audits. Revīzijā izvērtēts arī Latvijas Republikas prokuratūras institucionālais modelis un darba organizācija, lai noskaidrotu, vai ir iespējams uzlabot prokuratūras darbību tai noteikto funkciju izpildē. Audita rezultāti ir ietverti MP vadītajā Noziedzības novēršanas padomes rīcības plānā un ir nozīmīgs ieguldījums tiesiskuma stiprināšanā, tieslietu sistēmas un prokuratūras darba attīstībā, tostarp sagatavojot jaunas likumdošanas iniciatīvas.

Plānots, ka 2021. gada 31. martā **darbu uzsāks Ekonomisko lietu tiesa**⁹⁹. 2020. gadā pabeigta tiesiskā regulējuma sagatavošana, lai uzsāktu Ekonomisko lietu tiesas darbību. Tiesas izveides mērķis ir novērst būtisku kaitējumu uzņēmējdarbības videi un tautsaimniecības attīstībai, nodrošinot ātru, kvalitatīvu un efektīvu sarežģītu komercstrīdu, ekonomisko un finanšu noziegumu un korupcijas lietu izskatīšanu. Izvērtējot sākotnējos Ekonomisko lietu tiesas darbības rādītājus, plānots sagatavot pārskatu par tās kompetences paplašināšanas iespējām un nepieciešamajiem priekšnosacījumiem.

Lai sekmētu vienotu un efektīvāku iestāžu koordināciju noziedzības novēršanā, **paplašināta Noziedzības novēršanas padomes kompetence**¹⁰⁰ tiesiskuma stiprināšanā, korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā, kā arī sadarbībā starp izpildvaru un tiesu varu. Paplašināts arī padomes sastāvs, iekļaujot tajā Valsts prezidenta deleģētu pārstāvi, ārlietu ministru un aizsardzības ministru, Valsts drošības dienesta priekšnieku, Valsts ienēmumu dienesta ģenerāldirektoru, Valsts policijas priekšnieku un Satversmes aizsardzības biroja direktori.

Lai nodrošinātu lielāku procesa atklātumu un plašāka ekspertu loka iesaisti ģenerālprokurora kandidāta atlases procesā, veikti grozījumi Prokuratūras likumā, nodrošinot **atkālu jaunā ģenerālprokurora izvēles kārtību**.

Atslogojot izmeklēšanas iestādes un prokuratūru pirmstiesas kriminālprocesā, tādējādi **paātrinot izmeklēšanas darbību izpildi**, kā arī atvieglojot tiesas darba organizāciju saistībā ar tiesas sēžu plānošanu un iztiesāšanas norisi, veikti grozījumi Kriminālprocesa likumā¹⁰¹. Likuma mērķis ir efektivizēt kriminālprocesu gaitu, sākot no izmeklēšanas līdz pat iztiesāšanai.

Īstenojot **tiesu ekspertižu institūta reformu**, plānots apvienot Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldi un Valsts tiesu ekspertižu biroju, saglabājot Valsts tiesu medicīnas ekspertižu centru veselības nozarē¹⁰². Reformu iecerēts īstenot, pakāpeniski vienādojot tiesu ekspertu statusu un tiesu ekspertu atlīdzību, un līdz 2025. gada 31. decembrim izveidot vienotu tiesu ekspertižu iestādi.

Turpinās **tieslietu sistēmā strādājošo profesionālo zināšanu pilnveide**. Projekta "Justīcija attīstībai" ietvaros tiek organizētas tieslietu sistēmā strādājošo mācības (apgūtas vairāk nekā 80 mācību tēmas, aktivitātēs kopumā līdz šim piedalījušās vairāk nekā 12 300 personas) un konferences par tieslietu sistēmā aktuālajiem jautājumiem, kā arī citas aktivitātes. Projekts noslēgsies 2022. gadā. Projekts ir devis tiesu varas kvalifikācijas sistēmai papildu spēku, tāpēc ir svarīgi neapstāties un izveidot stabilu un ilgtspējīgu mācību sistēmu jeb modeli.

⁹⁹ Grozījumi likumā "Par tiesu varu", kas stājās spēkā 2020. gada 1. jūlijā, un 2020. gada 10. decembra likums "Grozījumi likumā "Par tiesu varu"".

¹⁰⁰ MK 15.09.2020. noteikumi Nr. 587 "Grozījumi Ministru kabineta 2004. gada 20. janvāra noteikumos Nr. 42 "Noziedzības novēršanas padomes nolikums"; <https://likumi.lv/ta/id/317476-grozijumi-ministru-kabineta-2004-gada-20-janvara-noteikumos-nr-42-noziedzibas-noversanas-padomes-nolikums>

¹⁰¹ Grozījumi Kriminālprocesa likumā, kas stājās spēkā 2020. gada 6. jūlijā.

¹⁰² Informatīvais ziņojums "Par tiesu ekspertižu institūta reformas ieviešanas iespēju izvērtējumu" pieņemts MK 14.07.2020. (prot. Nr. 44 56. §).

Plānots konsolidēt prokuroru, izmeklētāju, tiesnešu un tiesu darbinieku kompetences pilnveides sistēmu, veidojot valsts mācību institūciju – **Tieslietu akadēmiju**. Mācību programmu izstrādē un īstenošanā sevišķa uzmanība tiks veltīta vienotas izpratnes radīšanai par lietu specifiku un profesionālo atbildību dažādos lietu izmeklēšanas, sagatavošanas un iztiesāšanas posmos, īpaši, lai nodrošinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un ekonomisko noziegumu (kiberoziegumi, krāpšana un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas, kā arī korupcija publiskos iepirkumos) lietu efektīvu un ātru iztiesāšanu. Plānotais Tieslietu akadēmijas izveidošanas laiks – 2025. gads.

Lai brīvo juridisko profesiju pārstāvji – advokāti, notāri un tiesu izpildītāji – varētu sakārtot jautājumu par **vienota biroja izveidi**, nosakot saprotamu biroja tiesisko statusu atbilstoši zvērināta notāra, zvērināta advokāta un zvērināta tiesu izpildītāja faktiskajai saimnieciskajai darbībai, kā arī advokatūras institūta darbības kvalitātes pilnveidošanai, valdībā atbalstīti grozījumi Advokatūras likumā¹⁰³ un izstrādāti grozījumi Notariāta likumā un Tiesu izpildītāju likumā.

Stājusies spēkā jauna **tiesneša amata kandidātu atlases kārtība**, lai par tiesnešiem kljūtu augsti kvalificēti juristi ar nevainojamu reputāciju, atbilstošām profesionālām prasmēm un personiskām īpašībām. Atbilstoši jaunajai atlases kārtībai veikta pirmā Ekonomisko lietu tiesas tiesnešu kandidātu atlase. Atlases komisija ir uzsvērusi, cik nozīmīgi ir iedibināt tiesnešu jaunās atlases kārtības standartu.

2020. gada 29. septembrī stājās spēkā grozījumi likumā "Par tiesu varu"¹⁰⁴, paredzot arī zemāku instanču spēkā stājušos atklātās sēdēs pieņemtu **spriedumu publicēšanu**, t. s. spriedumu ķēdes publicēšanu.

Administratīvā procesa efektivizēšanai izstrādāti grozījumi Administratīvā procesa likumā¹⁰⁵. Papildus e-lietas ieviešanai likumprojekts **paredz uzlabot tiesvedības procesuālo regulējumu**, tostarp nosakot mehānismus pret lietas dalībnieku procesuālo tiesību negodprātīgu izmantošanu.

Turpinās darbs ar **e-lietas projektu programmu "E-lieta: izmeklēšanas un tiesvedības procesu pilnveide"**, kuras ietvaros tiek attīstīta Tiesu informatīvā sistēma, Prokuratūras informācijas sistēma, Ieslodzīto informācijas sistēma un Probācijas klientu lietu uzskaites informācijas sistēma, attiecīgi tiek izstrādāti arī nepieciešamie grozījumi Kriminālprocesa likumā¹⁰⁶, Civilprocesa likumā¹⁰⁷, Administratīvā procesa likumā¹⁰⁸ un sodu izpildes regulējumā. Tieka plānota procesuālo darbību fiksēšanas modernizācija un **tiesvedības digitalizācija**, kas atvieglos valsts pārvaldes, tiesībaizsardzības iestāžu un tiesu darbu, kā arī nodrošinās vienkāršāku pieejumu lietas materiāliem. Papildus ir izveidota e-lietas "jumta likuma" izstrādes darba grupa. E-lietas programmas 1. posmu plānots pabeigt līdz 2021. gada beigām.

Aizsākta nepilngadīgo kriminālatbildības reforma¹⁰⁹, paredzot nepilngadīgām personām atšķirīgu kriminālsodu piemērošanas un aizstāšanas kārtību. Paredzēts probācijas uzraudzību noteikt kā pamatsodu un piespiedu darbu aizstāt ar sabiedrisko darbu. Tāpat uzsākta **bērnu likumpārkāpumu prevencijas sistēmas pilnveidošana** bērna

¹⁰³ Saeimā pieņemts trešajā lasījumā 18.02.2021, Nr. 748/Lp13.

¹⁰⁴ Saeimā pieņemts 2020. gada 3. septembrī, <https://likumi.lv/ta/id/317310-grozijumi-likuma-par-tiesu-varu->.

¹⁰⁵ Likumprojekts "Grozījumi Administratīvā procesa likumā" iesniegts izskatīšanai Saeimā (Nr. 887/Lp13).

¹⁰⁶ Likumprojekts "Grozījumi Kriminālprocesa likumā" atbalstīts MK 07.01.2021. (prot. Nr. 2. 22. §), iesniegts izskatīšanai Saeimā.

¹⁰⁷ Likumprojekts "Grozījumi Civilprocesa likumā" 2021. gada 14. janvārī iesniegts izskatīšanai MK sēdē.

¹⁰⁸ Likumprojekts "Grozījumi Administratīvā procesa likumā" iesniegts izskatīšanai Saeimā (Nr. 887/Lp13).

¹⁰⁹ Grozījumi Krimināllikumā un grozījumi Kriminālprocesa likumā pieņemti Saeimā 2020. gada 17. decembrī, kas pilnībā stāsies spēkā 2022. gada 1. janvārī.

antisociālās uzvedības novēršanai, plānojot nākotnē pilnībā atteikties no iespējas bērnam piemērot administratīvo atbildību un pārskatīt audzinoša rakstura piespedu līdzekļu regulējumu. Vienlaikus iecerēts pilnveidot pašvaldību darbu bērnu likumpārkāpumu profilakses darba organizēšanā.

Paredzēts noteikt **papildu ierobežojumus uzturlīdzekļu parādniekim**, aizliedzot viņiem spēlēt azartspēles, kā arī plānots īstenot pilotprojektu un parāda lietas nodot ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem, lai ieviestu papildu mehānismus regresa kārtībā atgūto līdzekļu apmēra pieauguma veicināšanai¹¹⁰.

Iecerēts ieviest **jaunu pagaidu aizsardzības līdzekli pret vardarbību**¹¹¹. Lemjot par personu aizsardzību no vardarbības, tiesa var ne vien noteikt ierobežojumus, kas cietušo personu pasargātu no vardarbīgās personas ietekmes, bet arī uzlikt par pienākumu vardarbīgajai personai iziet sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai.

Saeimā turpinās jauna finanšu grūtību risināšanas mehānisma izstrāde, lai **nodrošinātu iespēju arī personām ar zemiem ienākumiem** un nelielām parādsaitībām saņemt otro iespēju un pēc iespējas labāk līdzdarboties ekonomiskajos procesos.

Ievests **Elektroniskās maksātnespējas uzskaites sistēmas** e-pakalpojums, kas nodrošina kreditoru, maksātnespējīgā darba devēja darbinieku, parādnieka un tā pārstāvja fiziskās personas maksātnespējas procesā, parādnieka pārstāvju juridiskās personas maksātnespējas procesā un citu procesā iesaistīto personu piekļuvi detalizētai informācijai par maksātnespējas procesu, kā arī nodrošina maksātnespējas procesā iesaistītajām personām normatīvajos aktos paredzētās tiesības – elektroniski iesniegt kreditora prasījumu un darbinieka prasījumu. Ieviesta datu apmaiņa ar Ceļu satiksmes drošības direkcijas sistēmu, kā arī pilnveidota datu apmaiņa ar Tiesu informatīvo sistēmu un Uzņēmumu reģistra vesto maksātnespējas reģistru. Turpinās datu apmaiņas ieviešana ar Kontu reģistru. Veikti uzlabojumi kreditoru prasījumu apstrādes funkcionalitātē, kā arī pilnveidots tiesiskais regulējums, paredzot sistēmā ievadāmo personas datu pārbaudi Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes informācijas sistēmā.

Pēc MK noteikumu projekta "Noteikumi par kadastrālo vērtību bāzi 2022., 2023., 2024. un 2025. gadam" nodošanas sabiedriskai apspriešanai 2020. gadā saņemti iesniegumi no dažādām iesaistītajām pusēm par kadastrālās vērtēšanas metodikas nepilnībām atsevišķos nekustamo īpašumu segmentos, ko ir paredzēts novērst, **pilnveidojot jauno kadastrālās vērtēšanas metodiku**¹¹². Nemot vērā, ka šobrīd nav izstrādāts skaidrs redzējums par nekustamā īpašuma nodokļa piemērošanu (nemot vērā arī jaunās kadastrālās vērtības), kā arī to, ka Saeimā ir iesniegti priekšlikumi par kadastrālo vērtību iesaldēšanu, normatīvo aktu projekti tiks virzīti apstiprināšanai pēc attiecīgo lēmumu pieņemšanas.

Lai publiskā pārvalde spētu **efektīvi turpināt darboties Covid-19 izplatības** laikā, strādājot pēc iespējas attālināti un vienlaikus nodrošinot pakalpojumus sabiedrībai, TM vadībā koordinēta Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma (tā grozījumu) un likuma "Par valsts institūciju darbību ārkārtējās situācijas laikā saistībā ar Covid-19 izplatību" izstrāde. Minētajos likumos regulēta ieslodzījuma vietu un tiesu sistēmas darbība, izsniegto pārvaldes dokumentu termiņu pagarināšana un jaunu dokumentu izsniegšana, procesuālo termiņu pagarināšana, kā arī citu valsts un pašvaldību iestāžu speciālo funkciju

¹¹⁰ Grozījumi Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā izskatīti Saeimā pirmajā lasījumā 2021. gada 7. janvārī.

¹¹¹ Grozījumi Civilprocesa likumā iesniegti Saeimā 2020. gada 8. jūnijā.

¹¹² Gatavoti grozījumi MK 2020. gada 18. februāra noteikumos Nr. 103 "Kadastrālās vērtēšanas noteikumi" un saistītajos normatīvajos aktos.

izpilde, lai pēc iespējas mazāk ierobežotu privātpersonu tiesības. Izstrādāti līdzsvarojoši mehānismi, nosakot, kādi apsvērumi jāņem vērā MK, ja tas lemj par privātpersonu pakalpojumu vai pasākumu ierobežojumiem vai aizliegumu.

Normatīvā regulējuma pielāgošana Covid-19 apstākļiem veikta, lai **UR reģistrējamie subjekti** (kapitālsabiedrības, kooperatīvās sabiedrības, biedrības un nodibinājumi utt.) būtu tiesīgi noturēt attālinātas dalībnieku un citu pārvaldes institūciju sapulces, kā arī veikt, piemēram, politiskās partijas reģistrāciju. Lai nodrošinātu **reliģisko organizāciju darbību**, reliģisko organizāciju garīgais personāls savu tiešo pienākumu veikšanas laikā (noturot dievkalpojumu) var nelietot mutes un deguna aizsegu, vienlaikus ievērojot visus pārējos epidemioloģiskās drošības pasākumus. Sākot ar 2020. gada martu, TM aktīvi komunicējusi ar reliģiskajām organizācijām, konsultējot tās saistībā ar Covid-19 ierobežojumiem, kā arī sniedzot tām skaidrojumus par tiem¹¹³. Tāpat ārkārtējās situācijas laikā un četrus mēnešus pēc tās beigām **rūpnieciskā īpašuma tiesību īpašniekiem** ir iespējama atbrīvošana no maksas par termiņa pagarināšanu, lūgumu atjaunot tiesības vai turpināt lietvedību. Ieviests moratorijs attiecībā uz kreditoru tiesībām iesniegt juridiskās personas **maksātnespējas procesa pieteikumu**, kā arī parādniekam nav pienākuma iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu. Paredzēta arī iespēja **fiziskās personas maksātnespējas procesa saistību dzēšanas** procedūras ietvaros iesniegt tiesā motivētu lūgumu par saistību dzēšanas plānā ietverto maksājumu kreditoriem termiņu pārcelšanu, paredzētas arī tiesības jau sākotnēji pagarināt tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna īstenošanu.

2020. gada 1. jūlijā spēkā stājās Administratīvās atbildības likums. Lai nodrošinātu **vienotu administratīvo pārkāpumu procesu uzskaiti visās valsts un pašvaldību iestādēs**, efektivizētu procesus, mazinātu birokrātiju un izmantotu e-vidi, tika ieviests vienots tehnoloģiskais rīks, proti, APAS sistēma, kuru izstrādāja IeM Informācijas centrs. APAS, pārkāpējam klātesot notikuma vietā, vispusīgi pārbaudot un fiksējot pierādījumus, Jauj nekavējoties izskatīt lietu un pieņemt lēmumu par piemēroto sodu. Izskatot administratīvo pārkāpumu lietas, tiesas strādā Tiesu informatīvās sistēmas jaunajā tehnoloģiskajā platformā. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesā 2020. gada 20. oktobrī pirmo reizi izskatīta administratīvā pārkāpuma lieta e-formā.

Līdz 2020. gada 1. septembrim Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā tika **noteikta virkne pasākumu, lai dotu parādniekam papildu laiku saistību izpildei**, kuras tas nevar izpildīt sakarā ar Covid-19 izplatību – Komerçķīlas likumā pagarināts termiņš lēmuma pieņemšanai par komercķīlu, Civilprocesa likumā virkne termiņu pagarināti, lai dotu iespēju parādniekam labprātīgi izpildīt spriedumu un laicīgāk būt brīdinātam par vēršanos tiesā bezstrīdus celā. Notariāta likumā pagarināts termiņš, kādā kreditors notariālo aktu var iesniegt izpildei zvērinātam notāram. Tāpat Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 14.¹ pants joprojām noteic parādnieka tiesību lūgt zvērinātam tiesu izpildītājam atceļt kredītiestādei vai citam maksājumu pakalpojumu sniedzējam doto rīkojumu par naudas līdzekļu apķilāšanu uz laiku, kad parādniekam konstatēta saslimšana ar Covid-19 vai noteikta karantīna, ko apliecina darbnespējas lapa B. Izpildu lietās par ievešanu nekustamā īpašuma valdījumā un lietās par personu un mantu izlikšanu faktiski tiek noteikts 60 dienu termiņš iepriekšējo 30 dienu vietā šo izpildu darbību veikšanai.

Lai mazinātu negatīvo seku ietekmi uz tiesību subjektiem, kuri Covid-19 izplatības dēļ nespēja vai tuvākajā laikā nespēs nodrošināt laicīgu civiltiesisko saistību izpildi, **terminētas izmaiņas civiltiesisko saistību izpildīšanas kavējumu jomā**. Laikposmā

¹¹³ <https://www.tm.gov.lv/lv/jaunums/tieslietu-ministra-skaidrojums-par-ierobezojumiem-baznicas-0>)

no 2020. gada 1. aprīļa līdz 2020. gada 1. septembrim nokavējuma procenti par civiltiesiskas saistības izpildīšanas nokavējumu nevarēja pārsniegt Civillikuma 1765. panta pirmajā vai otrajā daļā noteikto likumisko procentu apmēru (6 % patērētājiem, 8 % saimnieciskās darbības veicējiem).

Lai **saistību tiesību noilguma termiņa apturēšana** uz ārkārtējās situācijas laiku radītu mazākus satricinājumus Covid-19 izplatības seku ietekmētajai civiltiesiskajai apgrozībai, laikposmā no 2020. gada 12. marta līdz 2020. gada 1. jūlijam tika apturēts likumos noteikto saistību tiesību noilguma termiņa tecējums, un šis laikposms ir atskaitāms no noilguma termiņa aprēķina.

Lai nacionālajā normatīvajā aktā **ietvertu nosacījumus attiecībā uz nelikumīga (un nesaderīga) atbalsta atgūšanu** un nodrošinātu aktuālā Eiropas Savienības līmeņa regulējuma skaidru un viennozīmīgu piemērošanu, izstrādāti grozījumi Komercdarbības atbalsta kontroles likumā¹¹⁴.

2020. gadā **kriminālvajāšanas uzsākšanai ir nodotas pirmās divas krimināllietas** pret divām Latvijā reģistrētām juridiskām personām par ārvalsts amatpersonas kukuļošanu, vienā no kurām kukuļa apmērs pārsniedza 2 milj. eiro.

Valdībā atbalstīts pasākumu plāns¹¹⁵, lai izpildītu Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) Kukuļošanas apkarošanas darba grupas rekomendācijas, kas iekļautas Latvijas 3. fāzes novērtējumā un kuru mērķis ir **stiprināt Latvijas spējas atklāt un izmeklēt pārrobežu korupciju un ar to saistītos noziegumus** (naudas atmazgāšana, finanšu noziegumi, tostarp ar grāmatvedību saistītie pārkāpumi).

2020. gadā MK atbalstīja **jaunā Liepājas cietuma būvniecības uzsākšanu**, tika veikti sagatavošanās darbi jaunā cietuma būvniecības iepirkuma izsludināšanai.

Iekšējā drošība

2020. gada vasarā apstiprināts Valsts civilās aizsardzības plāns¹¹⁶, kurā lielākā uzmanība ir pievērsta **dienestu preventīvajiem un gatavības pasākumiem**.

Pamatojoties uz FATF plenārsēdē apstiprinātajā ziņojumā par Latviju iekļautajām rekomendācijām un kompetento iestāžu iesniegtajiem priekšlikumiem, valdībā apstiprināts **pasākumu plāns noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai** laikposmam no 2020. līdz 2022. gadam¹¹⁷.

Lai veiktu pēc iespējas ātrāku un kvalitatīvāku analīzi par vēsturiskiem (tranzīta) darījumiem caur Latvijas finanšu sistēmu un ar tiem saistītiem līdzekļiem, Finanšu izlūkošanas dienestam tika piešķirtas papildus 10 amata vietas. FID darbības rezultātā 2020. gadā tika iesaldēti iespējami noziedzīgi iegūti līdzekļi 429,41 milj. eiro apmērā. No

¹¹⁴ Atbalstīts MK 2020. gada 17. decembra sēdē (prot. Nr. 84 6. §).

¹¹⁵ Izskatīts MK 28.04.2020. sēdē (prot. Nr. 28 33. §) "Informatīvais ziņojums "Par Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupas 3. fāzes Latvijas novērtējuma ziņojumu, tajā izteiktajām rekomendācijām un to izpildes nodrošināšanu"".

¹¹⁶ Apstiprināts ar MK 2020. gada 26. augusta rīkojumu Nr. 476 "Par Valsts civilās aizsardzības plānu";

<https://likumi.lv/ta/id/317006-par-valsts-civilas-aizsardzibas-planu>.

¹¹⁷ Apstiprināts ar MK 2020. gada 29. septembra rīkojumu Nr. 576 "Par pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai laikposmam no 2020. līdz 2022. gadam";

<https://likumi.lv/ta/id/317729-par-pasakumu-planu-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanai-laikposmam>.

FID iesaldētajiem līdzekļiem tiesībaizsardzības iestādes **uzlika arestu 399,15 milj. eiro 197 kriminālprocesos.**

IeM un tās padotībā esošās iestādes mērķtiecīgi strādā, lai iekšlietu nozarē ieviestu strukturālās reformas un labo praksi. Pēdējo gadu laikā ir veikta virkne pasākumu nozares iestāžu sniegtu pakalpojumu digitalizācijā, iekšējo procesu un struktūru efektivizācijā, resursu ekonomijā, kā arī nozares iestāžu izvietojuma pārskatīšanā un optimizēšanā. Šajā kontekstā īpaši jāuzsver Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta programmas projekta "Iekšlietu nozares iestāžu efektivitātes paaugstināšana" trīs posmi, kuru ietvaros iekšlietu nozarē tiek ievests ilgtspējīgs un konkurētspējīgs valsts pārvaldes modelis, kā arī notiek iekšējo procesu un iestāžu sniegtu pakalpojumu efektivizēšana un digitalizācija.

IeM īpašu uzmanību pievērsīs sadarbspējas projekta īstenošanai, kas paredz ne tikai jaunu ES lielapjoma informācijas sistēmu izveidi (**Ieceļošanas / Izceļošanas sistēma un ETIAS**) un esošo ES lielapjoma informācijas sistēmu pilnveidošanu (Šengenas informācijas sistēma un Vīzu informācijas sistēma), bet arī **cetru sadarbspējas komponenšu izveidi** (Eiropas meklēšanas portāls, biometrisko datu salīdzināšana, identitātes repositorijs un vairāku identitāšu detektors), lai nodrošinātu Latvijas saistību izpildi.

Telpu un virsmu dezinfekcijas līdzekļos tika pārstrādātas 22 tonnas krimināllietās izņemtā spirta, kas bija Nodrošinājuma valsts aģentūras rīcībā, tādējādi ietaupot valsts budžetā vairāk nekā 300 000 eiro. Turklat ar dezinfekcijas līdzekļiem tika apgādātas ne tikai iekšlietu nozares iestādes, bet arī NBS, ZM, EM, KM, ĀM, profesionālās izglītības iestādes un pašvaldības.

Aizstājot papīra formas apliecinājumus ar elektroniskiem, padarot ceļotājiem ērtāku apliecinājumu izsniegšanu, kā arī **būtiski atvieglojot tiesībaizsardzības iestāžu uzraudzības un kontroles funkciju īstenošanu**, izstrādāta un ieviesta Ieceļotāju uzskaites kontroles informācijas sistēma *Covidpass.lv*.

Izstrādāts attiecīgs regulējums, lai **nodrošinātu tiesisko skaidrību un ilgtermiņa ierobežojumu saglabāšanu iekšlietu jomā** pēc ārkārtējās situācijas atcelšanas¹¹⁸.

Paplašināts uzraugošo institūciju loks, proti, papildinot to ar Valsts policiju un pašvaldības policiju un atsevišķu nosacījumu kontrolei piesaistot arī Valsts robežsardzi, tādējādi **palielinot epidemioloģiskās drošības prasību ievērošanas uzraudzības un kontroles kapacitāti**.

Paredzēta administratīvā atbildība par attiecīgās informācijas nesniegšanu ārkārtējās situācijas laikā, par izolācijas, pašisolācijas, karantīnas vai mājas karantīnas, vai pulcēšanās ierobežojumu neievērošanu, par personai noteiktā pienākuma – iekļaut zījas personu uzraudzības informācijas sistēmā – nepildīšanu un par mutes un deguna aizsega nelietošanu. **Paplašinātas Valsts policijas, pašvaldības policijas un Valsts robežsardzes pilnvaras**, lai nodrošinātu attiecīgus uzraudzības pasākumus¹¹⁹.

Pilnveidota personu apziņošanas sistēma, paredzot pienākumu elektronisko sakaru komersantam nosūtīt saviem sakaru lietotājiem un abonentiem informāciju par rīcību

¹¹⁸ MK 06.11.2020. rīkojums Nr. 655 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu"; Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums.

¹¹⁹ Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā, grozījumi likumā "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" un Grozījumi Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā.

gadījumos, kas saistīti ar personas dzīvības, veselības vai īpašuma apdraudējumu, vai katastrofas draudiem¹²⁰.

Noteikts pienākums pasākuma organizatoram, saimnieciskā pakalpojuma sniedzējam vai ēkas īpašniekam nodrošināt, ka persona, kura nelieto mutes un deguna aizsegu vai to lieto neatbilstošā veidā (neaizsedzot degunu un muti), netiek ielaista iekštelpās. Tāpat paredzot, ka pasākuma organizators vai saimnieciskā pakalpojuma sniedzējs nesniedz pakalpojumu personai, kura neievēro epidemioloģiskās drošības prasības, tai skaitā nelieto mutes un deguna aizsegu¹²¹.

Atzīts par **pietiekamu tāds pierādījumu apjoms, kas iegūts ar alkohola koncentrācijas noteikšanas mēraparātu** (alkometru), tādējādi reaģējot uz veselības aprūpes sistēmā esošo situāciju saistībā ar Covid-19 infekcijas slimības izplatīšanos¹²².

Plānots nodrošināt **jaunu formastērpu izgatavošanu** Valsts robežsardzes un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm.

Kontroles un uzraudzības funkciju īstenošanai, **īpaši komandantstundas ievērošanas uzraudzībai IeM amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm**, kuras bijušas tieši iesaistītas Covid-19 seku novēršanā, **nodrošinātas piemaksas** par darbu paaugstināta riska un slodzes apstākļos, kā arī samaksa par virsstundu darbu. Sadarbībā ar Latvijas Pašvaldību savienību top arī attiecīgais pieprasījums par finansējuma piešķiršanu pašvaldības policijai.

Tiks īstenots pasākumu kopums informatīvajos ziņojumos "Par pasākumiem Covid-19 krīzes pārvarēšanai un ekonomikas atlabšanai"¹²³ un "Par pasākumiem Covid-19 krīzes pārvarēšanai un ekonomikas atlabšanai 2020. un 2021. gadam"¹²⁴ ietvertā pasākuma **"Inovatīvu tehnoloģiju ilgtspējīga attīstība Iekšlietu ministrijas resorā"** realizēšanai. Modernizētas runas atpazīšanas, mašīntulkosanas, virtuālā asistenta un ģeogrāfiskās informācijas sistēmas, izstrādāti mašīnmācības rīki noziedzīgu nodarījumu prognozēšanai un vienots risinājums fiziskās piekļuves kontrolei, kā arī ieviesta dokumentu vadības sistēma.

Nacionālo koordinatoru cilvēktirdzniecības novēršanas jautājumos Lāsmu Stabiņu Amerikas Savienotās Valstis atzina par Cilvēku tirdzniecības apkarošanas 2020. gada varoni (*2020 TIP Report Hero*). Šāda balva katru gadu tiek piešķirta izciliem cilvēkiem, kuri cīnās par cilvēku tirdzniecības izskaušanu. Tas apliecinā IEM ekspertu plašo iesaisti noziedzības apkarošanā un starptautiskās sadarbības nozīmi.

Lai **uzlabotu robežpārbaudes procedūru**, 2020. gada oktobrī starptautiskajā lidostā "Rīga" tika uzstādīti astoņi ABC vārti, ko var izmantot Latvijas pilsoņi un nepilsoņi, kā arī ES/EEZ pilsoņi, kuriem ir biometriskās pases.

2020. gada 31. maijā noslēdzās *Interreg V-A Latvijas–Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas* projekta "Jauno tehnoloģiju ieviešana pierobežas ārkārtas situāciju

¹²⁰ Grozījumi Elektronisko sakaru likumā.

¹²¹ Grozījumi MK 09.06.2020. noteikumos Nr. 360 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai".

¹²² Grozījumi MK 27.11.2018. noteikumos Nr. 719 "Kārtība, kādā nosaka alkohola koncentrāciju asinīs un izelpotajā gaisā un konstatē narkotisko vai citu apreibinošo vielu ieteikmi", Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā un Grozījumi Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā.

¹²³ Informatīvais ziņojums "Par pasākumiem Covid-19 krīzes pārvarēšanai un ekonomikas atlabšanai", pieejemts MK 02.06.2020. (prot. Nr. 38 49. §).

¹²⁴ Informatīvais ziņojums "Par pasākumiem Covid-19 krīzes pārvarēšanai un ekonomikas atlabšanai 2020. un 2021. gadam", pieejemts MK 02.09.2020. (prot. Nr. 51 55. §).

apkarošanā" (EMERG_TECH, LLI-267) īstenošana, **izveidojot VUGD bezpilota gaisa kuģu jeb dronu vienību**. Droni tiek izmantoti izlūkošanā, tostarp, lai apzinātu ugunsgrēku mērogus, uguns vai bīstamās vielas noplūdes izplatību, kā arī noteiktu cilvēku atrašanās vietas.

Lai stiprinātu Valsts policijas spējas noziedzīgi iegūtu līdzekļu aprites izsekošanā un atgūšanā, 2020. gadā Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldē darbu uzsāka piecas amatpersonas, bet Kriminālizlūkošanas vadības pārvaldē – viena amatpersona. Turklāt Valsts policijas galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanās pārvaldē tika papildus izveidotas 20 amata vienības, savukārt Valsts policijas galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Kriminālizlūkošanas vadības pārvaldē – trīs amata vienības¹²⁵.

2020. gada oktobrī noslēgts līgums par Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta 2014.–2021. gada perioda programmas "**Starptautiskā policijas sadarbība un noziedzības apkarošana**" projekta "Atbalsts trauksmes celšanas sistēmas izveidei Latvijā" īstenošanu, piešķirot 650 000 eiro KNAB aktivitātēm.

Lai stiprinātu KNAB kapacitāti korupcijas novēršanā un apkarošanā, t. sk. paralēlajā finanšu izmeklēšanā, valdība atbalstījusi 19 papildu štata vietu izveidošanu. Plānots analizēt **sākotnējos korupcijas riskus valstī**, KNAB apzinot nozīmīgākos korupcijas riskus un vājākos punktus, kuros ar visaugstāko varbūtību riski var iestāties, kā arī izstrādājot vienotu metodoloģiju korupcijas risku novērtēšanai nacionālajā līmenī, kas būtu lietojama, analizējot korupcijas riskus arī atsevišķās institūcijās vai jomās.

Valsts aizsardzība

Saeimā apstiprināta Valsts aizsardzības koncepcija¹²⁶, kurā turpināta jau iesāktā stratēģiskā virzība uz valsts aizsardzību, **uzsvaru liekot uz visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanu**. Atturēšanas un aizsardzības politikas īstenošanai tajā ir identificēti četri galvenie darbības virzieni: NBS attīstība un pašaizsardzības spēju stiprināšana, NATO kolektīvās aizsardzības stiprināšana, starptautiskās sadarbības veicināšana un visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešana. Ieviešot visaptverošu valsts aizsardzības sistēmu, 2020. gada 3. jūnijā Aizsardzības ministrija publicēja elektronisko bukletu "Kā rīkoties krīzes situācijā"¹²⁷, lai sniegtu praktiskas zināšanas ikvienam Latvijas iedzīvotājam par to, kā uzlabot savu un savu tuvinieku gatavību dažādām krīzes situācijām.

Nosakot **vadlīnijas NBS vienību kaujas gatavības celšanai**, kaujas, kaujas atbalsta un kaujas nodrošinājuma spēju pilnveidošanai, kā arī nepieciešamajiem personālresursiem, infrastruktūrai un nodrošinājumam, MK apstiprināts NBS attīstības plāns 2020.–2032. gadam¹²⁸.

¹²⁵ Saskaņā ar MK 29.09.2020. rīkojumu Nr. 576 "Par pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanai laikposmam no 2020. līdz 2022. gadam".

¹²⁶ Valsts aizsardzības koncepcija Saeimā apstiprināta 2020. gada 24. septembrī; <https://likumi.lv/ta/id/317591-par-valsts-aizsardzibas-koncepcijas-apstiprinasanu>.

¹²⁷ <https://www.sargs.lv/sites/default/files/2020-06/buklets.pdf>.

¹²⁸ MK apstiprināts NBS attīstības plāns 2020.–2032. gadam, MK 10.12.2020. (prot. Nr. 82 71. §); <https://likumi.lv/ta/id/319488-ministru-kabineta-sedes-attalinata-veida-protokols>.

Turpināta Zemessardzes kaujas un reaģēšanas spēju attīstība, **iesaistot zemessargus dažāda līmeņa militārajās mācībās**, kā arī turpināta nepieciešamā individuālā un kolektīvā ekipējuma iegāde, attīstīta Zemessardzes bataljonu infrastruktūra, tostarp reģionālā līmeņa poligoni. Zemessardzes 2. Vidzemes brigādē ir izveidotas divas jaunas profesionālā dienesta apakšvienības – artilērijas un kaujas atbalsta rotas, kā arī **reģionāla kiberapakšvienība**.

Veicot sagatavošanās darbus UH-60M *Black Hawk* helikopteru pieņemšanai bruņojumā, ir izstrādāta angāra būvniecības ieceres dokumentācija un ekipējuma tehniskās specifikācijas, kā arī nodrošināta pilotu un tehniku apmācība ārvalstīs, lai 2022. gada nogalē saņemtu pirmos divus no četriem helikoptieriem.

Veicinot novadu attīstību un NBS klātbūtni reģionos, Stāmerienā (Gulbenes novadā) un Valmierā ir izveidotas Zemessardzes 2. Vidzemes brigādes profesionālā dienesta kaujas atbalsta apakšvienības. Rotas izvietošanas vajadzībām sadarbībā ar novadu pašvaldībām tiek pielāgota nepieciešamā infrastruktūra. 2021. gadā tiks turpināta Zemessardzes bāzu infrastruktūras attīstība, izbūvējot nepieciešamo infrastruktūru Lūznavā, Aizkrauklē, Preiļos, Jēkabpilī u. c., kā arī projektējot un izbūvējot reģionālo poligonu "Lāčusils", "Meža Mackeviči", "Mežaine" apmācību infrastruktūru. Tāpat plānots attīstīt reģionālo noliktavu tīklu dažādu materiāltehnisko līdzekļu klašu glabāšanai.

Lai īstenotu sadarbību piesārņojuma likvidēšanā NBS militārajos objektos, AiM ir noslēgusi saprašanās memorandu ar Luksemburgas Aizsardzības ministriju, paredzot Latvijā četru gadu periodā investēt līdzekļus 1,2 milj. eiro apmērā. Luksemburgas puse ir informējusi par nodomu nākamajos gados novirzīt papildus 5,7 milj. eiro piesārņojuma likvidēšanai vienā no lielākajām bāzēm – Lielvārdē.

Īstenojot **aizsardzības nozares nodrošinājuma reformu**, pakāpeniski tiek nodalītas **miera un kara laika nodrošinājuma funkcijas**. Reorganizēts Valsts aizsardzības militāro objektu un iepirkumu centrs (VAMOIC), nodalot materiāltehnisko līdzekļu iepirkumu un nodrošinājuma funkciju no infrastruktūras attīstības un apsaimniekošanas funkcijas un izveidojot Valsts aizsardzības loģistikas un iepirkumu centru (VALIC). Nozarē tiek veikta virkne pasākumu, lai digitalizētu ar nozares attīstību un nodrošinājumu saistītus procesus. Tie ietver gan personāla plānošanu, gan apgādes un krājumu uzturēšanas uzdevumus. Tāpat nodrošinājuma reformas ietvaros ir pilnveidots un **padarīts pieejams kopīgu iepirkumu process ar citām valsts pārvaldes iestādēm** (precēm, kas atbilst arī aizsardzības nozares vajadzībām), kas nozīmē potenciālu līdzekļu ietaupījumu arī citām iestādēm un valsts pārvaldes resoram kopumā – zemākas kopīgās iepirkuma organizēšanas izmaksas, zemāka iegādājamo preču cena.

2020. gadā **rīkotas** vairākas **mācības** kritisko pakalpojumu, pārtikas un pirmās nepieciešamības preču apritē iesaistītajiem komersantiem **par kritisko pakalpojumu nodrošināšanu un pārtikas un preču piegāžu ķēdēm un krājumu veidošanu**, lai novērstu Covid-19 pirmajā vilnī apzinātās nepilnības. Tika uzsākta ciešāka sadarbība ar NVO, organizējot sanāksmes un diskusijas, kā arī atsevišķus apziņošanas vingrinājumus, lai pārbaudītu NVO spējas informēt sabiedrību par svarīgiem pasākumiem potenciālā krīzes situācijā. Vingrinājumā piedalījās 17 NVO un atsaucās vairāk nekā 4000 cilvēku.

Lai nodrošinātu **kritisko funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību** un spētu pārvarēt jebkāda veida krīzi, tādējādi sekmējot arī visaptverošas valsts aizsardzības

sistēmas ieviešanu, sagatavoti grozījumi Mobilizācijas likumā¹²⁹, Nacionālās drošības likumā¹³⁰ un likumā "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli"¹³¹. Minētie likumprojekti 2020. gadā tika apstiprināti MK un Saeimā pieņemti otrajā lasījumā – drīz plānota likumprojektu izskatīšana trešajā lasījumā Saeimā.

Turpmākajā pārskata periodā **jāstiprina NBS vienību kaujas gatavība un NBS kaujas, kaujas atbalsta un kaujas nodrošinājuma spēju attīstība**. Saskaņā ar izvirzītajām vadlīnijām jāīsteno NBS spēju attīstība, tostarp jāveic jau uzsāktu projektu ieviešana mehanizēto kājnieku, vieglo kājinieku, speciālo operāciju, kaujas inženieru, pretgaisa aizsardzības, netiešās uguns atbalstu, komandvadības un taktiskā gaisa transporta spēju jomās. Jāturpina Zemessardzes spēju attīstība un zemessargu rekrutēšanas pasākumi – 2022. gadā **plānots Zemessardzes skaitlisko sastāvu palielināt** līdz 9 000 zemessargiem. Paralēli jāturpina zemessargu nodrošināšana ar individuālo un kolektīvo ekipējumu.

Stiprinot militārās medicīnas atbalsta spējas, plānots iegādāties militārās medicīnas pirmā līmeņa (ROLE1) un otrā līmeņa (ROLE2) ekipējumu, lai nodrošinātu medicīnas vienību izvēršamību un sniegtu atbalstu civilajai medicīnas sistēmai ārkārtējos gadījumos. Tāpat plānots sagatavot detalizētu spējas ieviešanas plānu, definējot strukturētu un secīgu militārās medicīnas spējas attīstību.

NBS bruņojuma attīstība būs vērsta uz aizvien plašāku moderno tehnoloģiju izmantošanu, tostarp **integrējot bezpilotējamās sistēmas** (taktiskās izlūkošanas spējas attīstībai plānots iegādāties testa sistēmas un noslēgt vispārēju vienošanos par atbilstoša līmeņa bezpilotējamo sistēmu iegādi). Ieviešot bruņojumā bezpilotējamās sistēmas, jāizvērtē vietējās industrijas sadarbības iespējas un iesaiste. Paralēli tiks turpināts darbs pie **pretdronu sistēmu attīstības** NBS vienību un infrastruktūras aizsardzībai.

Ņemot vērā kiberaizsardzības spēju pieaugošo lomu modernas karadarbības scenārijos, nākamajā pārskata periodā plānots **stiprināt NBS kiberneturību** un **attīstīt Zemessardzes Kiberaizsardzības vienības** reģionālās apakšvienības, kā arī stiprināt aizsardzības nozares kiberdrošību.

Jāturpina trenēties pieņemt MK lēmumus **valsts apdraudējuma pārvarēšanai mācībās**, lai nodrošinātu spēju ātri un efektīvi pieņemt valsts aizsardzībai būtiskus lēmumus krīzes situācijās.

Lai nodrošinātu, ka jebkuras krīzes laikā dažādu nozaru kritiskie pakalpojumi, kuri ir būtiski valsts un sabiedrības kontinuitātei un krīzes pārvarēšanai, tiek sniegti vismaz minimālajā apjomā, turpinās **kritisko pakalpojumu nodrošināšanas nepārtrauktības regulējuma izstrāde**.

Militārajās mācībās NAMEJS 2021 būtisks uzsvars tiks likts uz **valsts civilās aizsardzības sistēmas funkcionēšanu valsts apdraudējuma laikā**, izvēršot sadarbību starp NBS (Zemessardzes brigādes), valsts civilās aizsardzības sistēmu un pašvaldību civilās aizsardzības komisijām.

¹²⁹ Grozījumi Mobilizācijas likumā;

<http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttocategory=691/Lp13>

¹³⁰ Grozījumi Nacionālās drošības likumā;

<http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttocategory=692/Lp13>

¹³¹ Grozījumi likumā "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli";

<http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttocategory=690/Lp13>

Ar komersantiem tiks turpinātas visaptverošās valsts aizsardzības mācības un situāciju izspēles, lai veicinātu privātā sektora izpratni par apdraudējumiem, tā veidiem un **privātā sektora būtisko nozīmi valsts apdraudējuma pārvarēšanā**. Plānotas mācības, kurās tiktu iesaistīts pēc iespējas plašāks komersantu loks, kuru savstarpējā sadarbība ir būtiska, lai nodrošinātu pakalpojumu sniegšanas nepārtrauktību. Visaptverošas valsts apdraudējuma pārvarēšanas **mācības stiprinās gan valsts militārās aizsardzības spējas, gan civilo aizsardzību**, veicinot sasaisti starp abām sistēmām un palīdzot savlaicīgi dekonfliktēt centienus valsts apdraudējuma pārvarēšanai.

Lai **regulētu valsts aizsardzības mācības** (turpmāk – VAM) **priekšmeta un nometņu īstenošanu**, kā arī izglītības procesa organizāciju Jaunsardzē, Saeimā pieņemts Valsts aizsardzības mācības un Jaunsardzes likums¹³². 2020. gada vasarā sekmīgi noritēja abas plānotās VAM nometnes. Nometni 10. klasēm pabeidza 74 jaunieši, bet nometni 11. klasēm – 40 jaunieši. Īstenojot nometni 11. klasēm, noslēdzās 2018. gadā uzsāktais VAM pilotprojekts, kura ietvaros pirmās 13 vidējās izglītības iestādes Latvijā uzsāka īstenot VAM. Priekšmeta pasniegšanu 2020./2021. m. g. nodrošina 68 izglītības iestādes.

Tiks īstenota mērķtiecīga VAM priekšmeta ieviešana, lai 2024./2025.m. g. to **kā obligāti apgūstamu mācību priekšmetu īstenotu visas vidējās izglītības iestādes**. Plānots, ka nākamajā mācību gadā VAM īstenos jau vairāk nekā 100 izglītības iestādes. 2021. gadā tāpat kā līdz šim plānotas divas VAM nometnes, vienlaikus strādājot, lai nākamajos gados nometņu skaits pieaugtu un 2025. gadā, kad VAM būs obligāts mācību priekšmets, brīvprātīgi šādās nometnēs varētu piedalīties 2000 jauniešu. Sadarbībā ar IZM un VISC iecerēts izstrādāt **Jaunākā militārā instruktora profesijas standartu un mācību programmu**. Plānots, ka 2021. gada 1. septembrī darbu uzsāks pulkveža O. Kalpaka profesionālā vidusskola, uzņemot pirmajā kursā audzēkņus, lai **apgūtu jaunākā militārā līmeņa instruktora profesiju**.

2020. gadā Latvijā turpināja darboties NATO paplašinātās klātbūtnes kaujas grupa, ko veido aptuveni pusotrs tūkstotis karavīru no desmit NATO dalībvalstīm – Albānijas, Čehijas, Itālijas, Polijas, Kanādas, Slovākijas, Slovēnijas, Melnkalnes, Spānijas un Islandes. 2021. gadā jānodrošina NATO sabiedroto pastāvīga klātbūtnē reģionā, t. sk., jāuztur aktīvs dialogs ar ASV par to spēku izvietošanu Latvijā un Baltijas reģionā. **Stiprinot pastāvīgu NATO sabiedroto ilgtermiņa klātbūtni Latvijā**, jāturpina uzņemošās valsts atbalsta sniegšana NATO paplašinātās klātbūtnes kaujas grupai. Sadarbībā ar sabiedrotajiem jāveicina turpmāka kaujas grupas Latvijā pilnveide un jāturpina diskusijas ar kaujas grupas valstīm par nacionālo kontingentu pastiprinājuma mehānismiem, kā arī spēju paplašināšanu, iekļaujot gaisa un jūras komponentes. Attīstot daudznacionālo divīzijas štābu "Ziemeļi", 2021. gadā jāsasniedz štāba sākotnējā operacionālā gatavība, bet ne vēlāk kā līdz 2023. gada beigām – pilna kaujas gatavība. Tāpat jāturpina Latvijas dalība starptautiskajās misijās, operācijās un ātrās reaģēšanas spēkos.

Ārpolitika

2020. gadā ārpolitiku raksturoja ne tikai starptautisko problēmu saasināšanās, bet arī jauni pandēmijas radītie izaicinājumi. Latvijas ārpolitikas fokusā bija ES integrācijas jautājumi, reģionālās drošības stiprināšana, sadarbība ar ASV, attiecību veidošana ar Ķīnu, situācijas attīstība Baltkrievijā un Krievijā, Austrumu partnerības politikas īstenošana,

¹³² Pieņemts Saeimā 2020. gada 3. decembrī, stājās spēkā 2021. gada 5. janvārī; <https://likumi.lv/ta/id/319794-valsts-aizsardzibas-macibas-un-jaunsardzes-likums>.

multilaterālisma stiprināšana un starptautisko organizāciju efektivitātes uzlabošana, lai nodrošinātu paredzamu starptautiskās vides funkcionēšanu, kas balstītos starptautisko tiesību ievērošanā.

Covid-19 kontekstā ĀM sadarbībā ar Latvijas medijiem nodrošināja visaptverošu krīzes komunikāciju ārpus Latvijas esošo valstspiederīgo informēšanai, kā arī palīdzēja atgriezties mājās ap 7000 repatriantu. Vienlaikus ĀM un Latvijas vēstniecības sniedza atbalstu uzņēmējiem un Nacionālajam veselības dienestam individuālo aizsardzības līdzekļu un to ražošanā nepieciešamu izejvielu iegādei ārvalstīs.

Noslēdzoties iekšējām ES robežām, daudzi Latvijas uzņēmēji (t. sk. autopārvadātāji un medicīnas preču vairumtirgotāji, kuru noliktavas ir Polijā) saskārās ar sarežģījumiem, šķērsojot Polijas un Lietuvas robežas. Ārlietu ministrija un Latvijas vēstniecības koordinēja šo problēmsituāciju operatīvu atrisināšanu.

Attiecībā uz **ES jautājumiem** līdztekus Eiropas Savienības daudzgadu budžeta 2021.–2027. gadam un ES Atveseļošanās instrumenta pieņemšanai tika noslēgtas vienošanās par Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un vienošanās par nākotnes attiecībām no 2021. gada 1. janvāra. Nākotnē būs svarīga jaunas sadarbības formas izveidošana un ieviešana drošības un aizsardzības politikas jomā.

2021. gadā Ārlietu ministrija sadarbībā ar Eiropas Komisijas pārstāvniecību Latvijā un Eiropas Parlamenta informācijas biroju īstenos plašas sabiedrības diskusijas par **Eiropas Savienības nākotni**. ES diskusijās par **stratēģisko autonomiju** Latvija iestāsies par operatīvāku dalībvalstu koordināciju krīzes situācijās, industriālās kapacitātes un kritiskās infrastruktūras aizsardzību. Aizsardzības un militārās sadarbības jomā Latvija atbalstīs tādus risinājumus, kuri būs NATO funkcijas papildinoši, nevis dublējoši.

Drošības politikas jomā panākta vienošanās par **NATO Baltijas valstu un Polijas teritoriju aizsardzības plānu** izsludināšanu, kā arī par trešo valstu dalības nosacījumiem ES un NATO Pastāvīgās strukturētās sadarbības (**PESCO**) ietvaram aizsardzības jomā. ES daudzgadu budžetā (2021.–2027.) pirmo reizi ir paredzēts līdzfinansējums **ES aizsardzības iniciatīvām** – militārajai mobilitātei (infrastruktūrai) 1,7 mljrd. eiro un Eiropas Aizsardzības fondam 8 mljrd. eiro.

Šogad **Rīgā plānotā NATO ārlietu ministru sanāksme** sniegs ieguldījumu 2020. gadā uzsāktajam **NATO 2030** pārdomu procesam par jauniem drošības izaicinājumiem nākamajā desmitgadē.

Transatlantisko attiecību kontekstā Latvija arī turpmāk iestāsies par ES un ASV attiecību stiprināšanu, ciešu divpusējo kontaktu veidošanu ar ASV prezidenta administrāciju un ASV Kongresu, kā arī Latvijas un ASV stratēģiskās partnerības tālāku attīstīšanu. Svarīga loma šajā procesā būs arī Centrālās un Austrumeiropas reģiona valstu sadarbības formātam – **Trīs jūru iniciatīvai** (TJI), tāpēc valdība sniedza atbalstu akciju sabiedrības "Attīstības finanšu institūcija ALTUM" 20 milj. eiro ieguldījumam TJI Investīciju fondā¹³³. Ir jāturpina Latvijas efektīva iesaiste TJI, veicinot, lai sarunās ar TJI Investīciju fondu tiktu apstiprināti Latvijas un reģiona izaugsmi veicinoši infrastruktūras projekti transporta, enerģētikas un digitālajā jomā.

Latvija aktīvi piedalījās ES Ārlietu padomju nostāju formulēšanā par attiecībām ar kaimiņvalstīm – Baltkrieviju un Krieviju. Reaģējot uz vēlēšanu rezultātu falsifikāciju

¹³³ MK 07.05.2020. (prot. Nr. 31 1. §).

Balkrievijā, Latvija piemērojusi gan nacionālās sankcijas, gan arī iestājusies par ES sankciju noteikšanu. Koordinācijā ar Latvijas un Balkrievijas NVO sniepta praktiska, juridiska, medicīniska un psiholoģiska palīdzība cilvēktiesību pārkāpumu upuriem, kā arī neatkarīgajiem medijiem. Atbalstīta vardarbības seku dokumentēšana. Saistībā ar **Krievijas** opozīcijas politiķa Alekseja Navalnija slepkavības mēginājumu Latvija atbalstīja ES sankcijas pret iesaistītajām fiziskajām un juridiskajām personām. 2020. gada decembrī pēc ilgām diskusijām un ar Latvijas atbalstu tika apstiprināts **ES globālais cilvēktiesību sankciju režīms**, kas papildinās konkrētos valstīm piesaistītos sankciju režīmus.

Šogad **ES Austrumu partnerības plānotajā samitā** būtu nepieciešams apstiprināt jaunus savstarpējas sadarbības ilgtermiņa mērķus, kas balstīti uz partnervalstu individuālajām vajadzībām un to izvēlēto ambīciju līmeni sadarbībai ar Eiropas Savienību. **Latvijas prioritāte** joprojām būs sadarbības padzījināšana ar trim asociētajām partnervalstīm – Ukrainu, Gruziju, Moldovu. Tiks turpināta konsekventa Ukrainas teritoriālās integritātes un suverenitātes atbalsta politika. Balkrievijas gadījumā Latvija iestāsies par pastāvīga spiediena uzturēšanu, tai skaitā sankciju režīma izmantošanu pret pašreizējo neleģitīmo prezidentu, vienlaikus sniedzot visu iespējamo atbalstu Balkrievijas pilsoniskajai sabiedrībai.

Ir uzsākts starpinstitūciju darba grupas darbs saistībā ar Latvijas kandidēšanu **ANO Drošības padomē** 2026. un 2027. gadā, kā arī diplomātiskais darbs atbalsta gūšanai, stiprinot diplomātiskās attiecības ar ANO valstīm un reģionālajām institūcijām, plānojot un attīstot Latvijas diplomātisko pārstāvību.

Globālās partnerības jomā Latvija veikusi iemaksas ANO **Humānās palīdzības** koordinācijas biroja un Pasaules Veselības organizācijas Globālā humānās palīdzības plāna cīņai ar Covid-19 budžetā (100 000 eiro apmērā). ĀM nogādāja dezinfekcijas līdzekļus Sanmarīno, Itālijai, Spānijai un Gruzijai (kopsummā 128,900 eiro). Turpinās **Attīstības sadarbības politikas** pamatnostādņu 2021.–2027. gadam¹³⁴ un tā plāna 2021.–2023. gadam izstrāde, tostarp piesaistīta OECD ekspertīze.

Lai ieviestu **ANO rezolūciju "Sievetes, miers un drošība"**, Ārlietu ministrija turpmāko piecu gadu laikā sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām, pilsonisko sabiedrību un ārvalstu partneriem Latvijas Nacionālā rīcības plāna ietvaros koordinēs sabiedrības izpratnes veicināšanu, apmācības, kā arī dalīšanās Latvijas pieredzē un zināšanās ar partnervalstīm, tai skaitā attīstības sadarbības politikas jomā¹³⁵.

Ņemot vērā **Arktikas** nozīmes pieaugumu ekoloģiskajā, ekonomiskajā un politiskajā kontekstā, Latvijas interesēs ir Arktikas reģiona ilgtspējīga un mierīga attīstība, balstīta starptautiskajā sadarbībā, līdz ar to Latvija gatavos pieteikumu Arktikas padomes novērotājvalsts statusa iegūšanai.

Apstiprināta **Latvijas vēstniecības atvēršana Austrālijā** 2021. gadā un uzsākta vēstniecības atvēršanai un darbībai nepieciešamo cilvēkresursu plānošana un atlase.

Diasporas atbalstam uzsākta Plāna darbam ar diasporu 2021.–2023. gadam¹³⁶ īstenošana. Sadarbojoties valsts iestādēm un NVO, aktīvi strādā **Diasporas konsultatīvā padome**. Diasporas stiprināšanai 2020. gadā ir atbalstīti 115 projekti 24 valstīs, kas vērsti

¹³⁴ Izsludināts VSS, 17.12.2020. (prot. Nr. 50 1. §); VSS-1101.

¹³⁵ 15.07.2020. MK rīkojums Nr. 390 (prot. Nr. 44 49. §).

¹³⁶ MK 19.01.2021. rīk. Nr. 33 (prot. Nr. 5 27. §) "Par diasporu", skat. arī sadaļu Kultūra un nacionālā identitāte.

uz vēstniecību sadarbību ar diasporu kultūras, izglītības, zinātnes, ekonomikas, sporta un citās jomās. Atbalstīti komunikācijas pasākumi, kā arī citas aktivitātes, kas veicina diasporas pašorganizēšanos, latvisķās identitātes stiprināšanu un saiknes ar Latviju uzturēšanu.

2021. gada 26. janvāri, atzīmējot **Latvijas starptautiskās atzīšanas de iure simtgadi** un šī notikuma īpašo nozīmi Latvijas vēsturē, tika organizēts svinīgs pasākums ar valsts augstāko amatpersonu dalību un izveidota Ārlietu ministrijas videoklipu sērija. Tika izdota arī brošūra "De iure 100", kas būs pieejama tiešsaistē latviešu, angļu un franču valodā. Lai plašāk iepazīstinātu ārvalstu auditoriju ar diplomātu paveikto Latvijas starptautiskajā atzīšanā *de iure* un ārlietu dienesta darbību 100 gados, Ārlietu ministrija izdos grāmatu "Latvijas diplomātiskais gadsimts: Latvijas diplomātijas un ārlietu dienesta pirmais gadsimts (1919–2019) diplomātu esejās" angļu valodā.

IV. Moderna pārvaldība

Saeima 2. jūlija ārkārtas sēdē apstiprināja NAP2027, kas nosaka stratēģiskos mērķus, prioritātes un uzdevumus Latvijas ilgtspējīgai un līdzsvarotai attīstībai nākamajā septiņu gadu plānošanas periodā. Nemot vērā, ka NAP2027 tika izstrādāts un iesniegts Saeimā pirms Covid-19 izraisītās ārkārtējās situācijas Latvijā, Saeima, apstiprinot NAP2027, pieņēma lēmumu ar uzdevumiem MK veselības aprūpes un sabiedrības drošības, sociālās aizsardzības, vienlīdzīgu iespēju un tautsaimniecības jomās, kurus aktualizējusi Covid-19 izraisītā situācija. NAP2027 ir būtisks **valsts turpmākās attīstības prioritāšu noteikšanai, iezīmē nozaru politiku virzienus un galvenās reformas, kā arī publisko investīciju virzienus** valsts budžeta, pašvaldību budžeta, Eiropas Savienības fondu un citu finanšu avotu (t. sk. ārvalstu un nacionālo fondu, programmu) ieguldījumiem Latvijā. Plānā iezīmētas fundamentālas pārmaiņas un izaugsme četros virzienos: 1) vienlīdzīgas tiesības aptver visu Latvijas iedzīvotāju pamattiesību īstenošanu, izmantojot valsts sniegtos pakalpojumus; 2) dzīves kvalitāte raksturo vispārējo labklājības un ikvienu Latvijas iedzīvotāja iespēju pieaugumu; 3) zināšanu sabiedrība ir kopējs virziens pārmaiņām izglītībā un zinātnē, pilsoniskajā apzinā, mediju telpā un tautsaimniecībā; 4) atbildīga Latvija ir atbilde klimata un demogrāfisko tendenču apdraudējumam šodien un tālākā nākotnē.

2020. gada valsts pārvaldes uzdevumi bija nozaru pamatnostādņu izstrāde, lai nodrošinātu NAP2027 prioritāšu turpmāku īstenošanu nozaru politikās un ES fondu atbalsta plānošanu. **Pamatojoties uz NAP2027 identificētajām tautsaimniecības vajadzībām un noteiktajiem uzdevumiem, tika izstrādāta jaunā ES fondu plānošanas perioda darbības programma**, kas ir nozīmīga investīciju platforma zināšanās balstītai ekonomikas transformācijai uz inovācijām un zaļajām tehnoloģijām.

Covid-19 apstākjos valsts pārvaldes iestādes ir parādījušas spēju ātri pārorientēties un nodrošināt darbu attālināti, izmantojot e-risinājumus darba organizācijai un pakalpojumu sniegšanai. Krīzes laikā īpaši svarīga klūst publiskās pārvaldes spēja precīzi noteikt prioritātes, operatīvi pieņemt lēmumus, kā arī rīkoties solidāri visu pušu interesēs. Vienlaikus Covid-19 krīze ir izgaismojusi spriedzi starp personu tiesībām uz brīvību un valsts pienākumu rūpēties par sabiedrības drošību un veselību, kā arī **nepieciešamību veikt reformas valsts pārvaldes darba efektivizācijai** un saskaņotai, ātrai rīcībai. Covid-19 pandēmija ir nopietns pārbaudījums ikvienai jomai un sabiedrībai būtisku sistēmu darbotiesspējai. Valdībai tā uzliek īpašu atbildības slogu par pandēmijas laikā pieņemtajiem lēmumiem gan attiecībā uz vīrusa izplatību ierobežojošiem pasākumiem, gan uz finansējuma piešķīrumiem.

Izstrādāts **Atjaunošanas un noturības mehānisma plāna projekts**, kura mērķis ir īstenot reformas un veicināt investīcijas, kas ne tikai sniegs tūlītēju palīdzību ekonomikas atlabšanā pēc Covid-19 krīzes, bet arī pārkārtos ekonomiku uz zaju un digitālu. Plāns veidots, sabalansējot finansējuma proporcijas, lai stiprinātu valsts institūcijas, **identificētu nepieciešamās reformas** un īstenotu pasākumus ekonomikas noturībai un atveseļošanai un Covid-19 pandēmijas sociālo un ekonomisko seku pārvarēšanai.

Ir sagatavoti priekšlikumi publiskās pārvaldes inovācijas ekosistēmas attīstībai, **publiskās pārvaldes reformu īstenošanai**, profesionalizācijai, attālinātajam darbam un valsts un pašvaldību nodarbināto kapacitātes pilnveidei. Plānota arī vienotā pakalpojumu centra attīstīšana, publiskā sektora digitālās līderības, pakalpojumu transformācijas un datu pratības prasmju programmas (valsts un pašvaldības) izveide.

Vietējo pašvaldību pārvalde

Pašvaldībām ir būtiska loma Covid-19 krīzes seku novēršanā un infekcijas izplatīšanās ierobežošanā, tāpēc 2020. gadā īpaši aktuāla bija valdības, valsts pārvaldes un pašvaldību spēja operatīvi sadarboties, risinot problēmju tājumus. Nemot vērā, ka pašvaldību pamatbudžets šogad tika samazināts, mainot iedzīvotāju ienākuma nodokļa proporciju par labu valstij, pašvaldības saskaras ar resursu samazinājumu dažādās jomās, tai skaitā pakalpojumu sniegšanā.

Lai risinātu pašvaldību finansējuma nepietiekamību, **palielināts pašvaldību aizņēmuma limits par 150 milj. eiro**, lai 2020. gadā nodrošinātu aizdevumu pieejamību pašvaldībām augstas gatavības investīciju projektiem, tajā skaitā Ministru kabinetā atbalstīto attiecīgo jomu projektiem ārkārtējās situācijas ietekmes mazināšanai un novēršanai saistībā ar Covid-19 izplatību.

Piešķirta dotācija 5 milj. eiro apmērā 33 pašvaldībām, lai 2021. gadā nodrošinātu reģionāli sabalansētu finanšu resursu pieejamību Covid-19 izraisītās krīzes pārvarēšanas un seku novēršanas pasākumu īstenošanai.

Pašvaldībām ir dotas tiesības noteikt citus nekustamā īpašuma nodokļa samaksas termiņus, kas atšķiras no likumā "Par nekustamā īpašuma nodokli" noteiktajiem, tos pārceļot uz vēlāku laiku attiecīgā taksācijas gada ietvaros. Saimnieciskās darbības veicējiem, iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātājiem, ir tiesības neveikt iedzīvotāju ienākuma nodokļa avansa maksājumus (2020./2021. gads).

Lai mazinātu bērnu rindas uz vietām pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādēs, tām tika nodrošinātas iespējas saņemt aizņēmumus jaunu pirmsskolas izglītības iestāžu būvniecībai vai esošu pirmsskolas izglītības iestāžu paplašināšanai. Kopumā tika atbalstīti 17 projekti 13 pašvaldībās (kopējais valsts budžeta aizdevumu apmērs 24,9 miljoni eiro), kuru rezultātā tiktu radītas 2 565 jaunas vietas pašvaldību pirmsskolas izglītības iestādēs. Šādas aizņemšanās iespējas pašvaldībām ir saglabātas arī 2021. gadā.

Pašvaldībām 2021. gadā ir paplašināti aizņemšanās mērķi, piemēram, 2021. gadā pašvaldībām ir **iespēja saņemt aizņēmumus katras pašvaldības vienam noteiktam prioritāram investīciju projektam**, kas atbilst pašvaldības attīstības programmas investīciju plānam un administratīvi teritoriālajai reformai, ar maksimālo pašvaldības aizņēmumu summu 400 tūkst. eiro apmērā.

Izstrādāti jauni MK noteikumi, kas nosaka kritērijus un kārtību, kādā 2021. gadā tiks izvērtēti un izsniegti **jauni valsts aizdevumi pašvaldībām** Covid-19 seku mazināšanai un novēršanai, kas būs kā turpinājums 2020. gadā uzsāktajai pašvaldību aizdevumu programmai.

Īstenojot **Administratīvi teritoriālo reformu**, tiks stiprinātas vietējās pašvaldības un mazināta starp reģioniem pastāvošā sociālekonomiskā nevienlīdzība, attīstot pašvaldību kapacitāti un koncentrējot finanšu resursus. Tas dos iespējas kāpināt administrācijas profesionalitāti, uzlabot sniegtu pakalpojumu kvalitāti un daudzveidību un īstenot dažādus teritorijas attīstības projektus, tai skaitā ieguldīt vairāk līdzekļu infrastruktūrā un līdz ar to sekmēt uzņēmējdarbības attīstību to teritorijās.

Saeimā 2020. gada 10. jūnijā pieņemts **Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums**. Atbilstoši likuma deleģējumam izstrādāti un pieņemti attiecīgie MK noteikumi¹³⁷, ir izstrādāta un publicēta, kā arī regulāri tiek papildināta Metodika jaunveidojamā novadu darbības uzsākšanai pēc 2021. gada 1. jūlija.

Lai sekmētu kvalitatīvu pašvaldības pakalpojumu nodrošināšanu un modernizētu pašvaldību pārvaldību, izstrādāts un ar sadarbības partneriem (LPS, nevalstiskajām organizācijām, ministrijām) apspriests **likumprojekts "Pašvaldību likums"**¹³⁸, kura mērķis ir nodrošināt laikmetīgu pārvaldību pēc pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas, veicinot demokratizāciju, skaidrāk nodalot lēmējvaru no izpildvaras, nosakot skaidru kompetenču un funkciju sadali, samazinot varas koncentrāciju un vairojot vietējās sabiedrības regulāru līdzdalību. Likumprojektā ietverts uzlabots pašvaldības darbības organizācijas modelis, kas mazina iespēju dažādi interpretēt un piemērot tiesību normas un ir vērsts uz efektīvāku pārvaldi un iedzīvotāju viedokļu respektēšanu, kā arī **iedzīvotāju iesaistes pašvaldību darbībā garantiju**. Likumprojekts paredz no 2023. gada ieviest līdzdalības budžetu pašvaldībās sabiedrības līdzdalības veicināšanai teritorijas attīstībā.

Lai atvieglotu pašvaldību organizatorisko darbu Covid-19 krīzes apstākjos, sagatavots metodiskais materiāls pašvaldībām par **domes un komiteju sēžu organizēšanu attālināti** ārkārtējās situācijas un izņēmuma stāvokļa izsludināšanas laikā. Tāpat ministrija veikusi grozījumus likumā "Par pašvaldībām", kas paredz arī turpmāk iespēju domes un komitejas sēdes noturēt attālināti un arī turpmāk atļaut rīkot sēdes videokonferenču režīmā¹³⁹. Valsts kanceleja sadarbībā ar VARAM ir izstrādājusi vadlīnijas darba organizācijai, darba samaksai un klientu apkalpošanai ārkārtējās situācijas laikā¹⁴⁰.

Ilgtspējīgāka un mērķtiecīgāka reģionālā attīstība

VARAM virza vairākas būtiskas reformas, kuru kopējais mērķis ir panākt reģionu potenciāla attīstību un mazināt pastāvošo sociālekonomisko nevienlīdzību. Līdz ar administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu iecerēts **pilnveidot arī reģionālo pārvaldes līmeni**, valdībā izskatot jautājumu par administratīvo reģionu izveidi¹⁴¹, vienojoties par to funkcijām, statusu, finansējumu un teritorijām, panākot maksimālu

¹³⁷ MK 15.09.2020. noteikumi Nr. 577 "Kārtība, kādā administratīvi teritoriālās reformas ietvaros pašvaldībām piešķir valsts mērķdotāciju kopīga jaunveidojamā novada pašvaldības administratīvās struktūras projekta izstrādei"; MK 13.10.2020. noteikumi Nr. 631 "Jaunveidojamā pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentu projektu valsts līdzfinansējuma piešķiršanas kārtība"; MK 10.11.2020. noteikumi Nr. 671 "Pašvaldību institūciju, finanšu, mantas, tiesību un saistību pārdales kārtība pēc administratīvo teritoriju robežu grozīšanas vai sadalīšanas".

¹³⁸ VSS 22.10.2020. izsludināts likumprojekts "Pašvaldību likums" (prot. Nr. 42 24. §); VSS-912.

¹³⁹ https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/data_content/metodika_grozijumi_pasv_nolik_att_24032020_1.pdf

¹⁴⁰ "Vadlīnijas darba organizācijai, darba samaksai un klientu apkalpošanai valsts pārvaldes institūcijās ārkārtējās situācijas laikā" <https://www.mk.gov.lv/lv/aktualitates/vadlinijas-darba-organizacijai-valsts-parvaldes-institucijas-arkartejas-situacijas>

¹⁴¹ VSS 22.10.2020. izsludināts konceptuālais ziņojums "Par administratīvo reģionu izveidi" (prot Nr. 42 23. §); VSS-911.

ieguldījumu reģionālās nevienlīdzības mazināšanā, tai skaitā sekmējot efektīvāku ES fondu piesaisti un citu atbalsta pasākumu ieviešanu uzņēmējdarbības attīstībai, pakalpojumu efektivitātei un mobilitātes uzlabošanai reģionos. Atbilstoši konceptuālajam lēmumam tiks sagatavots likumprojekts par administratīvo reģionu izveidi.

Administratīvi teritoriālās reformas veiksmīgai īstenošanai un reģionu attīstībai ir būtiski piesaistīt finansējumu valsts reģionālo un vietējo autoceļu sakārtošanai, sekmējot pakalpojumu un darba vietu sasniedzamību jaunveidojamo pašvaldību administratīvajos centros. Kopumā ir nepieciešami **300 milj. eiro, lai sakārtotu nepilnus 900 km autoceļu administratīvi teritoriālās reformas vajadzībām**. 2020. gadā jau tika veikti ieguldījumi autoceļos 144 km garumā. Tāpat nacionālā mērogā ir panākta vienošanās par Eiropas Savienības Atveselošanas un noturības mehānisma plānu 2021.–2026. gadam, kurā ir plānoti 102,3 milj. eiro valsts autoceļiem administratīvi teritoriālās reformas vajadzībām.

Reģionu atbalstam 2020. un 2021. gadā ārkārtējā situācijā saistībā ar Covid-19 izplatību izveidota **pašvaldību aizdevumu programma**¹⁴², kura ir daļa no ekonomikas atveselošanās plāna, kas paredz sociāli, ekonomiski un attiecībā uz vidi atbildīgu sākotnēji plānoto investīciju pārstrukturizāciju, lai nodrošinātu, ka pieejamais finansējums tiek pamatā novirzīts Covid-19 ietekmes sekū mazināšanai uz tautsaimniecību, tostarp **radot darba iespējas iedzīvotājiem**. 2020. gadā atbalstīti **307 investīciju projekti, ko pieteikušas pašvaldības kopumā par 134,6 milj. eiro**, no kuriem valsts aizdevums ir 99,6 milj. eiro šādās jomās: pašvaldību ēku energoefektivitāte, pašvaldību transporta infrastruktūras attīstība, jaunu pakalpojumu sniegšanas veidu attīstība, mājsaimniecību pieslēgumi ūdenssaimniecībai, izglītības iestāžu darbības nodrošināšana atbilstoši higiēnas prasībām. Projektu īstenošana ir jāpabeidz līdz 2021. gada 31. decembrim.

Lai veicinātu Latvijas tautsaimniecības atgūšanos no Covid-19 izraisītās krīzes, VARAM ir veikusi ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda investīciju pārvērtēšanu, nodrošinot **papildu finansējumu pašvaldību ēku energoefektivitātes paaugstināšanas projektiem** (8 milj. eiro)¹⁴³, kā arī projektiem **ekonomiskās aktivitātes stimulēšanai reģionos** (5,12 milj. eiro) un publiskās infrastruktūras attīstīšanai reģionālas nozīmes attīstības centros¹⁴⁴. Uzņēmējdarbības publiskās infrastruktūras atbalsta programmā¹⁴⁵ papildus novirzīti 15,14 milj. eiro no ES fondu finansējuma efektīvākajiem pašvaldību uzņēmējdarbības publiskās infrastruktūras

¹⁴² MK 12.05.2020 noteikumi Nr. 278, kas vēlāk tika aizstāti ar 14.06.2020. MK noteikumiem Nr. 456 par nosacījumiem un kārtību, kādā pašvaldībām izsniedza valsts budžeta aizdevumus ārkārtējās situācijas ietekmes mazināšanai un novēršanai, piešķirot aizdevumus ieguldījumiem projektos.

¹⁴³ Attiecībā uz energoefektivitātes pasākumu investīcijām pašvaldības ēkās (4.2.2. SAM) ir izstrādāti un 14.04.2020. spēkā stājās MK Nr. 213 noteikumi (08.03.2016. MK noteikumu Nr. 152 grozījumi), kas paredz 4.2.2. SAM projektu atlases 3. kārtas īstenošanu un atbalstīt informatīvā ziņojuma "Par ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.–2020. gada plānošanas perioda darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" snieguma ietvarā noteikto mērķu sasniegšanas progresu un snieguma rezerves finansējuma tālāku izmantošanu" 1. pielikumā "Snieguma rezerves finansējuma un finansējuma atlikumu novirzīšanas priekšlikumi" piedāvāto risinājumu ES fondu snieguma rezerves finansējuma un ES fondu finansējuma atlikumu izmantošanu. 16.06.2020. MK apstiprināts rīkojums Nr. 331 par 4.2.2. SAM 3. kārtā atbalstāmajām projektu idejām, to finansējumu un sasniedzamajiem rādītājiem. Savukārt 19.05.2020. MK lēma piešķirt papildus finansējumu 4,5 milj. EUR 4.2.2. SAM projektu atlases 4. kārtas īstenošanai, novirzot tos no 4.2.1. SAM. Saistībā ar šīm pārdalēm tika sagatavoti un EK apstiprināti darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" grozījumi Nr. 6, izstrādāti un 28.07.2020. MK apstiprināti MK noteikumi Nr. 484 (MK noteikumu Nr. 152 grozījumi) projektu iesniegumu atlases 4. kārtas īstenošanai un 3. kārtas finansējuma atlikuma izmantošanai, kā arī 13.10.2020. apstiprināts MK rīkojums Nr. 604 par 4. kārtā atbalstāmajām projektu idejām, to finansējumu un sasniedzamajiem rādītājiem.

¹⁴⁴ Izstrādāti grozījumi MK 13.10.2015. noteikumos Nr. 593 (apstiprināti MK 17.03.2020. sēdē), ar kuriem ERAF finansējuma atlikums 5 120 820 eiro apmērā tika novirzīts 3.3.1. SAM otrajai atlases kārtai.

¹⁴⁵ MK 26.05.2020. sēdē izskatīts VARAM sagatavotais informatīvais ziņojums "Informatīvais ziņojums "Par priekšlikumiem COVID-19 sekū mazināšanai un Eiropas Savienības fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda pašvaldību investīciju pārskatīšanai"" (prot. Nr. 36 34. §).

projektiem un papildu 16,8 milj. eiro – **atkritumu pārstrādes veicināšanai reģionos**, lai attīstītu efektīvu atkritumu saimniecību un virzību uz aprites ekonomiku¹⁴⁶.

ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas periodā līdz 2021. gada 1. februārim kumulatīvi ir noslēgti līgumi par 124 pašvaldību ēku energoefektivitātes palielināšanas projektu īstenošanu (ERAFF finansējums – 39,2 milj. eiro), no tiem jau pabeigti 92 projekti par ERAFF finansējumu 25,6 milj. eiro. 2021. gada 1. februārī pašvaldību ēku energoefektivitātes atbalsta programmas ietvaros pabeigtajos projektos sasniegtais primārās enerģijas gada patēriņa samazinājums sasniedza 17,6 GWh/gadā jeb 69 % no atbalsta programmas regulējošajos Ministru kabineta noteikumos plānotā rādītāja, savukārt projektu īstenošanā sasniegtais siltumnīcefekta gāzu samazinājums bija 4 319 CO₂ ekvivalenta tonnas/gadā jeb 76 % no sākotnēji plānotā. 2020. gadā turpinājās projektu iesniegumu atlase un projektu īstenošana.

Lai veicinātu pašvaldību teritoriju revitalizāciju, t. sk. Rīgas teritoriju revitalizāciju, reģenerējot degradētās teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām, līdz 2021. gada 1. februārim ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas periodā kumulatīvi ir noslēgti 212 līgumi par kopējo ERAFF finansējumu 281,1 milj. eiro, t. sk. pabeigli 109 projekti (ERAFF finansējums – 86,4 milj. eiro). Projektu īstenošanas ietvaros ir izveidotas 1 448 jaunas darba vietas (48 % no projektos plānotajām 2998 darba vietām) un piesaistītas nefinanšu investīcijas 134,9 milj. eiro apmērā (69 % no projektos plānotā 195,5 milj. EUR apjoma), atjaunota degradētā teritorija 155 ha platībā (68 % no projektos plānotajiem 228 ha), kā arī atbalsts sniegs 322 uzņēmējiem (160 % no sākotnēji plānoto 202 komersantu skaita).

Valsts pārvalde un valsts aktīvu pārvaldība

Izstrādāts likumprojekts "**Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums**"¹⁴⁷, kura mērķis ir veicināt amatpersonu un darbinieku darba snieguma efektivitāti un kvalitāti valsts un pašvaldību institūcijās, kā arī pilnveidot līdzšinējo atlīdzības politiku, uz iekšējās ekonomijas rēķina ceļot mēnešgalu līmeni valsts pārvaldē līdz 80 % (vidēji) no privātajā sektorā maksātās darba samaksas līmeņa. Atlīdzības sistēmu valsts un pašvaldību institūcijās piedāvāts pārskatīt un pilnveidot, lai nodrošinātu konkurētspējīgu atlīdzību valsts pārvaldē, kas veicinātu stabili, efektīvu un atklātu valsts un pašvaldību institūciju darbu.

Izpildot **Valsts pārvaldes reformu plānu**, ir samazināts nodarbināto skaits **par 7,23 % jeb 3066 nodarbinātajiem**, tādējādi pārsniedzot reformu plānā noteikto mērķi 6 %. 2020. gada beigās visas plāna aktivitātes nav pilnībā īstenotas un būtu turpināma jaunas kārtības apstiprināšana attiecībā uz iestāžu stratēģiju izstrādi, atlīdzības likuma apstiprināšana, kompetenču matricu izstrādāšana. Daļa no mērķiem ir saglabājuši savu aktualitāti, tādēj būtu turpināmi pasākumi administratīvā sloga mazināšanā, "nulles birokrātijas" ieviešanā, budžeta izdevumu pārskatīšanā un atbalsta funkciju centralizācijā. 2021. gadā paredzēts izstrādāt valsts pārvaldes modernizācijas plānu, ar kuru tiks turpināta Valsts pārvaldes reformu plānā uzsākto pasākumu īstenošana.

Turpinās inovācijas kultūras attīstīšana valsts pārvaldē. 2020. gada maijā uzsākta otrā **#GovLabLatvia projekta īstenošana**. 2020. gadā notika arī divas domnīcas – Veselības ministrijas vadībā ar mērķi izstrādāt jaunu medicīnas personāla atlīdzības modeli,

¹⁴⁶ MK 26.05.2020. noteikumi Nr. 315 un MK 02.09.2020. noteikumi Nr. 555.

¹⁴⁷ VSS 30.01.2020. izsludināts likumprojekts "Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums" (prot Nr. 5 18. §); VSS-64.

kā rezultātā tika radīts un testēts jauns atlīdzības modelis, un Labklājības ministrijas vadībā ar mērķi uzlabot atbalsta sistēmu bērniem ar invaliditāti un viļu ģimenēm, kā rezultātā tika radīti četri prototipi.

Trauksmes celšanas likuma ieviešanai 2020. gada decembrī un 2021. gada janvārī īstenota informatīvā kampaņa "Darbinieks nav nieks". Plānoti trauksmes celšanas likuma grozījumi veiksmīgai Eiropas Savienības Trauksmes celšanas direktīvas pārņemšanai Latvijā līdz 2021. gada decembrim.

2020. gadā nozīmīgi pasākumi ir veikti iekšlietu un tieslietu sistēmas veikspējas uzlabošanai. Valdībā izskatīts informatīvais ziņojums par strukturālajām reformām iekšlietu nozarē¹⁴⁸, paredzot virkni pasākumu **strukturālo un zaļās pārejas reformu īstenošanai iekšlietu nozarē**, tostarp meklējot risinājumus ANM finansējuma ietvaros. Plānots izstrādāt risinājumus **amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm atlīdzības sistēmas pilnveidošanai** un pēcnodarbinātības labumu sistēmas pilnveidošanai, kā arī sniegt priekšlikumus nepieciešamajām izmaiņām normatīvajos aktos.

Papildinot **KNAB funkcijas ar risku analīzi**, plānots sagatavot grozījumus Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā, kā arī izstrādāt Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plānu 2021.–2023. gadam.

Oficiālo izdevumu "**Latvijas Vēstnesis**" plānots nostiprināt kā valsts, pilsoniskās un tiesiskās informācijas platformu, lai stiprinātu tiesiskumu un informatīvās telpas drošību kā nacionālās drošības elementu, kā arī veicinātu komercdarbības vides attīstību un investīcijas Latvijā (brīvi pieejama valsts tiesību aktu datubāze un oficiālās publikācijas). Tam deleģēto valsts pārvaldes funkciju efektīvai veikšanai un stratēģiskai attīstībai rasts finansējums, pārdalot līdzekļus no ministrijām jau piešķirtā finansējuma. Tādējādi atcelta oficiālo publikāciju maksa no 2021. gada un nodrošināta sabiedrībai tiesiskā informācija ērti pieejamā, saprotamā un mūsdienīgā veidā. Tāpat MK ir noteicis oficiālā izdevēja "Latvijas Vēstnesis" vispārējo stratēģisko mērķi – nodrošināt ilgtspējīgas, vispārpieejamas un vienotas informatīvās platformas darbību, **kurā nepastarpināti sniegt sabiedrībai nozīmīgu un kvalitatīvu valsts, pilsonisko un tiesisko informāciju**, veicinot sabiedrībā izpratni par normatīvajos aktos noteiktajām privātpersonu tiesībām un pienākumiem, kā arī kvalitatīvu sabiedrības diskusiju, uzturot atgriezenisko saiti starp sabiedrību un valsti¹⁴⁹.

Veidojot vienotu valsts tiesību aktu datubāzi, **visi pašvaldību saistošie noteikumi** no 2022. gada 1. janvāra **būs pieejami vienuviet** – oficiālā izdevuma "Latvijas Vēstnesis" vietnē "vestnesis.lv" un to konsolidētās versijas vietnē "likumi.lv".

Profesionālas publisko personu kapitālsabiedrību pārvaldības nodrošināšanai turpinās diskusijas, lai valsts kapitālsabiedrībām piesaistītu kapitālu investīciju īstenošanai un **Latvijas finanšu kapitāla tirgus aktivizēšanai**.

Pildot valdības rīcības plānā iekļauto uzdevumu par virzību uz brīvā tirgus apstākļos darbojošos kapitālsabiedrību vai tādu valsts kapitālsabiedrību pārvaldības funkciju pakāpenisku centralizāciju, kuras neīsteno valsts politiku attiecīgajā nozarē, uzsākot **valsts kapitāla daļu turētāja funkciju pakāpenisku nodošanu vienam profesionālam valsts kapitāldaļu turētājam**, ir notikušas plašas diskusijas ar dažādām iesaistītajām pusēm, t. sk. nevalstiskajām organizācijām, par konceptuālo ziņojumu "Par valsts kapitālsabiedrību pārvaldības funkciju pakāpenisku centralizāciju". Ziņojumā ir pamatots

¹⁴⁸ Informatīvais ziņojums "Par strukturālajām reformām iekšlietu nozarē" pieņemts MK 03.11.2020. (prot. Nr. 66 24. §).

¹⁴⁹ Informatīvais ziņojums "Par oficiālās publikācijas un tiesiskās informācijas nodrošināšanas funkcijas izpildi" pieņemts MK 18.08.2020. (prot. Nr. 49 38. § 7. p.).

valsts kapitālsabiedrību centralizētais pārvaldības modelis un sniegti priekšlikumi nākamajiem soļiem, lai virzītos uz šāda modeļa ieviešanu.

Pabeigts jaunais **Korporatīvās pārvaldības kodekss**, kas kalpos par pamatu labas korporatīvās pārvaldības iedibināšanai ne tikai biržā kotētajās kapitālsabiedrībās, bet arī valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās, kā arī ikvienā citā Latvijas kapitālsabiedrībā, kura izmantos kodeksā nostiprinātos principus savā pārvaldībā.

2020. gadā Publiskajā pārskatā par valsts kapitālsabiedrībām, valstij un pašvaldībām piederošajām kapitāla daļām¹⁵⁰ pirmo reizi publicēta **informācija par pašvaldībām piederošajām kapitāla daļām**, kā arī iekļauts kopsavilkums par valsts un pašvaldību kapitāla daļu turētāju pārraudzību un publiskota lielo pašvaldību kapitālsabiedrību informācija.

PKC nodrošina **mācību programmas** valsts un pašvaldību kapitāla daļu turētāju pārstāvjiem un atbildīgajiem darbiniekiem **par korporatīvās pārvaldības principiem**, uzņēmuma stratēģijas un mērķu noteikšanu, nominācijas procesu organizēšanu un atlīdzības noteikšanu, kā arī informācijas atklātību un apriti. Sadarbībā ar Baltijas korporatīvās pārvaldības institūtu tika organizētas mācības par kapitālsabiedrību pārvaldību ministriju un valsts kapitālsabiedrību pārstāvjiem un pašvaldību pārstāvjiem.

IKT, e-pārvalde un publiskie pakalpojumi

Covid-19 pandēmijas laikā radušies izaicinājumi ir parādījuši, cik svarīgi mūsu ekonomikai ir digitālie aktīvi un kā tīkli un savienojamība, dati, mākslīgais intelekts un augstas veiktspējas skaitļošana (*High Performance Computing*) (HPC), kā arī digitālās pamatprasmes un padzījinātas digitālās prasmes uztur mūsu ekonomiku un sabiedrību, jaujot turpināt darbu, izsekot vīrusa izplatību un paātrināt sociālekonomisko atveselošanos.

Starptautiskā līmenī valsts rādītāji attiecībā uz digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem un savienojamību ir virs ES vidējiem rādītājiem. 2020. gadā ir turpinājusi uzlaboties elektroniskās pārvaldes pakalpojumu kvalitāte un palielinājies to lietotāju skaits¹⁵¹.

Latvijā ir **veikti būtiski uzlabojumi digitālo publisko pakalpojumu jomā** un ievērojami pārsniegts ES dalībvalstu vidējais rādītājs, pateicoties aktīvai e-pārvaldes risinājumu izmantošanai un datu pieejamībai Latvijas Atvērto datu portālā, jaujot piekļūt valsts pārvaldes datu kopām un metadatiem un savienot tos ar citām datu kopām. Tieki veikti pasākumi, lai palielinātu valsts pārvaldes efektivitāti, izmantojot mākoņdatošanas pakalpojumus, samazinātu administratīvo slogu un radītu uzņēmējiem, tai skaitā MVU, labvēlīgāku darbības un attīstības vidi.

Lai Latvijā turpinātu attīstīt labvēlīgu un modernu dzīves telpu, kas balstīta mūsdienu tehnoloģiju izmantošanas iespēju pilnveidē, 2020. gadā tika uzsākta nozīmīgas **informācijas komunikācijas tehnoloģiju pārvaldības reformas** virzība, kas paredz ieviest **vienotu pieeju IKT resursu plānošanā, attīstībā un uzskaitē**, lai uzlabotu informācijas resursu savienošanas un apmaiņas risinājumus. Plānots ieviest vienotus

¹⁵⁰ http://www.valstskapitals.gov.lv/images/userfiles/GP2019_LV_Parskats-par-valsts-un-pasvaldibu-kapitalsabiedribam-un-dalam-2019-gada_LV%281%29.pdf

¹⁵¹ 2020. gada Digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksā (DESI) 28 ES dalībvalstu vidū Latvija ierindojas 18. vietā [https://ec.europa.eu/digital-single-market/en\(scoreboard/latvia](https://ec.europa.eu/digital-single-market/en(scoreboard/latvia)

principus valsts datu pārvaldībā, kas sekmēs valsts rīcībā esošo datu efektīvāku un plašāku izmantošanu gan pārvaldes iekšienē, gan sadarbībā ar privāto sektoru.

Noteikti **pakalpojumu izveides un attīstības pamatprincipi**¹⁵², kas jāņem vērā valsts un pašvaldību institūcijām, lai veiktu pakalpojumu pašvērtējumu, pašorganizējošu pārveidi un pilnveidošanu, tā nodrošinot pakalpojumu efektivitāti un lietderību, kā arī nodrošinātu ātrāku un efektīvāku valsts pārvaldes pakalpojumu sniegšanu, samazinot valsts pārvaldes izmaksas un administratīvo slogu iedzīvotājiem un radot priekšnosacījumus valsts pārvaldes pakalpojumu digitalizācijas straujākai attīstībai un izmantošanai gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī. Izveidota pakalpojumu pārveidei paredzētā koprades platforma¹⁵³.

2020. gadā turpinājās mērķtiecīgi veidota politika, kas nodrošina pakalpojumu pieejamību iespējami tuvu iedzīvotāju dzīvesvietām. Lai nodrošinātu uz lietotāju orientētu, inovatīvu un racionāli organizētu valsts pārvaldes pakalpojumu sniegšanu un noteiktu darbības pakalpojumu vides uzlabošanai, apstiprināts "**Pakalpojumu vides pilnveides plāns 2020.–2023. gadam**"¹⁵⁴. Uzlabota publisko pakalpojumu pieejamība ES pierobežā, 2020. gadā izveidojot jaunus valsts un pašvaldību vienotos klientu apkalpošanas centrus (VPVKAC) Ludzas, Līvānu un Burtnieku novadā. Patlaban darbojas 122 VPVKAC 93 pašvaldībās.

2021. gadā plānots izveidot līdz pieciem jauniem VPVKAC novadu nozīmes attīstības centros. **Līdz 2023. gadam plānots izveidot 587 VPVKAC – katrā pagastā** vismaz vienu pakalpojumu pieteikšanas vietu, pamatā bibliotēkās, lai iedzīvotājam būtu iespēja atbilstoši aprīkotās telpās ar apmācītu darbinieku palīdzību vai patstāvīgi pieteikt visus valsts un pašvaldības pakalpojumus un piedalīties sabiedrības līdzdalības pasākumos¹⁵⁵. Šādi plānots panākt sistēmisku klientu apkalpošanas politiku – viens tīkls, vienota pieeja, vienveidīgs pakalpojuma sniegšanas standarts.

Turpinās projekta "**Valsts un pašvaldības iestāžu tīmekļvietņu vienotā platforma**" īstenošana, kura ietvaros radīta koplietošanas platforma, kas ļauj pēc vienotiem principiem radīt jaunas valsts pārvaldes iestāžu tīmekļvietnes. Līdz šim izveidotas un ikvienam pieejamas jau gandrīz 60 valsts un pašvaldības iestāžu jaunās mājaslapas.

Vienotā tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portāla ieviešana tiks pabeigta 2021. gada pirmajā pusē, tādējādi tiks sasniegti tā izveides mērķis – modernizēt Ministru kabineta lēmumu pieņemšanas procesu, nodrošinot sabiedrībai pieejamāku līdzdalību un valsts pārvaldei efektīvāku un ātrāku dokumentu saskaņošanas procesu.

Izstrādāts normatīvais ietvars¹⁵⁶, kas paredz izmaiņas iesniegumu iesniegšanas, kā arī dokumentu paziņošanas kārtībā, paredzot **pāriet uz informatīvo un nodokļu deklarāciju iesniegšanu tikai e-vidē**. Tāpat grozījumu mērķis ir nodrošināt sabiedrības tiesības uz informāciju par Valsts ieņēmumu dienesta pieņemtajiem lēmumiem, kā arī noteikt izņēmumu konfidencialitātes regulējumā, kad informācija par nodokļu maksātāju sniedzama masu medijiem.

2020. gadā tika pilnveidota IT sistēma SIRUS tiešsaistes informācijas apmaiņai starp FM kā uzraugošo iestādi un zvērinātu revidētu praksēm, samazinot administratīvo slogu

¹⁵² MK 25.02.2020. pieejems informatīvais ziņojums par projektu "Publisko pakalpojumu pārveides metodoloģijas izstrāde un aprobācija".

¹⁵³ <https://www.koprade.lv/node/21>.

¹⁵⁴ 04.02.2020. MK rīkojums Nr. 39 "Par pakalpojumu vides pilnveides plānu 2020.–2023. gadam".

¹⁵⁵ MK plānots iesniegt konceptuālo ziņojumu "Par valsts pārvaldes pakalpojumu nodrošināšanas sistēmas konceptuālā modeļa ieviešanu".

¹⁵⁶ Atbalstīts Saeimā otrajā lasījumā likumprojekts "Grozījumi likumā "Par nodokļiem un nodevām"".

zvērinātu revidentu praksēm un veicinot efektīvu dialogu starp zvērinātu revidentu praksēm un kontrolējošām institūcijām – FM un FKTK.

Nodrošināta **piekļuve informācijai atvērto datu veidā** par UR vestajos reģistros ierakstītajām fiziskajām personām: Latvijas Atvērto datu portālā no 2020. gada 1. novembra ir pieejami patieso labuma guvēju atvērtie dati, no 2021. gada 1. februāra ir pieejami pārstāvētiesīgo personu un dalībnieku atvērtie dati, savukārt kopš 2020. gada jūlija UR nodrošina gada pārskatu finanšu datu pieejamību atvērto datu veidā.

Lai nodrošinātu **informācijas pieejamību par patiesajiem labuma guvējiem** starptautiskā mēroga Atvērtās Pārvaldības reģistrā (*OpenOwnership Register*), tiek turpināti Latvijas Atvērto datu portālā publiskotās datu kopas (kas izstrādāta atbilstoši *OpenOwnership Register* izmantotajam starptautiskajam standartam (BODS)) pielāgošana datu pieslēgšanai *OpenOwnership Register* līdz 2021. gada 1. oktobrim.

Lai nodrošinātu **elektronisku administratīvā pārkāpuma procesa** veikšanu, izstrādāta un ieviesta Administratīvo pārkāpumu procesa atbalsta sistēma.

Īstenojot pasākumu "Inovatīvu tehnoloģiju ilgtspējīga attīstība Iekšlietu ministrijas resorā"¹⁵⁷, kopīgi ar valodas tehnoloģiju uzņēmumu "Tilde" ir uzsākta **runas atpazīšanas un mašīntulkosanas tehnoloģiju ieviešana iekšlietu nozarē**.

Turpinās komercreģistra, uzņēmumu reģistra žurnāla u. c. publisko reģistru pārbūve, kas būtiski ietekmē visas ar to vešanu saistītās sistēmas funkcionalitātes, t. sk. nodrošinājuma līdzekļu reģistrāciju un ierakstu izdarīšanu par tiesību subjektu darbības ierobežojumiem. Ir **izstrādāta modernizētās informācijas sistēmas konceptuālā arhitektūra**, tehniskā specifikācija un ieviešanas plāns, izsludināts iepirkums izstrādes darbiem. Reģistru pārbūvi plānots veikt līdz 2023. gada 31. decembrim. Publisko reģistru pārbūves ietvaros tiek turpināta komersantu reģistrācijas pašapkalpošanās portāla izstrāde, vienlaikus nodrošinot pakalpojumu pārrobežu (ES) pieejamību (atbilstoši Digitalizācijas direktīvas, Vienotās digitālās vārtejas regulas prasībām). Portāla izstrādi plānots pabeigt līdz 2023. gada 31. decembrim.

Tāpat iecerēts pabeigt Digitalizācijas direktīvas ieviešanu¹⁵⁸, **pilnveidojot komersantu e-reģistrācijas procedūru**, nodrošinot informācijas nodošanu un saņemšanu reģistru savstarpējās savienojamības platformā (BRIS), kā arī pārnesot komercreģistra ierakstu un ziņu publicēšanu uz UR informācijas portālu un atsakoties no publikācijām oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis".

Lai izveidotu efektīvu kadastra datu ieguves sistēmu un klientu apkalpošanas procedūru atbilstoši „vienas pieturas” aģentūras principiem, attīstītu e-pakalpojumus, pilnveidotu un paplašinātu datu apmaiņas risinājumus ar citām valsts un pašvaldību informācijas sistēmām, plānots īstenot projektu "**Kadastra informācijas sistēmas modernizācija un datu pakalpojumu attīstība**".

ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas periodā līdz 2021. gada 1. februārim ir noslēgti līgumi par 55 projektu īstenošanu par kopējo ERAF finansējumu 122,6 milj. eiro, t.sk. pabeigli devīji projekti (ERA芬finansējums 21,3 milj. eiro) un vērtēšanā ir trīs projekti par kopējo ERAF finansējumu 7,6 milj. eiro. IKT jomas projektos (ieskaitot pabeigtos

¹⁵⁷ Informatīvais ziņojums "Par pasākumiem Covid-19 krīzes pārvarēšanai un ekonomikas atlabšanai", pieejems MK 02.06.2020. (prot. Nr. 38 49. §), un informatīvais ziņojums "Par pasākumiem Covid-19 krīzes pārvarēšanai un ekonomikas atlabšanai 2020. un 2021. gadam", pieejems MK 02.09.2020. (prot. Nr. 51 55. §).

¹⁵⁸ Direktīva 2019/1151.

projektus) ir izstrādātas 10 centralizētas atvērtas informācijas sistēmu platformas, kopumā uzlaboti 139 darbības procesu posmi.

2020. gadā ir saskaņoti un MK apstiprināti 3 publiskās pārvaldes IKT attīstības otrās kārtas projektu apraksti, iekļaujot tos valsts vienotajā IKT arhitektūrā, kuru ietvaros ES fondu investīcijas plānots novirzīt Kadastra informācijas sistēmas modernizācijai un datu pakalpojumu attīstībai, Vienotās neatliekamās medicīniskās palīdzības un katastrofu medicīnas vadības informācijas sistēmas 2. kārtas attīstībai un zemkopības nozares iestāžu un starpiestāžu procesu tālākai pilnveidei un zemkopības nozares e-pakalpojumu attīstībai. Veikta ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda **IKT jomas investīciju iekšējā pārdale starp projektiem**, novirzot atbrīvoto finansējumu citiem īstenošanā esošiem un pieciem jauniem augsti prioritāriem projektiem (**11,9 milj.** eiro), kas **sekmētu komersantus veidot jaunus pakalpojumus**, kā arī veicinātu efektīvākus, digitalizētus un automatizētus valsts un komercsektora savstarpējās sadarbības procesus.

Reaģējot uz aktualitātēm, ko radīja Covid-19 izraisītā ārkārtējā situācija, Latvijas IKT nozares uzņēmumi izstrādāja un sniedza lielu atbalstu **lietotnes "Apturi Covid"** ieviešanā, tai skaitā savietošanā ar EK uzturēto federācijas vārteju, nodrošinot datu apmaiņu ar citām ES dalībvalstīm Covid-19 kontaktpersonu identificēšanai un apziņošanai.

Ir izveidota tīmekļvietne **covid19.gov.lv**, kas darbojas latviešu, angļu un krievu valodā. Pārskata periodā bijuši apm. 4,2 miljoni lapu skatījumu. Vietne ietver aktuālo informāciju par Covid-19 pandēmiju, tostarp saslimstības un vakcinācijas statistikas datus, un informāciju par atbalsta pasākumiem iedzīvotājiem un uzņēmējiem, gan par aktuālajiem drošības pasākumiem un ierobežojumiem nozarēs, biežāk uzdotos jautājumus un atbildes, pieredzes stāstus, kas palīdz izprast Covid-19 slimības gaitu un sekas, kā arī visu būtisko kontaktinformāciju.

Covid-19 izraisītā ārkārtējā situācija rada strauju ekonomikas digitalizāciju, par ko liecina nepieciešamība strādāt un mācīties attālināti, sazināties ar valsts pārvaldi (tai skaitā pašvaldībām), bankām, skolām, ārstiem, sociālajiem dienestiem elektroniski, ir pieaugusi iedzīvotāju un uzņēmumu savstarpējā komunikācija digitālajā vidē. Līdz ar to ieguldījums Covid-19 pandēmijas izraisītās ekonomiskās krīzes seku pārvarēšanā **ir jauni, prioritāri un perspektīvi projekti ar ātru atdevi ekonomikā**. Izstrādāts projekts "Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmas un latvija.lv atvēršana komersantiem un Valsts un pašvaldības vienoto klientu apkalpošanas centru attīstība", nodrošinot iespējas izmantot valsts pakalpojumu digitālo infrastruktūru publisko pakalpojumu atlaižu un subsīdiju pārvaldībai. Tas veicinās komersantu pamatdarbības straujāku digitalizāciju un ar to saistītās investīcijas. **Komersantiem tiks nodrošināta valsts pārvaldes pakalpojumu portāla Latvija.lv plašāka izmantošana**.

Integrētās komunikācijas un mācību aktivitāšu programmas **"Mana Latvija.lv. Dari digitāli!"** II kārtā paredzēta vismaz 2000 digitālo līderu/aģentu apmācība, lai tie spētu kvalitatīvāk sniegt zināšanas un atbalstu digitālo risinājumu lietošanā tiem klientiem, kuri pieraduši pakalpojumus saņemt klātienē. Programmas mērķis ir veicināt iedzīvotāju informētību par digitālajiem risinājumiem un vairot prasmes to izmantošanā.

Izstrādāts projekts **"Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam"**¹⁵⁹, kas nosaka vienotu valsts pārvaldes, tautsaimniecības un sabiedrības digitālās attīstības politiku. Pamatnostādņu īstenošanai paredzēti pieci attīstības virzieni: 1)

¹⁵⁹ VSS 14.01.2021. izsludināts pamatnostādņu projekts "Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam" (prot. Nr. 2 26. §); VSS-48.

Digitālās prasmes un izglītība; 2) Digitālā drošība un uzticamība; 3) Telekomunikāciju un skaitļošanas pieejamība; 4) Tautsaimniecības (t. sk. valsts pārvaldes) digitālā transformācija; 5) Inovācijas, IKT industrija un IKT zinātne.